

PARADA: DRŽAVA KAO VIŠESTRUKI POVRATNIK

GRČKA: ATINSKI FIRER

BiH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF **cena 200 RSD**

01164

9 770353 802002

VREME

broj 1187
3. oktobar 2013.

SLUČAJ BOGDAN PUŠIĆ

PAD SRPSKOG ELIOTA NESA

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE **Laguna**

**Knjige za
299 dinara!**

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI“ U SRBIJI

Ponesite ovaj primerak „Vremena“ u neku od knjižara „Delfi“ i kupite jedan od dvadeset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.

Akcija traje od 3. oktobra do 6. novembra 2013.

Arno Gajger:
**KAO STARI KRALJ
U IZGNANSTVU**

Dirljiva životna priča o odnosu sina i oca koji je oboleo od Alchajmerove bolesti, iz pera jednog od najznačajnijih savremenih nemačkih književnika

Džef Kolvin:
TALENAT JE PREČENJEN

Knjiga iz oblasti popularne psihologije koja otkriva tajne ostvarivanja vrhunskih rezultata, govori o tome šta zbija izdvaja one najuspešnije od svih ostalih i na primerima pokazuje kako primeniti njihova životna načela

Alojz Princ:
VEČNA ČAROLIJA POČETKA - ŽIVOTOPIS HERMANA HESE

Najbolja i najkompletnija biografija velikog nemačkog pisca Hermana Hesea, dobitnika Nobelove nagrade za književnost i autora kulturnih romana „Sidarta“, „Stepski vuk“ i „Igra staklenih perli“

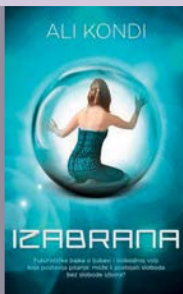

Maša Rebić:
SPONZORUJE

Oporna priča o sudbinama nekoliko tinejdžerki u „olovnim“ devedesetim godinama prošlog veka u Srbiji. Jedan od „Laguninih“ bestselera

Ali Kondi:
IZABRANA

Futuristička distopijska bajka o ljubavi i slobodnoj volji koja postavlja pitanje može li postojati sloboda bez slobode izbora

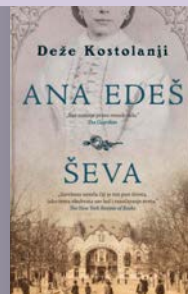
Džordž V. Higinz:
KOGANOV ZANAT

Jedan od najboljih pisaca kriminalističkih romana XX veka, „Balzak bostonskog podzemlja“, u jednom od svojih najpoznatijih ostvarenja

Deže Kostolanji:
ANA EDEŠ - ŠEVA

Dva romana jednog od najvećih mađarskih pisaca Deže Kostolanjija (1885-1936), klasika evropske i svetske književnosti

Brus Fejler:
**POD ŠARENIM
SVODOM**

Pisac je proveo godinu dana radeći u jednom cirkusu kao klov, a zatim to svoje iskustvo pretočio u ovaj roman i u njemu opisao lice i naličje jedne od najstarijih formi umetnosti na svetu

Markus Orts:
KATALINA

Izvrstan istorijski roman čija je radnja smeštena u Latinsku Ameriku XVII veka i koji pripoveda o devojci koja da bi putovala i istražila svet počinje da se predstavlja kao muškarac

Fransisko Herardo Hagenbek:
GORKI GUTLJAJ

Na snimanju čuvenog filma „Noć iguane“ reditelj Džon Hjuston holivudskim zvezdama Avi Gardner, Ričardu Bartonu i Elizabet Tejlor podelio je zlatne revolvere sa po pet srebrnih metaka, „da se međusobno poubijaju ako baš hoće“. Nakon toga usledilo misteriozno ubistvo. Prvoklasan krimić!

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. „Kod Vuka“ (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „SKC“ (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Terazije“ (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Zemun“ (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna“ (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Kragujevac“ (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Niš“ (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Super Vero“ (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Kalča“ (TC Kalča, Imla E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Kod sata“ (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Čačak“ (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Novi Sad“ (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)

Delfi knjižare d.o.o. „Laguna“ (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Pančevo“ (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Rodić“ (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. „Zira“ (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „KNEZ“ (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. „Bulevar“ (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Immo“ (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Subotica“ (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Miljakovac“ (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. „Banovo Brdo“ (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjižare d.o.o. „27. mart“ (Stanoja Glavaša 1, Beograd)

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević,
Aleksandar Anđić (foto), Muharem
Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan
Bubnjević, Sonja Čirić, Zora Drčelić,
Jovan Dulović, Slobodan Georgijev,
Jovana Gligorijević, Nebojša
Grujić (kultura), Andrej Ivanji (svet),
Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov,
Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić,
Jasmina Lazić (međuvreme), Zoran
Majdin, Radmilo Marković, Saša
Marković, Ivana Milanović Hrašovec,
Milovan Milenković, Milan Milošević,
Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša
Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza,
Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,
Dragan Todorović, Tanja Topić,
Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš
Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.),
Vesna Srbinić, Tanja Stanković,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;

korektori: Ana Čuk, Marija Halupka,
Stanica Milošević;

lektori: Katarina Pantić,

Živana Rašković, Ivana Smolović;

daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje

www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

**SAVET
ZA ŠTAMPU**
Brzo, besplatno, pravilno.

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

06 Zoom: Kada će izbori

08 Političko-policijski poslovi:

Pad srpskog Eliota Nesa

10 Policija i politika: Dani afera

14 Dokumenti:

Bezbednjaci mimo komandnog sistema

16 Naše novosadske afere:

Ništa bez Matijeveća

20 Parada ponosa 2013:

Država kao višestruki povratnik

23 Lični stav: Aleksa Đilas

24 GIZ: Podrška procesu EU integracija

28 Nus pojave: Dve fantazije o Vojvodini

29 Vreme uspeha

39 Lisica i ždral: Kukovo leto

40 Ljudi i vreme

KULTURA

42 Lektira: Priča Bader-Majnhof

47 47. BITEF: Teško je razumeti

48 Strip: Dino Batalja, „Priče tajanstva i mašte“

51 Reč o delu: „Taksim“ – Andrzej Stasiuk

53 TV manijak: Periodni sistem zla

SVET

54 Grčka:

Početak kraja neonacističke Zlatne zore

60 Kina: Poskupljenje radne snage

58 Hrvatska i Evropska unija: Lex bumerang

MOZAIK

62 Klimatske promene: Svet koji se otapa

66 Megatrendovi:

Čist vazduh i pametni frižideri

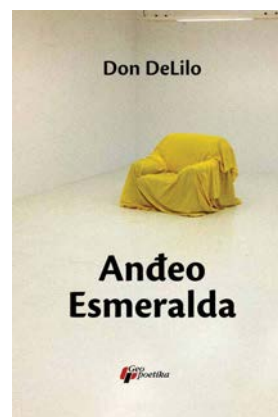
68 Strip: Gaj

70 Vreme uživanja: Tenis glavom

Suviše indicija upućuje na zaključak da je Petar Matijević, trenutno najuspešniji mesar, pa i samostalni industrijalac Srbije, uhapšen u sklopu ciljane političke ofanzive vladajuće koalicije u državi

PIŠE: DIMITRIJE BOAROV

U izdanju beogradske "Geopoetike" upravo je izašla zbirka priča američkog pisca Dona DeLila pod naslovom „Andeo Esmeralda“. Uz dozvolu izdavača "Vreme" donosi jednu od priča iz ove knjige

PIŠE: DON DELILO

Novi, peti IPCC izveštaj donosi seriju sumornih vesti. Više temperature, više vode, više nepogoda. Više siromaštva. I više prilika za neke kompanije

PIŠE: SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Na naslovnoj strani: Bogdan Pušić

Na 40. Berlinskom maratonu, na kome je učestvovalo oko 40.000 takmičara, Wilson Kipsang iz Kenije rezultatom 2,05,23 časa postavio je novi svetski rekord, 29. 09. 2013.

foto: FoNet

PROGNOZA VREMENA ZA PERIOD 3. 10. 2013 — 9. 10. 2013.

01/10/13 www.meteos.rs

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
Beograd	5 ↻ 12	3 ☉ 13	3 ☉ 15	7 ↻ 16	10 ↻ 15	9 ☉ 17	8 ☉ 18
Vojvodina	2 ↻ 12	-1 ☉ 13	-2 ☉ 14	4 ↻ 15	9 ↻ 15	8 ☉ 16	6 ☉ 17
centralna i južna Srbija	6 ↻ 12	0 ☉ 13	-2 ☉ 17	4 ↻ 18	8 ↻ 16	8 ↻ 17	6 ☉ 18

U većini dana povoljna biometeorološka situacija usloviće izostanak tegoba kod većine meteoropata. Blaže tegobe se mogu javiti u nedelju i ponedeljak.

Zašto direktor diktira

Od ove godine zvanično više od polovine stanovnika Srbije koristi internet ili ga je makar jednom koristilo u prethodna tri meseca. To je znatno iznad svetskog proseka gde je broj korisnika oko trećine ili dve i po milijarde ljudi. Prognoze su da će se u narednih deset godina broj korisnika u svetu udvostručiti na pet milijardi, dok će se u Srbiji popeti blizu devedeset odsto. Jedan deo tog broja su mladi koji prirodno prihvataju internet i računare praktično od rođenja. Ali gotovo isto toliko je i onih koji će se na internet priključiti naknadno, pošto su dobar deo svog života proveli oflajn.

Reč je o ljudima koji su većinom, mada ne i nužno, slabijih prihoda ili siromašni te doskora nisu posedovali računar, samim tim nisu koristili internet. Ili oni kojima priroda posla nije zahtevala korišćenje računara i interneta, pa se nisu oko toga trudili. Recimo, građevinski radnici, domaćice, ali i rukovodioci! Nisu retki dugogodišnji direktori i šefovi kojima su isprva sve na kompjuteru radile sekretarice, a kasnije ih je već bio blam da priznaju da su informatički nepismeni pa su izmišljali razloge zašto "ne vole računare". Da bude jasno, ovo nije samo srpska već i svetska pojava. Internet analitičari u Americi takođe primećuju da među ljudima koji su osamdesetih i devedesetih bili na rukovodećim mestima nije malo onih kojima je korišćenje računara pomalo strano.

Zbog toga se sve više govori o novom talasu digitalnog opismenjavanja, usmerenom ka sredovečnim ljudima koji su izašli iz školske klupe pre nego što su se u škole uselili računari.

Njihova potreba da se naviknu na internet je nužna. Sve više komunikacije se prenosi u elektronski format, pre svega komunikacija koja se odvija mobilnim telefonima (koristi ih gotovo 90 odsto građana). Za koju godinu biće nemoguće kupiti *nepametni* mobilni telefon (valjda je to ispravan izraz), što znači da će svi koji koriste telefone koristiti i aplikacije povezane internetom. I da će pomoću njih rešavati barem neke administrativne poslove sa državom, kao što već sada plaćamo parkiranje za koje više nema alternative.

To opismenjavanje trebalo bi da zahvati i one koji su se opismenjivali sami i stihijski te sve što rade na računaru, rade napamet. Poput roditelja, deda, baba koji skajpom komuniciraju sa decom po svetu i to tako što na računaru znaju tek toliko koliko je potrebno da kliknu na neophodnu ikonicu. Kao oni koji su pre pola veka umeli da se potpišu, ali ne i da čitaju ili nešto smisleno napišu.

Uz sve to, zbog invazije tablet računara svet će se suočiti sa funkcionalnom digitalnom nepismenošću. To će se odnositi na one koji umeju da koriste krajnje uprošćene aplikacije, ali nemaju nikakvu predstavu o tome kako sistem funkcioniše (o hardveru da ne govorimo). Oni će ostajati zamrznuti pri svakom, pa i najmanjem izlasku iz rutine. Kao kada ne znate tablicu množenja, kalkulator vam nije pri ruci, a treba pomnožiti sedam i osam.

Bude li se ovaj problem ignorisao, majstora ćemo zvati i kada treba da zamenimo sijalicu. Ovo nije samo metafora. U nedalekoj budućnosti, u stanu koji kontroliše centralni računar, zamena sijalice mogla bi da resetuje ceo sistem. Baš kao što vam ne savetuju da na modernijim automobilima sami išta čačkate.

Tako da je pitanje koliko smo spremni da sedimo u mraku?

ZORAN STANOJEVIĆ

Šatdaun

Šta je *šatdaun*, to zna svako dete – jer na ikonici i na dugmetu za isključivanje svakog računara piše *shut down*, što znači: postepeno isključiti kompjuter, zatvoriti, valjda zbog asocijacije na Prozore (Windows), isključiti bi se možda reklo *shut of*.

Sudeći po tekstovima po internet forumima *šatdaun* se kod omladine odomaćio više nego gramatika:

Jedan, objašnjavajući da ne voli svađe po forumima, saopštava: "Napišem šta imam i *šatdaun*." Drugi otpisuje: "Pozdravi Micu *Šatdaun*!" (koja se žalila da joj kursor ide u smeru suprotnom od onoga koji ona želi, mada smatra da kompjuterskog miša drži prirodno – s repom pozadi...)

Neko iznosi svoju političku tezu: "Bio jednom Gadafi, čovek posedovao proizvod koji se traži – naftu. Hteo da uvede zlatni standard za svoju valutu (1/1). Te čim je izustio zlatni standard, dobio je *šatdaun*..."

Izgleda da u tinejdžerskom urbanom žargonu izraz *shut down* označava i nešto poput osujećavanja nežne nade (nekad: oladiti, otkačiti, ili odmoriti ga), ili stanje nekoga kome su otišli svi vozovi...

Teške su magareće godine, ali deca još ne znaju čime sve preti taj engleski izraz iz dve reči, pogotovu kad je stopljen u jednu, *shutdown*, koja kod nuklearnih reaktora označava postepeno, uvek rizično, snižavanje snage do najnižeg mogućeg nivoa – a u biznisu, zatvaranje fabrike ili radnje.

Naš novi ministar privrede sa iskustvom stečajnog upravnika sigurno nešto zna o tome, ali, čutite! *Shut up!* Ne prizivajte!

Zbog blokirajućeg sporenja (*deadlock*) oko finansiranja Obaminog zakona o zdravstvenom osiguranju, takozvanog "obamakera", američki Senat i Kongres nisu usvojili budžet, pa je u ponoć između ponedeljka i utorka, 1. oktobra, kao ono pre 17 godina, blokirano finansiranje američke federalne vlade, što znači da će na prinudne odmore biti upućeno 825.000 zaposlenih i da će mnoge privatne kompanije koje rade za vladu izgubiti posao. Pripadnici vojske SAD i Obalske straže ipak će dobiti plate, zahvaljujući specijalnom Obaminom zakonu. Na ekranima svih globalnih TV mreža vrti se reč *shutdown*.

Šta kažete: "Gabri me za njih..."?

Sudeći po poslaničkim pitanjima u utorak 1. oktobra, srpska vlada će po drugi put ove godine morati da od Skupštine traži izglasavanje rebalansa budžeta.

Zaboravili ste da priča ima tužan kraj!

MILAN MILOŠEVIĆ

Kada će izbori: Ne idu jedno s drugim Vučićev proliberalni koncept pretumbacije Srbije naglavce i Dačićeva potreba da bude uz pedere a da ne bude peder

Vučiću kao jedini prirodan partner za ono što je naumio, uz nemalu pomoć prijatelja sa Zapada, ostaje Đilasov DS koji je spreman da proguta svaku žabu i istovremeno sposoban da pređe cenzus. To što sada rade Đilasu samo je pokazna vežba koliko on mora biti mali partner u "velikoj koaliciji".

TANJIR PASULJA:

KAKO SVI VOLE VUČIĆA!

Hoće li i kada biti izbora? Mislím da je to najgluplje pitanje koje se u Srbiji danas može postaviti. Naime, izbora će biti kad se, kako je i red, najjača stranka opredeli za to rešenje. A kad će to biti ne zna ni sveznajući Aleksandar Vučić, koga verovatno hvata strah od sopstvenih izjava o političkom biću Srbije i pita se: pa ko će glasati za mene ako stavim ljutu travu na narodnu ranu, kako obećavam?

Odajmo, za trenutak, poštovanje Vučiću koji je, kako tvrdi, sagledao dubinu državnih problema i uhvatio ga je strah od dubine u koju mora da zaroni, s par kila olova na nogama i ekipom koja bi iz čamca morala da ga izvlači kad malakše telom i duhom. On cima konopac, dogovoreni signal za poruku da se davi, a ovi u čamcu kažu: "Ma, nek crkne!"

To će u nekom trenutku reći oni koji mu se sada najviše udvaraju: sluge svih sluga u svim režimima, ljudi koji za "tanjir pasulja pišu pohvalne prikaze" a za nešto više od šake graha spremni su da ubiju i rođenog brata.

Taj trenutak izdaje se bliži. Nije Vučić grešio kada je kukao nad sopstvenom sudbinom, nego je pogrešio što je uopšte zakukao. Ima ga svuda, u sve se meša, ostavlja utisak čoveka koji vlada Srbijom, a nešto sumnjam da je u takvom rastrojstvu, između gorućih obaveza i slatkorečivih vizija, sposoban da upravlja i sopstvenom porodicom. Okružio se ljudima od zla oca i gore majke i u spletkarenju, moderno "spinovanju", pronalazi osnov za umišljaj moći koji mu hrane oni koji su služili svakog ko je bio na vlasti.

Neki put mi se gadi, to je onaj čuveni transfer stida, neki put mi je smešno, mahom mi je tužno i nelagodno.

DAČIĆ I KRKOBAČIĆ:

KO ĆE ZA NAS GLASATI?

Uzmimo za primer glavnog koalicionog partnera – sps. Ja ne sumnjam da bi rukovodstvo stranke pristalo da idemo u penziju tek kad crknemo, da bi bili oduševljeni odlukom da se radni zakoni promene u korist poslodavca, da se oporezuje realna imovina onih koje pas nema za šta da ujede, dakle nemaju hleba da jedu ali imaju imovinu, da se zamrzne zapošljavanje u javnom sektoru i sve drugo što im izdiktira MMF. Ali, kako će proći na izborima? Zar nisu vlast stekli oprečnim stavom?

Rukovodstvo stranke nije isto što i glasači. Recimo to ovako: Dačić se zubima drži za sims u Nemanjinoj ulici, a glasači njegove stranke noćima se drže za obećanja o socijalnoj pravdi koja neće pogoditi njihove siromaške privilegije.

Malo ko vidi da danas, uz sav dim i poneku vatru, glavni sukob nije između vlasti i opozicije, nego unutar vlasti. Ne idu jedno s drugim Vučićev proliberalni koncept pretumbacije Srbije naglavce i Dačićeva potreba da bude uz pedere a da ne bude peder.

Vučiću kao jedini prirodan partner za ono što je naumio, uz nemalu pomoć prijatelja sa Zapada, ostaje Đilasov DS koji je spreman da proguta svaku žabu i istovremeno sposoban da pređe cenzus. To što sada rade Đilasu samo je pokazna vežba koliko on mora biti mali partner u "velikoj koaliciji".

Dakle, ili će Vučić učutati i stopirati reformske zakone ne bi li održao održivost socijalista na političkoj sceni ili će promeniti partnera u koalicionoj vladi. Ta odluka diktiraće i trenutak izbora.

foto: M. Milenković

RAT KISELINOM: POLICIJA, OSTAVI!

U ovlašćene tabloide, kako se i očekivalo, procurila je vest da su neki neimenovani huligani planirali da učesnike beogradske Parade ponosa napadnu kiselinom. To mu dođe kao hemijsko oružje u Siriji.

Biće tu, pretpostavljam, još zastrašujućih detalja o name-rama huligana, kako im merodavni tepaju, sve u cilju pravdanja procene i odluke da je rizik bio prevelik.

Pretpostavljam, kao što sam već pisao, da je policija obaveštajnim radom došla do te kiseline a to valjda znači da imaju barem na nekom jakom dokazu sazdano saznanje ko, kada i gde je to nabavio, i ne vidim nijedan razlog da taj ne bude odmah uhapšen i procesuiran. Ili to udružene snage tabloidne policije izmišljaju kako bi u tobožnjem velikom strahu za opštu bezbednost prikrili svoje prljave ratove.

Verujem da je taj rat jedan od razloga ponovnog odlaganja Parade. Neko je ispravno procenio da je entuzijazam policije da se macklja po beogradskim ulicama mali i da nije dovoljno kompenzovan s dnevnicom od par stotina dinara, konzervom mesnog nareška i flašom vode po glavi policajca.

Ono što je saopštio policijski sindikat tek je vrh ledenog brega: "Od nas srpskih policajaca se traži da gej paradu omogućimo i obezbedimo, a Vi, gospodine Dačiću, samo dva dana pred održavanje izjavljujete da gejevi nisu normalni i da ne morate postati gej da biste se nekom dodvoravali", podsećaju u Sindikatu i konstatuju da Dačić kao prvi čovek MUP-a ne sme davati takve izjave.

Na čelnim položajima očigledno besni rat unutar službe od koje zavisi sigurnost građana. Ali nadležni se slabo oglašavaju. Uostalom, čitajte više o tome na stranicama "Vremena" koje slede.

Pad srpskog Eliota

Dobrovoljna predaja šefa Radne grupe za borbu protiv korupcije pred napadom tabloida otvorila je temu uticaja neformalnih krugova moći u većoj meri od toga da li u srpskoj policiji postoje ikakva koordinacija i upravljanje

Iz perspektive 2040. godine možda će prošlonedeljno povlačenje Bogdana Pušića, zamenika načelnika Uprave kriminalističke policije MUP-a Srbije, izgledati kao neverovatan domet istraživačkog novinarstva u Srbiji. Istorija će zabeležiti da je jedan dnevni tabloid, uspeo da sruši vođu kriminalne bande unutar bezbednosnih struktura Republike Srbije i omogući da država prodiše i na pravi način se izbori sa kriminalom i korupcijom. Ono što je Jozef Pulicer bio u SAD to

su u Srbiji postali Aleksandar Rodić i Tihomir Trišić, nesusloviti hrabri izdavači koji su utrli put istinskom novinarstvu u Srbiji početkom dvadeset prvog veka.

Možda 2040. godine "Insajder" osvoji nagradu "Rodić i Trišić" za najbolji prilog u oblasti istraživačkog novinarstva, a istovremeno ozloglašeni Bogdan Pušić izađe sa dugogodišnje robije u požarevačkom KP domu Zabela.

Razumeli ste, ovo je fikcija.

Ono što imamo danas jeste činjenica

da predvodnik Radne grupe koja se bavi istragama u slučajevima 24 sporne privatizacije, koje su se u međuvremenu proširile na 41 slučaj, zatraži da bude smenjen i da se sprovede istraga povodom navoda koje je objavio "Kurir" u poslednjih mesec dana.

Kao što smo u prošlom broju pisali, jednomesečna kampanja "Kurira" i fantastični rat sa drugim, vlastima sklonom tabloidu "Informerom", dovela je do smene načelnika beogradske policije Bjelića

Nesa

DRUGOVI, KOLEGE I PRIJATELJI DO DALJEG: Cirkus srpske bezbednosti

foto: ZORAN JOVANOVIĆ

a potom je usledila i ostavka Bogdana Pušića, koji je bio viđen kao neka nova snaga u MUP-u Srbije koja se bavi najtežim istragama u oblasti privrednog kriminala.

“Kurir” je, po svojoj ustaljenoj praksi, pokrenuo kampanju protiv “kriminalizovanih delova policije” i danima uveljavao i zastrašivao javnost pričama o korupciji u vrhu policije. Bogdan je Pušić tu bio laka meta: napadali su ga preko supruge, koja je radila u administraciji Novog Sada i navodno je učestvovala u organizovanoj kriminalnoj grupi koju su predvodili tamošnji funkcioneri Demokratske stranke:

matricu je lako razumeti – Pušićka je koristila svog muža kao zaštitu u kriminalnim radnjama koje je sprovodila sa Branislavom Novakovićem i Dušanom Elezovićem, doglavnici kralja Vojvodine Bojana Pajtića, koji je pajtaš Draganu Đilasu, kontroverznom predsedniku demokrata. I ne samo to nego je i on sam reketirao privrednike koji mu se nisu dopadali tako što je izmišljao istrage protiv njih, a druge je štitio tako što je sakrivao dokumentaciju koja bi pomogla njihovo hapšenje (šire u tekstu “Ništa bez Matijevića” na str. 16).

Pušić je, zajedno sa direktorom policije

Miloradom Veljovićem, predstavljen kao “prljavi policajac”, “zli poručnik” koji zarad ličnih lukrativnih interesa podmeće i sakriva dokaze, ucenjuje čestite ljude, preti i hapsi. Jednomesečna kampanja imala je i svoje komične elemente: sastanak sa Milkom Forcan u nekom beogradskom restoranu ocenjen je i predstavljen kao krunski dokaz za sve “Kurirove” argumente koji govore da Pušića treba brzo ukloniti.

TABLOIDNO BLATO

Pušić je poklekao. Nije više mogao da podnese svakodnevno prozivanje njega i supruge u novinama koje čita većina ljudi u Srbiji i zatražio je da bude smenjen ali i da posebna komisija ispita navode

Dani afera

Potpredsednik Vlade Srbije i koordinator svih službi bezbednosti Aleksandar Vučić je 19. septembra, odgovarajući na pitanje kako ocenjuje stanje u policiji nakon niza afera otvorenih u medijima i smena visokih policijskih funkcionera, priznao da odnosi u policiji "jesu loši", ali da se radi na njihovom "ispravljanju". Poznavao prilika u policiji tvrde da su priče o optužbama policije i medijske kriminalizacije vrha policije vidljivi deo političkog sukoba i odmeravanja političke moći. Podsećamo na neke od afera u kojima su akteri policijski funkcioneri

SMENA STEVANA BJELIĆA

Načelnik Policijske uprave za grad Beograd Stevan Bjelić, smenjen je sa mesta koje se smatra trećim najznačajnijim mestom u MUP-u Srbije, odmah posle ministra i direktora policije.

Mediji su pisali da su razlozi za smenu Bjelića žalbe pojedinaca iz MUP-a o nepotizmu i navodnim incidentima i sumnjivim radnjama Bjelićevog sina Nenada, zamenika komandira policijske ispostave u Interventnoj jedinici beogradske policije.

Saopštavajući odluku o smeni, ministar policije Ivica Dačić je rekao da je potpisao predlog direktora policije Milorada Veljovića i da je to uradio isto kao i svaki put kada potpisuje predloge za postavljanje ili razrešenje.

Stevan Bjelić je sa svoje strane, sredinom septembra, izjavio da bi direktor policije Milorad Veljović "trebalo da odgovara zbog paljenja američke ambasade 2008".

Direktor policije je dodao da je zbog poremećenih ličnih odnosa došlo do ozbiljnih "profesionalnih blokada" u beogradskoj policiji.

KOMPROMITACIJA DIREKTORA POLICIJE

Dnevni list "Danas" pisao je da iza tabloidne kompromitacije direktora policije Milorada Veljovića i Bogdana Pušića leži rivalstvo između vicepremijera Vučića i predsednika Tomislava Nikolića. Celokupan tabloidni udar, prema toj teoriji, deo je pritiska na Nikolića, i vrlo je moguće da je povezan sa događajima

FoNet

koji su pratili rekonstrukciju Vlade, i posebno sa (ne)imenovanjem novog šefa Bezbednosno-informativne agencije.

Da iza ovih rabota stoje politički interesi dokazuje se objavljivanjem snimaka Veljovića i glavnog albanskog narko-bosa Čazima Osmanija, koji su u isto vreme boravili u beogradskom hotelu Zira; te snimke nije moguće napraviti bez učešća neke od službi bezbednosti ili zaposlenih u njima. Naime, "Kurir" je 16. septembra 2013. objavio ekskluzivnu vest pod naslovom: "TAJNI SUSRET U CENTRU BEOGRADA, SRBIJA KAO KOLUMBIJA: Veljović bio u hotelu sa Čazimom Osmanijem".

Prethodno je "Kurir" pisao pod rečitim naslovima: o imovini i vikendicama kao o "carstvu Veljovića na Goliji"; o Veljovićevom sinu koji vozi mercedes od 60.000 evra; o tome kako je Veljović delio službene laptope na svadbama; o tajkunsko-policijskom biznisu: Veljovićev kum radi za Miškovića; "Mišković Veljoviću dao stan u Belvilu"; "Veljović uhapsio Džajića po naređenju Miškovića"; "Hapsili Kneževića po nalogu Pajtića"...

U odbranu Veljovića stao je tabloid "Informer" koji je tvrdio, pozivajući se na navodna saznanja dobijena od vlasti, da je pozadina "Kurirovog" obračuna sa vrhom policije to što su tajkuni spremili milione kako bi finansirali kampanju protiv onih koji vode borbu protiv korupcije. Ovaj tabloid otkriva da je cilj da se vicepremijer Aleksandar Vučić predstavi kao šef mafije a Mišković i ostali uhapšeni tajkuni kao žrtve režima.

"Kurira". Njegov prvi pretpostavljeni, kontroverzni Rodoljub Milović, načelnik UKP, prihvatio je Pušićev stav i najavio da će komisija MUP-a raditi brzo i da na rezultate istrage nećemo dugo čekati. Ovo je potvrdio i Aleksandar Vučić, koji je više puta ponovio da će sve biti do kraja istraženo.

U zbiru: mesec dana valjanja po tabloidnom blatu dovoljno je da se poništi kredibilitet čoveka i tima koji su se navodno bavili najvažnijim istragama u Srbiji i da vođa tima ode sa tog mesta. Ovakva medijska sila je nešto što bi svaki novinar voleo da ima u svojim rukama, a svaka javnost

srećna što Vlada reaguje na "zahteve javnosti", sluša i prati javni interes. Zašto nije tako i zašto niko ne veruje da je smena Pušića najava boljih vremena u Srbiji?

Samo godinu dana ranije, Pušić se našao na čelu operativne jedinice MUP-a Srbije kojoj je pripalo da raščivlja najkomplikovanije prevare u postupku privatizacije u Srbiji. Istraga "24 spornih privatizacija" postala je u prvih nekoliko meseci prve vlade Ivice Dačića simbol "borbe protiv korupcije", a čitav posao je vodila "mala ali odabrana grupa policajaca posvećenika", kako je u to vreme o njima

govorio Aleksandar Vučić, i tada i sada prvi potpredsednik Vlade Srbije i šef Biroa za koordinaciju službi bezbednosti. Javnost nije dugo znala ko vodi tim koji iz nedelje u nedelju proizvodi nova hapšenja ljudi za koje se dugo verovalo da su preduzetnici, a sada smo saznali da su prevaranti i lopovi koji su, pokazuju rezultati podignutih optužnica, oštetili Srbiju za skoro milijardu evra. Bogdana smo Pušića javno upoznali kada se pojavio u "Utisku nedelje" kod Olje Bečković i do kampanje "Kurira" on je ostao poprilično van svake medijske struje.

SMENA KOMANDANTA ŽANDARMERIJE

Povod za smenu generala Dikića u julu ove godine. Povod je bilo dvostruko ubistvo za koje je osumnjičen jedan žandar, pa je direktor policije Milorad Veljović zatražio 15. jula 2013. od ministra unutrašnjih poslova Ivice Dačića da smeni Dikića. To ubistvo je, kako je tada naglasio Veljović, "kap koja je prelila čašu", i putokaz drugim starešinama da moraju da vode računa šta se dešava u njihovim jedinicama a ne da se bave kadrovskim pitanjima u direkciji policije. "Nijedan pojedinac ne sme biti iznad sistema i države, niko ne može sebi dozvoliti da funkcioniše izvan sistema Direkcije policije ako je u tom sistemu", rekao je Veljović.

Dikić je u izjavi za B92 odbacio sve optužbe direktora policije Milorada Veljovića: "Bez osnova su navodi direktora policije. Neću dozvoliti da neko, pa bio to i direktor policije, obezvređuje moje zasluge i profesionalni rad već 23 godine u policiji. Direktor na konferenciji navodi da je ista i objektivna i subjektivna odgovornost. Ako je tako, onda sam ja subjektivno odgovoran koliko i on za izvršeno krivično delo ubistva."

Dikić jeste smenjen po komandnoj odgovornosti, ali je postavljen za Veljovićevog pomoćnika.

Inače, direktor policije Milorad Veljović je još aprila 2011. tražio smenu Bratislava Dikića sa mesta komandanta Žandarmerije, međutim tada nije imao podršku u MUP-u.

Komandant Žandarmerije Bratislav Dikić, po pisanju medija, odgovoran je za reketiranje ali i pokušaje da od te jedinice napravi nekadašnju JSO a on postane "Mali Legija". Te optužbe Dikić je demantovao navodeći da je neodgovornim pisanjem medija diskreditovana čitava jedinica. "Nisam nikakav Legija, nisam radio u Legiji stranaca, ja sam Srbin iz Niša, radim u srpskoj žandarmeriji. U svojoj jedinici zahtevam red, rad i disciplinu, a to možda nekom spolja izgleda kao Legija stranaca", rekao je Dikić.

REHABILITACIJA ALEKSANDRA RANKOVIĆA

Ministar unutrašnjih poslova Ivice Dačić je povodom 30 godina od smrti Aleksandra Rankovića položio venac na njegov grob u Aleji zaslužnih građana i naveo da država do sada nije

posvećivala pažnju Rankoviću i da se zalaže za njegovu rehabilitaciju. Po Dačićevim rečima, "suština njegove smene nisu bile lažne optužbe o prisluškivanju Tita, nego politika usmerena protiv interesa srpskog naroda i Srbije".

Inače, Dačić je prvi srpski premijer koji je odao počast Rankoviću. Istoričar Predrag Marković "smatra da Dačić igra na kartu Rankovića kao Titove žrtve i zaštitnika srpstva, jer jedan deo socijalističkih glasača ima sentiment prema Rankoviću" ("Politika", 22. avgust 2013).

FoNet

DAČIĆEVO DRUŽENJE SA MIŠOM BANANOM

Dnevne novine su početkom februara 2013. objavile da se Dačić 2008. godine sreo sa Rodoljubom Radulovićem, zvanim Miša Banana, članom Šarićevog klana, pozivajući se na izvore iz Uprave kriminalističke policije. sps je saopštio da sumnja da Demokratska stranka stoji iza te montirane afere koja je već nekoliko dana glavna tema u medijima.

"Policija vrlo intenzivno radi na rasvetljavanju veze Dačića sa Rodoljubom Radulovićem, zvanim Miša Banana, i niko neće biti zaštićen od istrage i utvrđivanja činjenica i okolnosti", izjavio je državni sekretar MUP Srbije Vladimir Božović.

DOKUMENTACIONI CENTAR "VREME"

U prvim mesecima "borbe protiv korupcije" Aleksandar Vučić je stajao ispred tima koji je sprovodio istrage, štiteći ih svojim autoritetom i narastajućim rejtingom. Srbija je imala utisak da konačno postoji tim stručnih ljudi, nepotkupljivih i čistog obraza koji su iznad svakog kriminalno-privredno-političkog lobija i koji su svoje znanje i energiju investirali u posao uređivanja države. Prva pukotina u toj slici bila je činjenica da su "Kurir" i "Informer",

ljao tabloidima razne informacije o tome kada će i ko biti priveden ili uhapšen.

BUMERANG ILI BATINA

Batina koja je bila upotrebljena protiv ljudi koji su bili osumnjičeni ili sada

optuženi za neka krivična dela, ali još uvek neosuđeni, sada se vratila i direktno pogodila u nezgodno mesto ljude iz MUP-a Srbije.

Pre nego što se to dogodilo, imali smo izbore za novog direktora policije i probleme u MUP-u o kojima je "Vreme" ranije ove godine izveštavalo. Prisluškivanja, pokušaji atentata, slučaj Banana, problemi sa Žandarmerijom, samo su najupečatljiviji skandali oko kojih su se otimali medijske njuške u Srbiji. S vremenom, tokom ove godine, Vučić je prestao da pominje istrage i značaj rada Radne grupe i

**SVE VIDI, SVE
ČUJE, SVE KAŽE:
Aleksandar Vučić**

foto: A. Anđić

da se javno bavi slučajevima "24 sporne privatizacije".

Nevezano za ovu Vučićevu javnu pasivnost i njegovo usmerenje na rešavanje "teške ekonomske situacije", policija je nastavila da radi svoj posao sa manje ili više uspeha. Rezultat rada Radne grupe koju je Pušić predvodio vidi se u činjenici da su krivične prijave koje je posle istraga podnosila policija poslužile gotovo u potpunosti za pravljenje optužnica i sada to jeste dalje na tužilaštvu i sudu.

Druga stvar koja se "vidi" jeste činjenica da je od početne 24 istrage "stvar narasla" na 41 slučaj različitih zloupotreba u oblasti privrednog kriminala i privatizacije i da se dramatično uvećao broj ljudi koji bi mogli da budu ili predmet dalje istrage ili neko ko bi mogao da bude uhapšen i procesuiran. U tom širokom istražnom otkosu našli su se razni ljudi koji na različite načine pokušavaju da zaštite svoje interese, a "Kurir" se i u prošlosti pokazao kao sjajno oružje u poslu difamacije različitih osoba. Ako je "Informers" prednjačio u najavljenim hapšenjima, onda je "Kurir" otišao korak dalje kada je krenuo u serijal kojim je vrh srpske policije i dojučerašnjeg vođu "nesalomivih" prikazao kao najbezočnije kriminalce koji su zapravo poslednjih godinu dana svojim aktivnostima samo želeli da prikriju svoja zlodela!

Efekti ovakvog pristupa ogledaju se u osećanju zblanutosti i straha: javnost je počela da se pita šta se to dešava i kakve su nam šanse ako su oni koji se izdaju za najčistije zapravo najprljaviji, ako dokazane lopove u privredi i postupku privatizacije hapse još gori od njih i šta, dođavola, rade premijer i njegov prvi zamenik dok se na trafikama rešavaju tabloidi!

Kada se "Kuriru" u toj kampanji priključio Tihomir Trišić, vlasnik i glodur novosadskog magazina "Akter", neke stvari su počele da budu jasnije. Trišić, nekada vlasnik novosadskog "Građanskog lista", poznat je u čaršijskim pričama kao čovek koji se viđa sa različitim svetom kom pokušava da se predstavi kao čovek od poverenja ne samo Aleksandra Vučića nego i različitih bezbednosnih "struktura". Ovaj novosadski magazin je poznat i po tome da je njegov vlasnik i glodur zapravo i jedini za koga se zna i da je u poslednjih godinu dana dobio značajan prostor u programima RTS-a. On se posredno pominje kao jedan od aktera u "afere Azotara" jer se ispostavilo da je preko svoje izdavačke kuće nabavljao regresirano đubrivo. On i njegova kompanija nisu pomenuti u dosadašnjoj istrazi i nema ih u optužnici, ali su se pojavile glasine da bi i on mogao da se nađe na toj listi. Po toj logici on se udruženim snagama

sa "Kurirom" potrudio da kompromituje glavnog istražitelja e da bi predupredio dalju istragu i obezbedio sebi slobodu. Trišić slovi i kao novi akcionar tabloida "Naše novine" koji je priključio svom medijskom carstvu preko saradnika Dragana Komarčića.

PUMPANJE I SAMONADUVAVANJE

"Kurir" je u jednom od nastavaka svoje sage o kriminalizovanom vrhu policije, o "policijskoj mafiji" objavio intervju sa Trišićem koji je govorio o onome o čemu sam "Kurir" izveštava danima. Nakon toga se – u "Kuriru", opet – pojavila vest da se planira hapšenje Aleksandra Rodića i Tihomira Trišića jer su se usudili da govore o stvarima o kojima niko u Srbiji ne sme ni da misli. Na njihovu sreću, nije se dogodilo nikakvo hapšenje, štaviše, kao posledica njihovog medijskog rada smenjen je junak naše priče Bogdan Pušić.

"Istraživačke priče" iz "Kurira" imaju uvek isti obrazac: pojavljuju se niotkuda, onda krene agresivna kampanja koja može da traje i mesecima (kao u slučaju Dragana Đilasa) a koja se predstavlja kao "insistiranje na priči", i završi se otvaranjem neke druge afere ili vraćanjem na nekog starog "krivca". Iako se ponekad veruje da iz takvog postupanja ovog tabloida stoji neka "viša sila", čini se da je

istini bliže objašnjenje da se uredništvo drži onoga što mu donosi najveći tiraž, jer je to obrazac po kome se i ovo "glasilo" proslavilo. Od trenutka kada je Pušić "izašao" iz priče pokušavajući da se skloni iz fokusa javnosti, utihnula je i "Kurir"ova paljba po vrhu MUP-a.

Interegnum se vidi i po nedostatku priča na drugoj strani: "Informer" ne navodi nijedno hapšenje, ako izuzmemo Dragana Đilasa koji je toliko opanjkavan da sada većina zapravo veruje da ni oko njega nema "prave priče" i da je sve deo običnog političkog obračuna. Upravo politički obračun i priprema za izbore jesu termini koji možda najpribližnije objašnjavaju ono što se događa u Srbiji od trenutka kada je završena rekonstrukcija vlade. Izostanak reakcije premijera i ministra unutrašnjih poslova koji nije imao ništa da kaže ili uradi povodom kampanje kriminalizacije MUP-a, čutanje Aleksandra Vučića za koga Trišić govori – u "Kuriru", ponovo – da je žrtva policijske zaverre i da tek sada počinje da shvata s kim ima posla i da ljudi kojima je verovao zapravo manipulišu njime sve vreme dajući

mu lažne informacije, navodi na zaključak da sve ovo o čemu govorimo možda i nije više od običnog tabloidnog spina.

BEZ DOBROG KRAJA

S druge strane, smenjen je, makar i privremeno, srpski Eliot Nes – Bogdan Pušić i svi su se nekako prepustili inicijativi koja jeste stigla iz tabloida: sada bi trebalo da vidimo da li je zaista istina ono što neke novine kažu i za tu svrhu biće angažovan poseban policijski tim. Dakle, nije vlada sama, nije skupština, nego je "Kurir" inicirao istragu unutar MUP-a, pa hajde da svi sačekamo i vidimo da li su Bogdan Pušić i Milorad Veljović zapravo vođe mafije u Srbiji.

Posledice ovakvog stanja i u državi i u MUP-u i na medijskoj sceni osetićemo svi zajedno kroz jačanje nesigurnosti i ugroženosti svake vrste jer se ovde ne radi o jednoj jedinici unutar sistema koju možeš da zameni, nego se kaže da je čitav sistem nosilac kriminala u Srbiji. I sve to u kontekstu najavljenih reformi koje bi

trebalo da od Srbije naprave uređenu državu. Policija je daleko od uređenog sistema, ona strukturno nije bila reformisana od 2000. godine, ona je i žrtva nekoliko neuspelih koncepata reforme pravosudnog sistema, ona je siromašna ali uticajna i na dobar i na loš način, jer zna daleko više od onoga što može da potkrepi čvrstim dokazima ali i koristi svoja saznanja da bi učestvovala u političko-privrednim igrama. O "situaciji" u drugim delovima bezbednog

sistema ima još manje informacija, ali je činjenica da se politički uticaji prelamaju preko izbora prvog čoveka BIA – institucije koja ima važno mesto u sistemu. Pored toga, svi oni se bore za što veći uticaj na "medijskom tržištu" na kom čame siromašne i jadne redakcije, spre-

mne da urade najogavnije poslove samo da bi obezbedile opstanak.

Sve ovo nam ne govori da idemo ka boljem, štaviše. Ili da verujemo da je najgora baš pred trenutak potpunog ozdravljenja?

SLOBODAN GEORGIJEV

ALL INCLUSIVE
DINARSKI KREDIT
ZA REFINANSIRANJE

6 MESECI BEZ RATE

- ★ BEZ TROŠKOVA OBRADE I PREVREMENE OTPLATE
- ★ ODLIČNE KAMATE
- ★ DODATNI KEŠ
- ★ MANJA RATA
- ★ FULL GREJS PERIOD 6 MESECI

ALL INCLUSIVE
REFINANSIRAJUĆI DINARSKI KREDIT
Ekskluzivno za nove klijente!

8 Godina
u Srbiji

☎ 0800 000 800 🌐 piraeusbank.rs

**PIRAEUS
BANK**
OTVORENA ZA VAS

Foto: Aleksandar Andjic

IZVOR: Izveštaj "Ljudska prava u Srbiji 2012 – Populizam: urušavanje demokratskih vrednosti, odeljak 'Glavni izazovi u Ministarstvu unutrašnjih poslova i u policiji'" Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji Beograd, jun 2013.

Mimo komandnog sistema

Izveštaj Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji: Nereformisani sektor bezbednosti i sam zahvaćen korupcijom, nedovršen i pravno neusaglašen sistem demokratske kontrole i kompromitovani kadrovi. Borba protiv korupcije, koja se, pre svega, preko medija, koje kontrolišu delovi ili cele službe bezbednosti, koristi za političke obračune i eliminaciju poslovne konkurencije

Zvaničnici EU na sve veće probleme u sistemu bezbednosti nisu reagovali i kad je postalo jasno da u Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP) postoje delovi koji deluju mimo formalnog komandnog sistema na čijem je čelu ministar policije i predsednik Vlade Ivica Dačić. Sagovornici intervjuisani za potrebe ovog izveštaja smatraju da u MUP-u rade i ljudi koji ne poštuju formalni lanac subordinacije i vrlo verovatno deluju po nalogu iz BIA i/ili kabineta ministra odbrane Aleksandra Vučića, zbog čega Vlada Srbije, između ostalog, mesecima nije mogla da imenuje novog generalnog direktora (glavnog operativca) policije.

PARTIJSKA TRVENJA

U MUP-u su i tokom mandata prethodne vlade bila očita ogromna partijska trvenja oko suštinske kontrole nad policijom, što je dovelo do toga da je tek nedavno reizabrani direktor policije Milorad Veljović više od godinu dana bio na funkciji vršioca dužnosti direktora policije, jer nije postojala saglasnost o njegovom reizboru, ili smeni. Ista partijska trvenja, umesto institucionalnog jačanja MUP-a, rezultirala su time da Niš i Novi Sad, veliki gradovi u Srbiji, tri godine nisu imali načelnika policije. Niš je tek u

Pod oružjem – tri formacije

Srbija je i dalje jedina zemlja u Jugoistočnoj Evropi bez adekvatnog zakonskog okvira koji reguliše privatni sektor bezbednosti (PSB), za koji se trenutno procenjuje da zapošljava između 25.000 i 60.000 ljudi. Nadalje, smatra se da se u posedu PSB-a nalazi oko 47.000 komada oružja, da godišnji prihod dostiže i 180 miliona evra. Ova statistika je još šokantnija ako se uzme u obzir da Ministarstvo unutrašnjih poslova zvanično zapošljava 35.000 policajaca, dok Vojska Srbije zapošljava 28.000 vojnih lica.

martu 2013. godine dobio načelnika policije, Novi Sad ga još uvek nema. Nivo kriminala je u oba grada u tom periodu porastao. Postoje ozbiljne indicije da u Nišu i Vranju povećan broj nerasvetljenih teških incidenata ima direktne veze sa pripadnicima MUP-a.

Krajem 2012. godine predsednik Srbije Tomislav Nikolić i prvi potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić sami su pokrenuli aferu navodnog neovlašćenog praćenja listinga njihovih telefonskih razgovora, Uprave kriminalističke policije MUP-a. Oni su sami aferu kasnije i sasvim zatvorili iako nikad nije dobila jasan epilog. Ostaje, naime, nejasno da li je kriminalistička policija, i ko tačno, radila nešto protivzakonito i, ako jeste, da li je neko za to kažnjen ili je afera zaustavljena zato što se eventualno ušlo u trag nezakonitim aktivnostima nekoga od njih dvojice.

Zakon o osnovama uređenja vojnih

službi bezbednosti menjan je ponovo u zimu 2013. godine, tek pošto je Ustavni sud Srbije proglasio neustavnim neke odredbe Krivičnog zakona. Na te su odredbe već više od godinu i po dana ukazivali poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti i zaštitnik građana, koji su tim povodom i predali zahtev za ocenu ustavnosti određenih odredbi kz.

Bez obzira na gorenavedeno, sveobuhvatno rešenje popravljjanja stanja u oblasti nadzora elektronskih komunikacija, koje su Janković i Šabić izneli u 14 tačaka u leto 2012. godine, ni vladajuća većina ni opozicija nikad nisu ozbiljno razmatrale.

Premijer, ministar unutrašnjih poslova Srbije i predsednik sps-a Ivica Dačić, glavni pregovarač u Briselu, pod istragom je zbog sumnjivih susreta sa Rodoljubom Radulovićem, protiv koga je dosta kasnije

U društvu s Kenijom i Meksikom

Međunarodna organizacija Transparensi internešenel u izveštaju objavljenom u januaru 2013. godine svrstala je Srbiju u D+ grupu, kao zemlju sa visokim rizikom od korupcije u sistemu bezbednosti, zajedno sa zemljama poput Ukrajine, BiH, Kenije i Meksika ("Government Defence Anti-Corruption Index", Transparency International 2013). O korupciji u sistemu bezbednosti u Srbiji, čak i u jeku navodne sveobuhvatne borbe protiv korupcije, državni zvaničnici koji navodnu borbu navodno sprovode gotovo uopšte ne govore...

Krajem 2012. godine pokrenuta je velika kampanja za borbu protiv korupcije, čiji je glavni nosilac prvi potpredsednik Vlade Srbije zadužen za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije Aleksandar Vučić, ministar odbrane, koji rukovodi radom radnih grupa formiranih za tu priliku, a koje čine pripadnici MUP-a Srbije, što je krajnje neuobičajeno. "Heroj" borbe protiv korupcije, kako ga opisuje i većina zvaničnika međunarodne zajednice, Aleksandar Vučić nijednom rečju nikada nije spomenuo sistemске izvore korupcije u sistemu bezbednosti...

...Istraživanje CESID-a i Programa UN za razvoj (UNDP) u januaru 2013, pokazalo je da je podrška građana Vladi Srbije u borbi protiv korupcije drastično porasla u proteklih šest meseci. Udvostručen je broj građana koji misle da je Vlada na dobrom putu, a gotovo polovina ispitanika smatra da će ove godine nivo korupcije biti znatno smanjen. Istraživanje "Stav građana Srbije prema korupciji" obuhvatio je 597 ispitanika, a čak 32 odsto smatra da je Vlada na dobrom putu, što je dva puta više u odnosu na rezultate od sredine prošle godine. Ovo istraživanje pokazalo je da 25 odsto ispitanika smatra da se nivo korupcije smanjio, dok 41 odsto misli da će ove godine taj nivo biti još manji. Ovako optimističan nalaz nije zabeležen ni u jednom od prethodnih pet ciklusa istraživanja, navodi se u izveštaju CESID-a. Ispitanici u ovom ispitivanju javnog mnjenja, inače, smatraju da su korupciji u Srbiji najpodložniji lekari, a slede policija i državna uprava.

Po anketi "TNS medijum Galup", iz juna 2012, "šampioni" po stepenu korupcije uz lekare su – političke partije, a slede sudije, tužioci, carina, lokalna administracija, policija, mediji, poreska uprava...

podignuta optužnica za šverc narkotika, a koji je trenutno u bekstvu. Ova afera otvorena je u februaru 2013. godine u dnevnim novinama "Informer", za koje se smatra da ih kontroliše deo vrha Srpske napredne stranke (SNS) i deo vrha BIA.

POLICIJA I TUŽILAC

Državni sekretar MUP-a Srbije Vladimir Božović, kadar SNS-a, izjavio je krajem marta 2013. godine da se u vezi sa ovom okolnošću radi "vrlo intenzivno bez obzira na ime, prezime, funkciju i položaj i da niko neće biti zaštićen od istrage". Tokom ove afere ponovo je počelo da se spominje i ime Branka Lazarevića, bivšeg šefa kabineta i najbližeg saradnika tadašnjeg i sadašnjeg ministra policije Ivice Dačića, koji je 2010. godine prešao u Ministarstvo spoljnih poslova (MSP). Navodno, Dačić je raskinuo saradnju sa Lazarevićem zbog njegovih, navodnih ranijih prijateljskih veza sa nekim ljudima koji su došli u sukob sa zakonom, a Lazarevićev prelazak u MSP je organizovan da bi se zataškale neprijatne indicije. Tužilaštvo

za organizovani kriminal najavilo je u februaru 2013. godine pokretanje prekrivičnog postupka protiv Branka Lazarevića, kao i protiv još najmanje pet visokih rukovodilaca MUP-a Srbije, koji su imali kontakte sa Rodoljubom Radulovićem, pripadnikom kriminalne grupe narkobosa Darka Šarića.

Kredibilitet ministra unutrašnjih poslova, ali i celog MUP-a Srbije, dodatno je doveden u pitanje mogućnošću da budu sprovedene adekvatne istrage protiv pripadnika Žandarmerije, posle optužbi koje su došle iz delova samog MUP-a, a opet putem dnevnih novina "Informer", da su njeni pripadnici činili kriminalne radnje, pre svega na jugu Srbije. Interesantno je da je tokom ove afere onlajn portal "Pravda", blizak delu SNS-a, objavio seriju tekstova u kojima se kritikuje rad policajaca koji su optužili pripadnike Žandarmerije i brani njen komandant. Inače, komandant Žandarmerije Bratislav Dikić, od ranije poznat javnosti po vrlo autoritarnom i samovoljnom ponašanju, oglašavao se i na svom Fejsbuk profilu vrlo

problematičnim izjavama, koje niko od zvaničnika nije imao hrabrosti da osudi.

Državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova Srbije Vladimir Božović izjavio je krajem marta 2013. godine da se uskoro mogu očekivati prvi rezultati istrage o zloupotrebama u Žandarmeriji. Neposredno pre objavljivanja ovog izveštaja "Informer" je pokrenuo još jednu aferu u kojoj se tvrdi da vrh policije traži smenu specijalnog tužioca za organizovani kriminal Miljka Radisavljevića.

Do kraja maja 2013, ozbiljne indicije o kriminalnim radnjama pripadnika Žandarmerije još nisu istražene. Čelnici MUP-a Srbije nisu reagovali na oštre optužbe pripadnika Žandarmerije o njihovom radu, iznošene u intervjuima i na socijalnim mrežama. Poverenik za dostupnost informacija od javnog značaja i zaštitnik građana ukazuju na to da su, do sredine 2013. godine, upravo prislušne mogućnosti u Upravi kriminalističke policije i Žandarmerije ostale široko izvan zakonske regulative...

OPASNO STANJE

Iz praktičnih poteza Vlade Srbije ne vidi se namera reformisanja sektora bezbednosti, već pre svega njegovo dalje stavljanje pod partijsku kontrolu.

Primetno je i odsustvo namere da se formiraju stalne institucije i mehanizmi za borbu protiv korupcije, koja se, pre svega, preko medija koje kontrolišu delovi ili cele službe bezbednosti, koristi za političke obračune i eliminaciju poslovne konkurencije. Nereformisani sektor bezbednosti, pre svega zbog nedovršenog i pravno neusaglašenog sistema demokratske kontrole i kompromitovanih kadrova, koji je i sam zahvaćen korupcijom, neće biti u stanju da ostvari ambiciozne zadatke koji su mu navodno dati.

Isti je slučaj i sa pravosuđem.

Međunarodna zajednica bi morala imati objektivniju sliku u odnosu na dešavanja u Srbiji, a pre svega o haotičnom i opasnom stanju u sistemu bezbednosti. Tim pre što je za normalizaciju odnosa između Kosova i Srbije neophodna neodrživost sporazuma. Potrebno je mnogo više i drugačije od aktuelnog pristupa, koji ne garantuje održivost, a već uveliko se urušavaju ranije postignuta demokratska procedura i prakse u Srbiji. ¶

Ništa bez Matij

Suviše indicija upućuje na zaključak da je Matijević, trenutno najuspešniji mesar, pa i samostalni industrijalac Srbije, uhapšen u sklopu ciljane političke ofanzive vladajuće koalicije u državi, a dalja istraga i medijska prezentacija ovog slučaja možda će ponuditi i odgovor na pitanje – ko je zapravo bio krajnja meta ove policijske akcije, a ko se tu našao kao “kolateralna” žrtva, koja se nije mogla mimoći, na putu ostvarivanja nekog političkog interesa?

Čini se da su političke igre namestile slučaj da je Petar Matijević, vlasnik i prvi čovek Industrije mesa “Matijević”, uhapšen u Novom Sadu 24. septembra, baš u sedmici kada je u publikaciji “Top 500 najuspešnijih firmi u Srbiji” objavljeno da je njegova firma 2012. godine zauzela 8. mesto u državi po prikazanoj dobiti (3,8 milijardi dinara) i kada je utvrđeno da je po poslovnoj uspešnosti iza sebe ostavio i mnoga čuvenija preduzetnička imena, poput Miškovića, Božićevića, Babovića, Mitrovića ili Kostića. Uhapšen je zajedno sa još sedam osoba, pod sumnjom da je u operaciji sa građevinskim zemljištem između 2007. i 2010. godine učinio krivično delo iz poreskog domena i zajedno sa drugim osumnjičenim licima oštetio budžet grada Novog Sada i Srbije za oko 1,3 miliona evra (136.185.874 dinara), a svojoj firmi pribavio imovinsku korist od 1,6 miliona evra (192.388.567 dinara). Istražni sudija je Matijeviću odmah, a ostalim vodećim osumnjičenima sutradan (posle odluke nadređenog organa), odredio pritvor do 30 dana.

Suviše indicija upućuje na zaključak da je Matijević, trenutno najuspešniji mesar, pa i samostalni industrijalac Srbije, uhapšen u sklopu ciljane političke ofanzive vladajuće koalicije u državi, a dalja istraga i medijska prezentacija ovog slučaja možda će ponuditi i odgovor na pitanje – ko je zapravo bio krajnja meta ove policijske akcije, a ko se tu našao kao “kolateralna” žrtva, koja se nije mogla mimoći, na putu ostvarivanja nekog političkog interesa? I da li je taj politički interes bio pretežno “dnevne naravi” ili, kao i neki drugi slučajevi, ima i “demonstracionu svrhu” na duži rok?

Hipoteza o mogućem političkom karakteru ovog grupnog hapšenja dobija na snazi već pri prvom pogledu na spisak uhapšenih. Naime, u medijskoj prezentaciji ovog hapšenja, prvo mesto dobio je Borislav Novaković, visoki funkcioner Demokratske stranke, šef poslaničkog kluba DS-a u Skupštini Vojvodine, nekadašnji predsednik Skupštine Novog Sada (2000–2004. godine), pa potom potpredsednik Skupštine AP Vojvodine

(2004–2008), a između 2008. i 2011. direktor Zavoda za izgradnju grada Novog Sada (kada je navodno i počinio krivično delo za koje se sumnja). Novaković je pritom poznat široj javnosti i po nekadašnjoj “Solunskoj aferi” iz 2002. godine, kada je krivljen da je nekome ustupio poslaničku karticu za glasanje u Skupštini Srbije – dok je bio na službenom putu u Solunu.

SUMNJE

Ovom sociologu, koji je u politiku došao iz akademske sredine, a kome je Demokratska stranka iz nekog razloga 2008. godine dala uvek “klizavo mesto” direktora gradskog trgovca građevinskim zemljištem u Novom Sadu, na teret se stavlja da je 2010. godine, jednim aneksom prethodnog ugovora o zakupu građevinskog zemljišta od 10 ari (iz 2007. godine) na uglu Futoške ulice i Bulevara Evropa, omogućio tadašnjem zakupcu Petru Matijeviću da preproda svoja (neiskorišćena) građevinska prava novosadskom biznismenu Vojislavu Gajiću, takođe uhapšenom istog 24. septembra, to jest njegovoj

evića

PETAR MATIJEVIĆ:
Na početku (levo) i do juče

zamašna "razlika u ceni" između prodatog zakupa i kupljenog zemljišta za izgradnju. A svaka "proizvodnja" velike razlike u ceni, naročito kada je reč o poslovima oko građevinskog zemljišta, koje po celoj Srbiji prodaju političari

firmi "Aleksandar gradnja". Matijević je tada, uprošćeno govoreći, ono što je tri godine ranije na javnoj dražbi obećao da će platiti oko 500.000 evra – preprodao za tadašnjih oko 2,5 miliona evra, a na takav aneks ugovora udaren je, kako tvrde iz DS-a, pečat sa faksimilom Borislava Novakovića. Tako je, prema policijskom saopštenju, izbegnuta nova licitacija za sporni plac, što je Matijeviću donelo protivpravnu korist od spomenutih blizu 200 miliona dinara – a Vojislav Gajić se, navodno, namirio tako što je na toj lokaciji izgradio hotel "Holidej in" dva i po sprata viši od građevinske dozvole (zbog čega taj hotel, otkako se prošle godine u gradu ustoličila nova vlast, ne dobija dozvolu za otvaranje, mada je građevinski potpuno dovršen, a u njegovu izgradnju je navodno ukupno uloženo više od 11 miliona evra).

Oni koji brane Novakovića tvrde da on "taj predmet nije ni video, da ga on nije obrađivao, što tvrde svi svedoci" (Bojan Pajtić, predsednik Vlade Vojvodine), a angažovani advokati smatraju da "ključni momenat" bića eventualnog krivičnog dela – izbegavanje poništavanja ranijeg Matijevićevog zakupa i raspisivanje nove licitacije za sporno građevinsko zemljište – zakonom i nije sankcionisan. Dakako, sama po sebi nije kažnjiva ni znatna kapitalna dobit koju je u ovom slučaju izgleda ostvario Matijević, tim pre što on od Gajića i nije dobio žive pare, nego je tu bila reč o trampu atraktivne građevinske lokacije za više stanova i poslovnih prostora "Aleksandar gradnje", čija je realna tržišna cena uvek diskutabilna. No, policija očigledno smatra da je tada ostvarena

na čelu opštinskih "zigova", izaziva sumnju da je ta "razlika" kasnije bila predmet nelegalne "podele" među učesnicima posla – što istražni organi dosad nisu uspeali da utvrde.

U Novom Sadu, inače, Petar Matijević i njegov vrtoglavi poslovni uspon poslednjih decenija nisu nepoznati ni građanima ni gradskim političarima. Naime, dobro je poznato da je on uspeo da osim klanice kupi ili izgradi ne samo niz prodavnica nego i nekoliko hotela u Novom Sadu ("Vojvodina", "Centar" i "Aleksandar") – što je dakako bilo dobro poznato i u samom ZIG-u, jer oni su mu za sve to davali dozvole. Naravno da nikom nije nepoznato ni to da je preko niza "glatko izvedenih" akvizicija poljoprivrednih imanja obezbedio kontrolu nad agrarnom proizvodnjom na oko 22.000 hektara u Vojvodini, a pritom je doista stvorio moćnu klaničnu kompaniju u Novom Sadu sa oko 2400 zaposlenih i velikim udelom u trgovini mesom u Srbiji (kao i znatnim udelom u uvozu smrznutog mesa iz Kine i Argentine, preko Rumunije i Bugarske, koje se navodno koristi za prerađevine). Zašto se onda on našao u istražnom zatvoru povodom jednog, ipak, finansijski relativno malog "građevinskog slučaja" kakvih ima na stotine po svim srpskim opštinama.

Objašnjenje koje kruži čaršijom, da su navodno Matijević i Todorović (iz Hrvatske) pozajmili Delti "kešovinu" za plaćanje kaucije za izlazak Miroslava Miškovića iz istražnog zatvora, pa se sada Vučić, navodno, sveti onima koji su pomogli njegovom "arhineprijatelju", nije potkrepljeno bilo kakvim javnim dokazima. Ova priča

se možda naslanja na činjenicu da je Matijević od Miškovića pre izvesnog vremena kupio poznatu robnu kuću "Bazar" u centru Novog Sada, kao i da je član poznatog poslovnog kluba "Privrednik" u Beogradu.

RAZMENA PORUKA

Inače, sama okolnost da je u aferi sa gorepomenutom građevinskom transakcijom uhapšen i jedan funkcioner Demokratske stranke u Novom Sadu ne bi bila dovoljna da se ova policijska akcija okarakterise kao "politički motivisana", da to hapšenje nema dosta široku "političku pratnju" drugih događaja. Prvo, hapšenje Novakovića, Matijevića, Gajića i njihovih saradnika obavljeno je 24. septembra – baš u danu kada je u Beogradu smenivan gradonačelnik Dragan Đilas, pa je u većini novina bliskih državnoj vlasti vest o novosadskom privođenju grupe osumnjičenih bila dominantna na naslovnim stranicama. Kao da je trebalo malo smanjiti značaj čini se nedovoljno popularnog Đilasovog smenjivanja u Beogradu, a pritom poslati poruku da i njemu, kao i onim političkim sredinama koje nedovoljno brzo predaju vlast najpopularnijoj Vučićevoj partiji, sleduju i hapšenja, kad su "ionako ogrezli u lopovlucima".

Izgleda da je Đilas tu poruku razumeo i tako, pa je već 26. septembra posetio zasedanje Skupštine Vojvodine o pokrajinskom budžetu i na stepenicama ovog zdanja novinarima rekao da je ovde došao "da bi dao podršku svima onima koji se na teritoriji Vojvodine, u Srbiji, bore za ljudska prava, nezavisne pravosudne institucije i policiju koja radi svoj posao, ne po naređenju političara, nego po savesti i dužnosti". Istom prilikom je Bojan Pajtić, predsednik Vlade Vojvodine i Đilasov zamenik na čelu DS-a, izjavio da je nad Novakovićem učinjeno "zverstvo", jer je uhapšen bolestan u bolnici (kasnije je policija saopštila da je reč o Jodnoj banji gde se leči reuma), te da se "političkim hapšenjima pravi dimna zavesa oko smene Dragana Đilasa", a da se s druge strane "pokušava destabilizovati i skupštinska većina u Vojvodini". Sudeći po novinskim izveštajima, Pajtić je branio samo Novakovića, dok Matijevića

"KOLATERALNA ŽRTVA": Borislav Novaković i sumnjivi "Holidaj in"

i Gajića izgleda nije spominjao.

Žestoka reakcija Bojana Pajtića na hapšenje Borislava Novakovića je logična – ne samo zato što su partijske kolege nego i zbog toga što su njih dvojica u suštini, gotovo dve decenije, bili ključni ljudi DS-a u Novom Sadu, a neki čak smatraju da je Novaković "stvorio" Pajtića, kada se ovaj priključio DS-u. Bolje reći, Pajtić dobro shvata da je krajnji cilj "kriminalizacije" demokratske vlasti u Novom Sadu i Vojvodini rušenje njegove pokrajinske administracije i raspisivanje prevremennih izbora u Pokrajini. Uostalom, ako se danas hapsi Novaković, smatraju naprednjaci, možda se sutra može uhapsiti i sam Bojan Pajtić, u nekoj daljoj razradi, na primer, afera oko Razvojne banke Vojvodine ili nekog pokrajinskog fonda za deljenje para.

U spomenutom nizu pratećih (i prethodnih) političkih događaja u vezi sa hapšenjem Novakovića, Matijeveća, Gajića i saradnika, nemoguće je ne zapaziti (26. septembar) i ostavku Bogdana Pušića, zamenika načelnika Uprave kriminalističke policije (UKP), koji je vodio poznate istrage o 24 sporne privatizacije u Srbiji i koji je postao poznat posle hapšenja Miroslava Miškovića prošle zime. Kao što je poznato, Pušić je dao ostavku navodno zbog toga što ga niko nije zaštitio od kampanje koju je protiv njega vodio beogradski "Kurir" "čitavih 28 dana, iz dana u dan" (kako je sam rekao).

BOČNE VEZE

U nizu "Kurirovih" optužbi da je Pušić navodno činio raznovrsne zloupotrebe svoje visoke policijske dužnosti, našla se

i ona da je "štitio pajtićevce" u Vojvodini, sprečavao njihovo procesuiranje i obaveštavao ih o opasnostima koje im prete – sve zbog toga što je njegova supruga kadar DS-a u Novom Sadu i što joj je obećano da će biti izabrana za pokrajini-

■ "Nije problem što su uhapšeni ovi koji su uhapšeni, nego da je problem što Vučić prethodno nije uhapsio Mirovića i Gojkovićku, koji su koštali Novi Sad mnogo više"

skog javnog pravobranioca. Navodno je Aleksandar Vučić, koordinator svih policijskih službi u Srbiji, povodom te ostavke rekao da će se sve optužbe ispitati, pa ukoliko se ništa ne nađe, Pušić može da nastavi posao. Jedino se ne mora ispitivati da je Pušićeva supruga Gordana Pušić izabrana na spomenutu visoku pokrajinsku funkciju pravobranioca. To je učinjeno upravo na sednici Skupštine Vojvodine od 26. septembra, onaj kada su Đilas i Pajtić protestovali zbog hapšenja Novakovića. Gordana Pušić je doista bila u novosadskoj ekipi DS-a, a između ostalog, bila je i savetnica direktora Fonda za kapitalna ulaganja (Fonda čiji se krediti, izgleda, policijski istražuju već duže vreme).

Ako se vratimo "portretu" Petra Matijeveća, koji treba ovde da oslikamo, možemo se posle svih ovih "političkih digresija" ponovo upitati nije li se on ovde našao samo kao "kolateralna žrtva". Jer, bez obzira na to što je verovatno bio u dobrim poslovnim odnosima sa vojvođanskim

političarima, koji su već dugo na vlasti u APV, drugo šta ga ne vezuje isključivo baš za Demokratsku stranku i njenu načelnu ideološku orijentaciju. Uostalom, spomenuti plac za ukleti hotel "Holidaj in" zakupio je relativno povoljno na aukciji, ali neki kažu da ga nikad do kraja nije platio, još u vreme kada je na čelu novosadskog ZIG-a bio Igor Mirović, tadašnji funkcioner Šešeljeve Srpske radikalne stranke, a odnedavno ministar u Vladi Srbije. Mirović je gazdovao novosadskim ZIG-om u periodu kada je gradonačelnica bila njegova (ponovo) stranačka koleginica Maja Gojković. Možda je zbog toga, u danu kada su uhapšeni Matijeveć, Novaković, Gajić i saradnici, kroz novosadske kafane prostrujala primedba da ova grupa "nije na redu", to jest da "nije problem što su uhapšeni ovi koji su uhapšeni, nego da je problem što Vučić prethodno nije uhapsio Mirovića i Gojkovićku,

ku, koji su koštali Novi Sad mnogo više", zbog afere sa ukletom autobuskom stanicom ATP Vojvodine, zbog koje su građani Novog Sada štetovali daleko više nego sa ukletim hotelom "Holidaj in" sa pet zvezdica. Oba zdanja su građevinski završena, a zvrje prazna.

POČETAK SA DVE SVINJE

Petar Matijeveć, za razliku od mnogih drugih naših privrednika (i sa manjim kompanijama), bio je do sada relativno malo prisutan u javnom životu i prilično retko je govorio o sebi i svojoj firmi. Možda je to i zbog toga što mu je sin bio kidnapovan pre desetak godina, a za otkup je, kako su tada pisali tabloidi, morao da plati milion nemačkih maraka.

Na internetu i danas dominira njegov "zvanični intervju" s početka 2011. godine, kada je rekao: "Da bi uspeo na bilo kom polju, čovek mora imati viziju. Ja sam je imao pre 45 godina čuvajući dve svinje koje su bile pravo malo bogatstvo moje siromašne porodice. Shvatio sam da bih

bio bolje iskorišćen kada bi ih čuvao sto ili više. Od tada pa do danas fasciniraju me velike brojke. Visoka produktivnost, niski troškovi i optimalan kvalitet uz praćenje zahteva tržišta, osnova su svega. Svi koji misle i ponašaju se drugačije završavaju na smetlištu privrede. Mnogi me pitaju kada stati i uživati u plodovima svoga rada. Mišljenja sam da stajanja nema. Ja se najbolje odmaram dok žurim napred, a najvažnije u svemu je doneti odluku, pa makar bila i pogrešna.”

Tako je vlasnik kompanije “Matijević” izneo svoj poslovni kredito u vreme kada je ostvarivao godišnji promet od 7,5 milijardi dinara, sa tendencijom stalnog povećanja. Inače, Petar Matijević je rođen u Kolašcu pokraj Knina, u porodici koja je potom kolonizovana u Sremske Laze, gde je, kako sam kaže, kao siromašan mladić sanjao svoju viziju. Većinu snova je očigledno već ostvario, jer se dobro snašao u tranzicionim vremenima, pa je od 1994. godine, kada je utemeljio svoju firmu, do danas stvorio doista respektabilnu i uspešnu kompaniju.

JOŠ VEĆI DUNĐERSKI

Osim klanice u Novom Sadu, sa pratećom mrežom od oko 140 prodavnica mesa

široj Vojvodine i Beograda, Petar Matijević je uspeo da kupi i niz poljoprivrednih dobara dok su ona bila veoma jeftina – u Bezdanu, Bajmoku, Kovačici, Kindi, Boki, Vršcu, Novom Kneževcu, Jaši Tomiću i Itebeju. Zbog toga kažu da je “nadmašio Dunđerskog” obrađujući oko 22.000 hektara oranica, što svoje, što državne zemlje.

Ne pati baš mnogo od skromnosti, pa o svoj sposobnosti prilagođavanja promenama kaže: “Dvadeset godina rada i postignuti rezultati najbolje govore o mom prilagođavanju modernim tokovima i potrebama tržišta. Da nije bilo te moje sposobnosti kao i želje za usavršavanjem na svim poljima i uz primenu najsavremenijih tehnologija, uspeh bi sigurno izostao. Svakodnevno pratimo šta se dešava na terenu i apsolutno sve podređujemo i prilagođavamo našim kupcima i njihovim potrebama. To pravilo važi kako u klaničnoj industriji, tako i u ostalim preduzećima koja pripadaju kompaniji ‘Matijević’. Svima njima je omogućeno da uz najsavremeniju opremu, kvalitetnu sirovinu, racionalno poslovanje postiču zavidne rezultate i iskazuju dobit.”

Iz jednog drugog odsečka spomenutog

intervjua može se naslutiti da je Petar Matijević bio i pod raznovrsnim pritiscima, to jest da su od njega mnogi tražili pare (da krajnje prosto prevedemo na direktan jezik ono što ovde citiramo): “Kada ste uspešni, tada taj uspeh mnogi znaju svojatati i tražiti deo nekog svog doprinosa, obaveza je veoma puno, sistem vas ne prati i ne pruža podršku, naprotiv – usporen je, inertan, nefleksibilan i vi se morate boriti s nazadnim idejama i biti čak i sankcionisani jer idete ispred vremena. Rezime bi bio i odgovornost i rizik na putu uspeha su veliki, ali verujte kad se osvrnete na postignuto, zadovoljstvo je znatno veće.”

Okolnost da je osumnjičen u jednom, kako vidimo, politički zamršenom, a pravno zasad labavom procesu, možda ne znači da su za Petra Matijevića i njegovu firmu došli crni dani. Uostalom, priča o novosadskim hapšenjima 24. septembra, takav je utisak, medijski je “stišana” u tabloidima već posle nekoliko dana. Ili je to samo pauza u političkoj ofanzivi koja čeka nove rezultate policijske istrage, da bi se scenario preuzimanja Vojvodine izveo do kraja, uz što manje gubitaka u sopstvenim redovima.

DIMITRIJE BOAROV

Ugovorna obaveza 24 meseca, uz odgovarajući tarifni profil. Ponuda važi do 31.10.2013.

Neverovatno laka odluka!

Nova Kontrola troškova

Iskoristi novu mt:s ponudu! Popust na pretplatu od **50%** i mobilni telefon za **1 dinar**. U novoj Kontroli troškova dobijaš i duplo više bonusa kao i dodatni Internet saobraćaj. Oblikuj svoju tarifu na ***100#** tarifnim dodacima: **Uzmi Minute, Uzmi Poruke i Uzmi Internet.**

www.mts.telekom.rs [/imatepriateljje](https://www.facebook.com/imatepriateljje) [/mts](https://twitter.com/mts) Korisnički servis 064/789

mt:s
imate prijatelje!

Država kao višestruki p

Ako policija zaista ima saznanja o horor-planovima za sprečavanje Parade ponosa, logično je da zna i ko je te planove kovao, pa bi bio red da iste i privede pravdi. Makar radi odbrane sopstvene časti i ono malo dostojanstva države što je preostalo nakon tri uzastopne godine zabranjivanja Parade ponosa iz bezbednosnih razloga

PONOĆNA PARADA: Beograd, 27. septembar

Fotografije: A. Anđić

Parada ponosa zabranjena u Beogradu, treću godinu zaredom. U aprilu ove godine, Ustavni sud donio je odluku prema kojoj je zabrana iz 2011. godine – neustavna. Slična odluka doneta je i u decembru 2011, u vezi sa odlukom vlasti da zabrani održavanje Parade ponosa iz 2009. U petak 27. septembra država Srbija se, dakle, našla u ulozi višestrukog povratnika kada je reč o nepoštovanju sopstvenog Ustava.

SCENARIO ZABRANE

Do tog petka 27. septembra gotovo da ništa nije ukazivalo na mogućnost zabrane ovog skupa. Istina, "rituali" od prethodnih godina bili su prisutni i ovog puta: političari, sa premijerom Srbije Ivicom Dačićem na čelu, davali su višesmislene izjave, tabloidi su objavljivali "ekskluzivna" saznanja o planovima huligana da učesnike Parade zaspu pčelama i osama, po beogradskim fasadama nije manjkalo grafiti mržnje prema LGBT populaciji, a Dveri su, tradicionalno, održale protestni skup protiv Parade. Policijske snage tokom celog dana lagano su raspoređivane po centru grada.

Oko 19 sati većina medija u Srbiji prenela je prvo nezvaničnu, a potom i zvanično potvrđenu informaciju: Parada ponosa i svi drugi skupovi zakazani za subotu 28. septembar zabranjeni su odlukom Biroa za koordinaciju službi bezbednosti, nakon višesatnog sastanka.

Prema nezvaničnim saznanjima, članovi Biroa su glasali 6 protiv, a 4 za održavanje Parade. Premijer Srbije Ivica Dačić izjavio je iste večeri za Radio-televiziju Srbije da je takva odluka doneta pre svega iz bezbednosnih razloga, te da se ne vodi u pitanje političko opredeljenje zemlje da se poštuju prava svih građana, ali da je važnija od toga njihova bezbednost, zbog čega je Biro i odlučio da Parada ponosa ne bude održana. "Bezbednosne

ovratnik

procene govore da je moglo doći do ozbiljnog narušavanja javnog reda i mira, a od prava i sloboda jedino je viši razlog bezbednost i sigurnost građana", poručio je Dačić.

Uprkos medijskim saznanjima da je na sednici Biroa većina postignuta posle teške rasprave, Dačić je istakao da je odluka doneta jedinstveno i bez ikakvih političkih konotacija. Prema njegovim rečima, na sednici odbora svi su izneli svoja mišljenja i bilo je dosta onih koji su smatrali da bi iz političkih razloga za nas bilo dobro da se Parada održi: "Naročito zbog slike koja bi trebalo da ode u svet, ali, s druge strane, šta ako bi otišle drugačije slike – da padne ljudski život. Ko bi onda bio odgovoran za to i za posledice po našu državu?", upitao se Dačić i dodao da bi, da je u pitanju bila politička odluka, bilo drugačije jer članovi Birao i pre svega on kao premijer i ministar unutrašnjih poslova i prvi potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić nisu tu da sude ko šta lično misli o svemu tome, ali je u pitanju bila bezbednost.

IMA LI KO JAČI

Prve reakcije, da se država još jednom povukla u strahu pred nasilnicima i huliganima, Dačić je odbacio rečima: "Nema nikakve zabune – niko nije kapitulirao pred huligana, nije reč o tome, policija može da se suoči sa njima, ali da li je održavanje skupa dovoljno visoka cena da se stvara atmosfera kao pre nekoliko godina?", rekao je Dačić i dodao da je očigledno to nešto za šta je potrebno vreme.

No, može li policija zaista da se suoči sa huliganima koji svake godine, prema navodima iste te policije, organizatorima Parade upućuju jezive pretnje? Odgovor na ovo pitanje nećemo imati sve dok se policija s njima jednom zasnaga ne suoči. Iako je potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić još u petak uveče poručio da će građani biti upoznati sa svime što se događalo na sednici Biroa, "šta je rekla policija, a šta službe bezbednosti", i da niko ništa neće kriti, to još uvek nije poznato. Nezvanično, presudno za donošenje odluke o zabrani Parade bilo je mišljenje

direktora policije Milorada Veljovića da policija nije spremna za obezbeđenje događaja koji sa sobom nosi tako veliki bezbednosni rizik.

O tome u kakvom je stanju srpska policija možda najbolje govore dve stvari kojima je javnost bila svedok u poslednje dve nedelje. Rat koji preko tabloida već nedeljama vode različite frakcije u MUP-u (vidi tekst na str. 6) nedvosmisleno ukazuje na skandalozno stanje u srpskoj policiji, u kom ispada pravo čudo da se neko uopšte usudio da pomisli kako je moguće obezbediti Paradu ponosa.

Drugo, svega tri dana pred zakazanu Paradu, u javnosti se pojavilo pismo koje

srpskog policajca. Policajca koji je na ulici polugo, pocepan, bos, slabo plaćen, u dugovima 'do guše'... Policajca koji je slabo opremljen, još slabije pravno zaštićen od strane države koju predstavlja i brani. Budite sigurni, gospodo, da će srpski policajac istrpeti sve nedaće i nepravde, da će dati svoj doprinos državi i društvu u tranziciji, na putu u Evropsku uniju. Srpski policajac će obezbediti poštovanje Ustavom Srbije zagarantovanih ljudskih i građanskih prava, zaštititi javni red i mir i sprečiti haos na ulicama, bez obzira na sve gorenavedeno. Srpski policajac će obaviti poverene zadatke profesionalno i u okviru zakona."

BEZ INTERVENCIJE: Policija na ulicama

je generalni sekretar Sindikata srpske policije Lazar Ranitović uputio predsedniku, premijeru i potpredsedniku Vlade Srbije, oštro ih kritikujući zbog javnih nastupa i izjava o LGBT populaciji uoči održavanja Parade, tvrdeći da svojim neodgovornim izjavama u kojima homoseksualnost označava kao neprirodnu, premijer Dačić samo povećava ionako veliki rizik za učesnike Parade i policajce koji treba da ih štite. "Vi ste, gospodo, veoma mudro odlučili da je održavanje gej parade u interesu države, a odmah posle toga ste hrabro objavili da u toj manifestaciji nećete učestvovati. Od nas srpskih policajaca se traži da je omogućimo i obezbedimo", stoji u pismu. O uslovima u kojima rade srpski policajci, najbolje govori sledeći pasus: "Obraćamo vam se ovim javnim pismom u nadi da ćete razumeti

Osim zabrane Parade, sve drugo što je imala da kaže u vezi sa ovim događajem, država je rekla ili nezvanično ili između redova. Tako je nezvanična i informacija da je na pripremu neodržane Parade iz državne kase potrošeno 200 miliona dinara. No, to nije najveći paradoks. "Najveći deo ovog novca policija je potrošila za nabavku nove opreme koja još nije stigla u MUP Srbije i koja čak ne bi bila ni korišćena za obezbeđenje Parade ponosa", jedna je od informacija u vezi sa raspoделom novca poreskih obveznika namenjenog za obezbeđenje Parade.

OZBILJNE STVARI

Novi načelnik beogradske policije Velselin Milić takođe je izjavio da niko nije jači od policije, ali je "procenjeno da bi mogli da budu ugroženi životi ljudi i to ne

samo učesnika Parade". Upitan šta su tačno huligani planirali, Milić je rekao da su neki ekstremisti koji su nameravali da se u subotu obračunaju sa učesnicima Parade ponosa bili naoružani i da su planirali "jako ozbiljne stvari".

"To je bio jedini razlog (za zabranu Prajda), nikakva politička odluka, isključivo bezbednosna procena. Sa svim službama bezbednosti radili smo maksimalno na utvrđivanju njihovog identiteta, organizovanosti, namerama i ciljevima i taj rad nije stao", rekao je Milić za Televiziju B92. Milić je objasnio da policija radi na prikupljanju dokaza koji bi bili dovoljni za podnošenje krivičnih prijava i kasnije optužnica protiv ekstremista koji su planirali nasilje na Paradi.

Tu dolazimo do ključnog pitanja. Naime, ako nas policija već treću godinu

sopstvene časti i ono malo dostojanstva države što je preostalo nakon tri uzastopne godine zabranjivanja Parade ponosa iz bezbednosnih razloga.

PONOĆNI PONOS

Između ostalog, Veselin Milić je rekao da se policija potpuno pripremila za Prajd, ali da je 24 sata pre tog događaja bezbednosna procena postala složnija. "Shodno komplikovanosti situacije i ako su i ultradesničarske grupe, neformalne društvene grupe i sve navijačke grupe imale intenzitet komunikacije za narušavanje javnog reda i mira u većem obimu, toliko je bezbednosna procena bila složnija." Sa ovom ocenom sve bi bilo u redu da organizatori Parade ponosa nisu nakon vesti o zabrani, u petak 27. septembra odlučili da organizuju

BEZ INCIDENATA: Protestna šetnja

zaredom, nakon zabrane Parade, zasipta katastrofičnim scenarijima o tome šta su sve nasilnici planirali, zašto niko od njih nije procesuiran? U danima nakon zabrane, javnost željno očekuje informacije o hapšenjima onih koji su planirali to što policija tvrdi. Umesto toga, u trenutku pisanja ovog teksta (utorak 1. oktobar po podne), stiže informacija da je policija identifikovala 39, a podnela 17 krivičnih prijava protiv osoba koje su pretile organizatorima Parade ponosa – preko društvenih mreža. Prijave protiv onih koji prete preko Fejsbuka svakako su za pohvalu, ali nadležni odlično znaju da ni puštanje pčela ni upotreba vatrenog oružja nisu mogući preko društvenih mreža. Stoga, ako policija zaista ima saznanja o horor-planovima za sprečavanje Parade ponosa, logično je da zna i ko je te planove kovao, pa bi bio red da iste i privede pravdi. Makar radi odbrane

ad hoc protest ispred Vlade Srbije i protestnu šetnju do Doma Narodne skupštine. Oko 22 časa, tajnim SMS-ovima i mejlovima, organizatori Parade ponosa proširili su vest da će se ipak okupiti ispred zgrade Vlade u 23 časa. Stotinak građana, praćenih jakim policijskim snagama, zaputilo se sa te lokacije u protestnu šetnju do Doma Narodne skupštine. Na raskrsnici ulica Kneza Miloša i Kralja Milana, kordon je pokušao da ih spreči, ali ubrzo se povukao. Organizatori su najavili da će "šetati 365 dana u godini, dok ne budu garantovana njihova prava". Osim što je ovo okupljanje stvorilo kratkotrajnu saobraćajnu gužvu u centru Beograda, nije se dogodio ni jedan jedini incident. Srećna je okolnost što je tako bilo, ali muš, naročito u svetlu činjenice da je sve prošlo bez problema, treba da objasni sopstvenu procenu u vezi sa preokretom u bezbednosnoj situaciji dan pred Paradu.

SPOLJA I IZNUTRA

Nikome, zapravo, nije do kraja jasno zašto je ovogodišnja Parada ponosa zabranjena. Ipak, ako uporedimo izjave ili pak ćutanje najviših funkcionera vlasti uoči Parade sa onim što pričaju ovih dana, jedan od razloga sigurno su i politički poeni. No, i politički poeni se dele u dve grupe, one koji dolaze spolja, od Evropske unije sa kojom smo u predvorju početka pregovora o pridruživanju, i unutrašnje – one što dolaze od biračkog tela koje još uvek nije dovoljno senzitivisano po pitanju manjinskih prava i protivi se održavanju Parade, bilo zbog nerazumevanja LGBT prava, bilo zbog potencijalnog nasilja. Te dve grupe političkih poena su u očiglednom sudaru. Stoga ne treba zaneamariti ni mogućnost da je vlast odlučila da izvede manevar u kom je zabranila Paradu zarad mira u kući, a sada u strahu za sudbinu evropskih integracija daje signale da je spremna za popravni ispit u očima zvaničnika EU i stranih ambasada.

Tako treba čitati i izjavu predsednika Tomislava Nikolića, koji je u ponedeljak 30. septembra izjavio da je trebalo mnogo bolje pripremiti teren za Paradu ponosa, a ne dozvoliti da to pitanje ugrožava evropski put države. Nikolić je u izjavi za javnost naveo da LGBT populacija ima zagarantovano pravo na okupljanje i da je to jedan od postulata za koje se Srbija zalagala u okviru borbe za ljudska prava. "Svi građani su, bez obzira na seksualnu i drugu orijentaciju, jednaki u pravima i država bi tome trebalo da se posveti na adekvatan način", naveo je predsednik Srbije: "S obzirom na to da je reč o delikatnom pitanju, koje bi pojedinci i pojedine grupe mogli da zloupotrebe, suprotno interesima Srbije i teške situacije u kojoj se zemlja nalazi, u organizaciju tog događaja trebalo je uključiti sve ključne činioce, od bezbednosnih agencija, medija pa do nevladinih organizacija i međunarodnih institucija i na vreme pripremiti teren."

Nikolićeva izjava ukazuje na nešto što do sada nismo imali prilike da čujemo od predstavnika vlasti: uz pripreme koje tokom cele godine preduzimaju organizatori Parade ponosa, isto bi trebalo da na vreme počne da radi i država. Sa Nikolićevom izjavom je sve u redu, osim jednog – stigla je prekasno.

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Diplomate i privreda

Uskoro bi trebalo da bude usvojen novi zakon o spoljnim poslovima. Glavna novina je da će kriterijum pri izboru i nimenovanju diplomata, uključujući i ambasadore, biti stručnost a ne politika

Piše: **Aleksa Đilas**

Ali, kakva tačno treba da bude stručnost naših diplomata i o kakvoj je politici reč?

Ako se misli na to da diplomate treba da budu profesionalci, odnosno da krenu sa službom od najnižih stepenika i onda postepeno napreduju, kao što je ministar spoljnih poslova Ivan Mrkić više puta izjavio, to je nesumnjivo dobro. Tako su organizovane diplomatske službe u većini zemalja koje imaju dugu diplomatsku tradiciju, a posebno u demokratskim zemljama. Rezultati su bili slabi kad god se odstupalo od tog pravila, recimo u Kanadi gde premijer ponekad postavlja svoje savetnike za ambasadore u glavnim svetskim prestonicama ili u Americi gde se ambadorska mesta daju milionerima koji su pomogli u predsedničkoj kampanji.

Kod nas su političke partije postavljale svoje ljude na ambadorska mesta i ministar Mrkić smatra da su oni samo u malom broju slučajeva dobro obavljali svoj posao. Treba dodati i da ovakva nimenovanja demorališu profesionalne diplomate – neko spolja i bez dovoljnog znanja i umeća uzima ambadorsko mesto kome su oni težili kao vrhuncu svoje karijere. Takođe, politički nimenovani ambasadori osećaju se nesigurni, jer su zabrinuti šta će biti sa njima ako njihova politička stranka loše prođe na izborima.

Jedino se kroz diplomatiju kao životni poziv može čuvati kolektivno pamćenje koje mora da ima jedna tako važna ustanova kao što je Ministarstvo spoljnih poslova. U Britaniji, na primer, posebno se vodi računa da se stalno konsultuju ambasadori koji su u penziji jer su njihove uspomene i svedočanstva dragoceni materijal koji se ne može naći ni u knjigama ni u arhivama.

Ovako kako je zamišljena, naša nova profesionalna diplomatija može da bude i vrlo privlačna za ambiciozne i talentovane mlade ljude. A što više takvih bude, to će rasti i autoritet samog ministarstva i ugled naše zemlje u svetu.

Međutim, u nedavnom intervju "Politici" ministar Mrkić takođe kaže: "Merila za ambasadore će biti vrlo pojednostavljena – ako ne donose berićeta zemlji, neće dugo sedeti na tom mestu. Dakle, moraju potpuno da budu u službi privrede." I zatim detaljnije objašnjava: "... da služe privredi, da nam dovlače investicije, da plasiraju naše proizvode, da prave kooperacije, da idemo na treća tržišta s nekim zemljama. Ko mi ne donese ta-

kvu vrstu potvrde za godinu dana – biće vraćen".

Međutim, ovo nije profesionalizacija diplomatije već skretanje diplomata ka nečemu što nije njihov poziv. Jer diplomatija je u svojoj biti politička delatnost. Pošto je najvažnije zemlju obezbediti od spoljnih udara i pritisaka, spoljna politika ima primat u odnosu na unutrašnju, uključujući i privredu. Zato ambasadori moraju pre svega da umeju politički da misle i delaju.

I na Zapadu je primetno već duže vremena da se diplomate bave ekonomskim i trgovinskim delatnostima više nego ranije. Ali, daleko od toga da im je to glavno zanimanje. I, takođe, uspesi su im mali. Nikakvo čudo. Bavljenje spoljnom trgovinom, međunarodnim finansijama, borbom za strane investicije – to je za ljude iz tih oblasti, za ta ministarstva, a takođe i za individualne firme koje same treba da se bore za prodor na strana tržišta. Uostalom, tako se postupa u svim zemljama koje su privredno vezane za inostranstvo, recimo Nemačka, Kina, Japan. Njihove ambasade daju podršku, ali ne više od toga.

Valja dodati i da interesi mnogih firmi nisu potpuno isti kao interesi države. Recimo, država se bori protiv nezaposlenosti, a firma traži na Dalekom istoku jeftinu radnu snagu. Da li da joj ambasada u tome pomaže? Takođe, firme su često konkurenti kako na domaćem tako i na stranom tržištu, pa bi to dovodilo diplomatiju u veoma nezgodnu situaciju. Koju kompjutersku firmu da pomogne američka diplomatija, koju automobilsku nemačka? Na prvi pogled, odgovor bi bio da kada je u pitanju inostranstvo, treba svaku. No, firme bi se uvek žalile da im se daje manje pomoći nego onim drugim ili da to nije pomoć kakva je njima potrebna. A i zemlja u kojoj se proizvodi prodaju ne bi bila zadovoljna, jer bi joj se činilo da se političkim sredstvima utiče na tržište.

Ono što najviše zabrinjava je to što bi okretanje naše diplomatije ka privredi kao najvažnijoj u stvari značilo odustajanje ne samo od samostalne već od bilo kakve spoljne politike. To nas onda dovodi u potpunu zavisnost od velikih i moćnih, koji nam nisu naklonjeni. A čak i da jesu, uvek bi im njihovi interesi bili važniji od naših. Niko to bolje ne zna od ministra Mrkića koji je proveo nekoliko decenija u svetu međunarodne politike. Uostalom, to je toliko očigledno da je potreba da se ponovi samo još jedan dokaz kako za našu opštu tešku situaciju nije jedino kriv Zapad već i mi sami.

Intervju: **Tanja Mišćević,**
šefica Pregovaračkog tima za vođenje pregovora o pristupanju Republike Srbije EU

I elan i iskustvo i volja

Odnosi Srbije i Evropske unije dosegli su novi nivo. To više nije država izvan briselskih granica sa kojom Unija ima “najbolje moguće odnose”, već zemlja viđena za punopravno članstvo. “Mi sada u Briselu nailazimo na drugačiji prijem”, kaže šefica srpskog pregovaračkog tima Tanja Mišćević i dodaje da se i u srpskoj administraciji “oseća sasvim drugačija energija”

Fotografije: Milovan Milenković

Posle odluke Evropskog saveta 28. juna 2013. godine da otvori pregovore o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji, u septembru 2013. godine započeta je prva faza pregovora – analitički pregled i ocena usklađenosti propisa RS sa pravnim tekovinama EU i njihove implementacije (skrining), koja će, prema najavama Evropske komisije, trajati do marta 2015. godine.

Do sada su, prema rečima Tanje Mišćević, pokrenute teme kao što su organizacija pregovora, razgovori sa državama članicama o našim strategijama, razgovori sa EK o izveštaju, o pregovaračkom okviru u kojem ćemo najbolje da zaštitimo svoje interese. Ona još uvek ima samo tehničkog sekretara i oslanja se na Kancelariju za evropske integracije.

VREME: Šta za Vladu Srbije znači početak pregovora i otvaranje poglavlja, šta se sada menja?

TANJA MIŠĆEVIĆ: Ovo je potpuno drugi nivo zainteresovanosti za proces evropskih integracija u odnosu na vreme kada je potpisivan Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, SSP. Tada su građani bili više zainteresovani od političara. Sada i političari, i oni na vlasti i opozicija, žele članstvo u EU i reforme i to se odmah oseti u energiji administracije koja radi na ovim poslovima. I još nešto: SSP je bio faza uspostavljanja najboljeg mogućeg odnosa EU sa nekom državom, bez jasne perspektive da će ta zemlja ikada postati punopravna članica, dok smo sada u procesu pristupanja, mi smo država koja se aktivno sprema za članstvo u EU. To su nam rekli na otvaranju skrininga prošle

Projekat „Podrška procesu evropskih integracija u Srbiji“ sprovodi Vlada Nemačke preko Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH u periodu od avgusta 2012. do jula 2015. Vrednost projekta je do 2.2 miliona evra.

nedelje, to je potpuno drugi nivo odnosa koji nas vodi u članstvo najekskluzivnijeg kluba najrazvijenijih i najstabilnijih demokratskih država na svetu.

“VREME”: Rekli ste da je vaš najjači utisak iz Brisela timski nastup naših ljudi. Zašto vas je to iznenadilo?

Nisam bila iznenađena nivoom spremnosti, obučenosti i poznavanja materije, ali ono što me je potpuno oduševilo jeste timski nastup. U Briselu je povodom skrininga za poglavlje 23 boravilo šezdeset ljudi iz Srbije iz četrdeset različitih organizacija, a jedan je govorio u ime svih. Takvu koordinaciju imaćemo za svako od 35 poglavlja. Sledeći je skrining za poglavlje 24 koji je još obimniji.

U prvom delu oni nama predstavljaju pravo EU, a mi njih pitamo. U drugom delu mi treba da kažemo koliko smo mi blizu ili daleko u odnosu na evropsko pravo u pojedinim oblastima i šta sve treba da se uradi (promene zakona, akata, formiranje novih institucija) i koliko sredstava je za to potrebno. Posle ide izveštaj EK o skriningu, koji je zapravo obris plana šta treba uraditi kako bi se došlo do otvaranja pregovora u datoj oblasti, to su merila za otvaranje poglavlja. To je potrebno da bi se videlo odakle krećemo i koliko nam je finansijske pomoći od EU potrebno. EU ne želi u svom članstvu zemlju na kolenima, nego partnera i to je važno da svi shvatimo i realno sagledamo dokle smo stigli i šta još moramo da uradimo.

Dokle će Srbija stići u pripremama do međuvladine konferencije, koja bi trebalo da se održi do kraja januara 2014?

Sa prvim eksploratornim skriningom počeli smo pregovore i pokazali da smo spremni. Skrining od strane EU traje osamnaest meseci, u međuvremenu mi predstavljamo različite oblasti, a na međuvladinoj konferenciji počinju da se otvaraju neka poglavlja, faze se naslanjaju jedna na drugu u više slojeva. Mi smo potpuno spremni, jer je struktura procesa postavljena od 2009. godine.

Koliko bi ljudi u Srbiji trebalo

da bude uključeno u ceo proces pristupanja?

Govorimo o nekoliko nivoa, odnosno piramidi, gde se u osnovi nalaze ljudi koji učestvuju u radnim grupama, putuju na skrining i koji će graditi pregovaračku poziciju Srbije u 35 oblasti, njih je najviše. U svakom segmentu administracije imate učesnike u pregovorima. Uži okvir su predsedavajući svake od 35 radnih grupa – oni su Savet Koordinacionog tela, gde se za svako poglavlje usaglašava pregovarački okvir, koji predlažemo Koordinacionom telu na čijem je čelu premijer. Na vrhu piramide je Vlada, koja odobrava pregovaračku poziciju. Mi smo se iznenadili kad su Hrvati rekli da je u njihovom pristupnom procesu učestvo-

čega što treba da ostvarimo.

Ako je Sloveniji trebalo šest godina za pristupanje, da li je realno nadati se kraćem roku?

Sloveniji je trebalo šest godina jer je ona morala da čeka ostale države u grupi tada predviđenoj za članstvo u EU.

U Briselu se govorilo da se ide na to da se region približava EU i mnogi su pričali da će više zemalja u regionu istovremeno dobiti punopravno članstvo. Da li se tu nešto promenilo? Da li se u Briselu razmišlja šta raditi ako Srbija odmakne ispred drugih – Crne Gore, Makedonije, Albanije, BiH?

Ne bi bilo dobro za Srbiju da isuviše odmakne, a da je svi drugi gledaju u leđa. Naš interes je da čitav region na-

■ EU ne želi u svom članstvu zemlju na kolenima, nego partnera

valo oko 2000 ljudi.

Osim toga, implementacija ide i ispod osnove ove piramide – lokalna samouprava, sudstvo, tužilaštva, civilno društvo i parlament. Oni ne mogu da prave pregovarački okvir, ali moraju biti uključeni u proces, pre svega parlament zbog političke i građanske saglasnosti.

Kad pomislite na posao koji vam predstoji narednih godina, da li se ponekad prepadnete?

Da sam se prepala, ne bih se prihvatila posla. Činjenica je da to što je mnogo ljudi uključeno u proces uvek može da dovede do zastoja u koordinaciji. Ali meni uliva optimizam što poznajem te ljude i njihove kapacitete i što znam u kakvim uslovima smo činili nemoguće stvari, završili pregovore za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju i održali tempo evropskih integracija čak i u vreme zamrzavanja pregovora. I iz Hrvatske i Crne Gore imaćemo pomoć i podršku. Nisam uplašena, imam veliku želju da pokušamo da ubrzamo proces i skratimo ga u odnosu na onih projektovanih šest, sedam ili osam godina, ali naravno ne nauštrb kvaliteta bilo

preduje. Tačno je da je Crna Gora krenula pa usporila, da Makedonija ima politički problem, da BiH treba da ispuni još neke uslove, ali su svi negde nadomak EU. I Albanija je prešla rubikon u smislu boljih odnosa posle izbora nove vlade. U ovom trenutku paket čine dve države – Crna Gora i Srbija – ali mislim da možemo da odredimo tempo i poguramo i ostale. Za EU je naprosto jednostavnije da primi veći broj država istovremeno nego jednu po jednu, zbog procesa ratifikacije koji traje godinu i po dana. Mi smo, na primer, naš prevod ACQUIS-a predali Crnoj Gori, a i oni su nama pomagali.

Da li je poznato šta sadrži poglavlje 35 o Kosovu?

Malo se zna o tom poglavlju. Naš je interes i cilj da sve ono što se iz prava EU dotiče Kosova i Metohije bude u poglavlju 35, zato što struktura razgovora o normalizaciji već postoji. Taj proces bi tehnički i politički nesmetano tekao, kao sa Briselskim sporazumom i normalizacijom. Sve druge opcije, smeštanje tih oblasti u pojedinačna poglavlja, predstavljale bi veliko opterećenje, i za normalizaciju

“Pregovori Srbije sa EU predstavljaju ‘kičmu’ 35 oblasti ekonomskih i socijalnih reformi u Srbiji. Pregovori sa EU uvek impliciraju strukturne reforme. U saradnji sa srpskim partnerima naš projekat želi da obezbedi što više ‘mesa’ na svakom rebru pregovaračke strukture”

Dr Andrej Horvat, vođa projekta

odnosa s Kosovom i Metohijom i za tok pregovora.

Da li to znači da o poglavlju 35 tek treba da se dogovorite sa EK?

Mi sugerišemo šta bi po nama bilo politički i tehnički najizvodljivije. Predložili smo Komisiji da sve što se odnosi na KiM bude sadržano u poglavlju 35, a oni sada prave izvod iz celokupnog prava EU šta bi moglo da se odnosi na pitanje normalizacije sa Prištinom, a takva lista još ne postoji. Još se traži rešenje na liniji EK – dr-

žave članice, ali je naš predlog da to bude smešteno u jedno poglavlje.

Da li se zemlje članice uključuju u ovoj fazi pristupanja?

Države članice prate ceo tok, ali ne intervenišu, pojavljuju se prilikom usvajanja pregovaračkog okvira. Pregovarački okvir je agenda, a pregovaračke pozicije se prave za svako od 35 poglavlja. Pregovarački okvir mora da bude odobren na Vladi i predstavljen na Skupštini. U decembru nama predaju pregovarač-

ki okvir potvrđen na Evropskom savetu i zakazuje se međuvladina konferencija

Da li ćete odahnuti kada se otvore poglavlja?

Najveći deo posla je sam početak, kada se otvore poglavlja zapravo je lakše. Moram da kažem da ni Srbija nije ista kao ranije, a nije ni kao Slovenija 1998, ili Hrvatska 2005. kada je započela pregovore. Mi smo ipak u velikoj meri dostigli standarde EU, a imamo i puno iskustava. ¶

BILJANA VASIĆ

Od početka do članstva

U septembru 2013. godine Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju (GIZ), u saradnji sa Kancelarijom za evropske integracije RS, organizovala je prvi u ciklusu seminara o pitanjima u vezi sa procesom vođenja pregovora o pristupanju EU za članove 35 pregovaračkih grupa, koje će otvoriti 35 poglavlja. Tokom dvodnevnog seminara održane su prezentacije međunarodnih stručnjaka i pokrenuta su mnoga pitanja od tehničkog i političkog značaja. Predstavljena su iskustva zemalja koje su već ušle u EU – Slovenije i Hrvatske – i zemlje koja je za korak ispred Srbije – Crne Gore, i do najsitnijih detalja objašnjene predstojeće procedure.

Andrej Engelman i prof. dr Mojmir Mrak naglasili su da u direktnim pregovorima sa EU nema “improvizacije” i “pojedinačnih mišljenja”, da mora da se “govori jednim glasom”, da se sva korespondencija obavlja na engleskom jeziku, da, ukoliko želimo da uđemo u EU što pre, nemamo vremena za prevođenje dokumentacije, izuzev one koju usvaja Vlada, te da nema ni papira, već da je sve u elektronskoj formi, osim, ponovo, dokumenata za Vladu. Objasnili su da bi državni sekretari u resornim ministarstvima i drugi učesnici u pregovaračkom procesu morali odlično da govore engleski jezik, jer im predstoji ozbiljan posao, a naročito zbog toga što je posle ulaska u EU engleski jezik defakto zvanični jezik, da su važne fleksibilnost i sposobnost brzog reagovanja, nekad i za samo nekoliko sati...

“Veći deo posla obavlja se kod kuće”, rekao je Andrej Engelman i objasnio da ministri ne bi trebalo da donose odluke bez stručnjaka. Jedna od karakteristika pregovaračkog procesa jeste da ništa nije dogovoreno dok sve nije dogovoreno i da je neophodan jak politički konsenzus. Realnost u pregovorima je i tzv. “konvoj” – Crna Gora, Srbija, Makedonija, Bosna i Hercegovina, Kosovo i Albanija – te pristupni Kopenhaški kriterijumi i dodatni uslovi ili merila (benchmark).

SKRINING – KOLIKO SMO USAGLAŠENI

Crna Gora je završila analizu usklađenosti sa pravnim tekovinama EU (skrining), proces koji traje do godinu i po dana, i to iskustvo može da bude od koristi Srbiji. Sledeća faza su pregovori o pojedinačnim poglavljima koji, prema Engelmanu, traju najmanje četiri godine (otvaranje i zatvaranje poglavlja). Sledi potpisivanje ugovora, nakon toga proces ratifikacije, koji traje oko dve godine.

Učesnicima seminara su objašnjene uloge i nadležnosti, ko šta radi i ko šta priča. Na primer, vođa pregovaračkog tima stupa u kontakt sa državama članicama i govori o Srbiji i njenim mogućnostima. Veoma je bitna precizna terminologija, da ne bi došlo do zbrke. Birokratija i engleski jezik, onaj kojim se govori u Briselu, namučili su zemlje iz regione koje su smišljale nove adekvatne reči i kovanice upravo zbog preciznosti terminologije. Slovenci su, konkretno, uveli hiljadu novih reči u oblasti proizvodnje vina zbog neadekvatnog prevoda i neusaglašenosti zakonskih izraza.

FINANSIJSKI PAKET I FISKALNI EFEKTI

O pregovaranju finansijskog paketa govorio je prof. dr Mojmir Mrak, rekavši da i ovaj deo posla treba da se uradi “kod kuće”. Svaka zemlja kandidat pregovora o finansijskom paketu – šta se uplaćuje u budžet EU, šta se dobija iz budžeta, razgovara se o poljoprivredi, koheziji, kompenzacijama... Pregovori o finansijama uvek idu na kraju pregovaračkog procesa, kad je suština više-manje dogovorena i kad je preliminarno poznat termin ulasku u EU. Finansijski paket pregovora obično obuhvata period od učlanjenja nove zemlje članice do završetka tekućeg VFO (dogovor o budžetskim prioritetima). Što se tiče direktnih fiskalnih efekata, Slovenija je, na primer, do 2006. godine imala više troškova na Uniju nego koristi od nje, dok je od 2006. priliv veći od rashoda. ¶

B. V.

Vodič kroz propise i pravila

Marta 2011. godine nije se znalo da li će Evropska komisija i zemlje članice Evropske unije u skorije vreme dati zeleno svetlo da Srbija započne pristupne pregovore sa EU. I pored toga vlade Nemačke i Srbije su se još tada dogovorile da pokrenu trogodišnji projekat koji bi pružao podršku Srbiji tokom pregovaračkog procesa. Taj projekat je sada u punom zamahu

U jesen 2012. Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju GIZ započela je u Beogradu projekat čiji je cilj da pruži podršku Vladi Republike Srbije, kako bi što je moguće kompetentnije i efikasnije mogla da vodi pregovore o pristupanju Uniji. Pitanje je tada bilo: kako pružiti podršku, ako ne znate ni da li će ni kada će se pregovori otvoriti?

PRINCIP "POKRETNIH META": Prvi korak je bio da se stupi u kontakt sa glavnim partnerima kako bi se utvrdilo šta je već spremno po pitanju pregovora, a šta nedostaje. Tako su Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije (KEI), ministarstva zadužena za finansije, privredu, poljoprivredu, ruralni i regionalni razvoj, zajedno sa ekspertima iz Hrvatske, Slovenije, Mađarske i Austrije, koje je angažovao GIZ, sačinili takozvane akcione planove. Ovi akcioni planovi uključuju sve zadatke koji su neophodni za pripreme skrininga i vođenje pregovora o pristupanju EU. Strateška odluka partnera i projekta je bila da se svakako pripreme akcioni planovi, iako je postojao rizik da pregovori ne počnu u skorijoj budućnosti. Od tog trenutka sve aktivnosti su se rukovodile principom "pokretnih meta".

STRUKTURE ZA EFEKTIVNE PREGOVORE: Veliki deo srpske administracije biće uključen u proces pregovora. To zahteva jasan pravni okvir sa definisanim odgovornostima svih učesnika. Projekat je pružio podršku u definisanju pregovaračkih struktura, kao što su zahtevi za pregovarački tim, pravila i procedure za nacrtanje pregovaračkih pozicija, uspostavljanje novih tela i prilagođavanje postojećih tela Vlade pregovaračkom procesu. Imenovanjem glavnog pregovarača i usvajanjem ovih pravnih dokumenata Vlada Republike Srbije je načinila prvi korak koji omogućava da državna administracija Srbije i Vlada vode pregovore o pristupanju EU.

"PRAVILA IGRE" EVROPSKE UNIJE: Pridruživanje Evropskoj uniji znači pristupanje klubu sa već postojećim pravilima i odredbama. Evropska komisija je sastavila raspored za prvu fazu procesa pregovora, koja počinje već krajem septembra 2013. Dakle, poslednji je trenutak da se uključe svi državni službenici, koji će učestvovati u pregovorima, kako bi se informisali o zahtevima EU o načinu vođenja pregovora.

Stoga su Komisija EU i projekat GIZ-a započeli seriju seminara za više od 800

kratkim vremenskim rokovima.

To može da se ostvari samo efikasnim timskim radom. GIZ-ov projekat sistematično podiže nivo znanja državne administracije kroz specifične seminare o tehničkim pitanjima pregovaračkih poglavlja i putem razmene iskustava sa državnim službenicima zemalja kandidata za članstvo u EU koje su prošle kroz čitav pristupni proces. Projekat takođe nastoji da podrži transfer znanja kroz nove oblike elektronske saradnje.

UKLJUČIVANJE SVIH POTENCIJALA: Us-

GIZ posluje u Nemačkoj i u više od 130 država širom sveta ima više od 16.000 zaposlenih, od kojih je 120 zaposleno u Srbiji.

TIM ZA EVROPU: Dorothea Kallenberger, dr Andrej Horvat, Milena Pantović, Slobodan Lazović i Marija Zvijer

službenika srpske državne administracije, kako bi se upoznali sa pregovaračkim strukturama Srbije i sa time šta mogu da očekuju od evropskih "pravila igre". Ovi seminari za članove svih 35 pregovaračkih grupa održavaće se do sredine novembra 2013.

TIMSKI RAD I STRUČNO ZNANJE: Pregovori će biti zahtevni kako za srpske institucije tako i za stručni kadar. S jedne strane, potrebno je veoma specifično znanje za sprovođenje pregovora. S druge, pregovori se ne mogu voditi efektivno ukoliko institucije i njeni stručnjaci rade svako za sebe. Stotine činovnika srpske administracije moraću da dele svoja znanja, podatke i dokumenta, da pomažu i obučavaju kolege, te da ostvaruju rezultate u

pešni pregovori definisaće buduće razvojne puteve Srbije. Zato je to projekat celokupne države za dobrobit svih. U taj proces trebalo bi da se uključe i građani i organizacije civilnog društva, a GIZ-ov projekat stavlja na raspolaganje različite scenarije koji to omogućuju.

Prema rasporedu Komisije Evropske unije prva faza pregovora, to jest skrining, završiće se do marta 2015. Prve procene napretka rada GIZ-a sa partnerima biće obavljene u prvoj polovini 2014. Do tada će biti jasno da li je princip "pokretnih meta" bio dobra strategija. U svakom slučaju, procena će pružiti korisne informacije o postojećim zastojima koje treba prevazići tokom naredne godine.

Dve fantazije o Vojvodini

Pa dobro, šta je na kraju reko taj naš dindušmanin Kacin Jelko – hoće li Vojvodina da se o'cepi ili neće? Da li da mirno spavamo ili da 'vatamo pušku pa u Frušku i, hm, *na kojoj strani?* Ako ćemo pravo, Kacin nije rekao ništa, to jest ništa iole važno i ništa što već nismo znali, a to što se oko neke njegove rutinske evrogovorancije, jednim delom posvećene Vojvodini, nadiglo nešto sipke politikantske prašine, ne govori čak ni o Kacinu (ovaj put) bog zna šta, dočim o Vojvodini ne govori baš ništa. "Politika" je, hvala bogu, objavila integralno taj deo njegovog govora, i tu stvarno nema ničega problematičnog, baš kao što nema ni nečega naročito pametnog: tu generalno nema ničega. Niti je to svečarsko praznoslovlje, uostalom, žanr u kojem očekujete da nađete bog zna šta.

Zašto se onda, po ko zna koji put, nadiže nekakva frka i panika oko Vojvodine, koju da neke mračne sile spolja i iznutra hoće da mučki odvoje od ispodsaveške matice bez koje joj, jelde, nema života – a sve i da ga ima, taj život nekako ne bi bio baš sasvim srpski, a izeš život koji nije srpski...

Razlozi su, kako to najčešće biva, mnoooogo banalniji od onoga za šta se izdaju, i svode se na potkusurivanje

kodnevnoj, "običnoj". Dakle, obe su konstitutivni elementi političke (delimično i društvene, kulturne etc.) dinamike u samoj Vojvodini, a i u kontekstu Srbije kao državne celine. Šta to, opet, praktično znači? Na jednoj strani, većinski etnički nacionalizam stalno žulja ta *nesporna i neiskorenjiva* "posebnost" Vojvodine u mnogo čemu, ali nikako ne uspeva da je suzbije, ni milom ni silom; toliko decenija kasnije, i dalje nije smislio ništa pametnije od vlačnog sna o ukidanju autonomije, ne bi li se onda Vojvodina, tako slivena u nekakvu integralnu ur-Srbiju, naprosto rastočila u njoj, pa bi "problem" bio rešen jednom za svagda. Na drugoj strani, nevolja sanjara o "rušenju mostova" je u tome što te iste posebnosti, doduše, ima više nego dovoljno da Vojvodinu ništa i nikada neće "integrisati" u tu isfantaziranu "jedinstvenu Srbiju", ali je opet i nema dovoljno – niti ima izgleda da će je biti u iole doglednoj budućnosti – da bi mogla da konstituiše onu vrstu društvenih silnica koje hrane i omogućavaju prirodan, logičan, takoreći neizbežan nastanak jedne države (jer države se odavno ne rađaju ni iz čega nego iz – delova drugih država). Analogije sa Crnom Gorom ili Kosovom, nekmoli

Ni "pretnja otcepljenja" ni "pretnja otcepljenjem" naprosto nisu realne, mada to ne znači da ne proizvode realne posledice

oko vlasti nad pokrajinom. Sada je, nakon "pada Beograda", AP Vojvodina ostala poslednje uporište polurahmetli Demokratske stranke, i to je utoliko važnije što tamo, zbog "faktora Pajtić" (a to nije samo pojedinac koji je simbolizuje, nego jedna specifična unutarstranačka i okolostranačka struktura, drugačija od "centralne"), nije baš sasvim razorena struktura Demokratske stranke iz prethodnih vremena, onih dok je ta stranka još pretežno ličila na sebe.

Mada opet, ništa od izrečenog ne znači da nema onih koji se stvarno sekiraju oko tog famoznog "otcepljenja" Vojvodine, baš kao što ne znači da nema i onih koji neće, kad se zdravo najede (dakle, od *najediti se*, ne od *najesti se*!), reći da treba svečano srušiti mostove na Dunavu i Savi i poći svojim putem, sve sa svojim suverenim žitom i ostalim simboličkim andrmoljama jednog izmaštanog "suvereniteta"; naravno da ih ima i bez brige, ni jednih ni drugih neće po nestati još zadugo.

Zapravo, šta pesnik hoće da kaže? Evo ovo: i *pretnja otcepljenja* (koja izaziva potrebu da se nekako ukine ta prokleta autonomija Vojvodine, kao navodni izraz permanentne latentne opasnosti od odvajanja) i *pretnja otcepljenjem* (koja pak konstituiše "državotvorni" fantazam, ma koliko površan, nedomišljen i reaktivan) same po sebi nisu "realne" jer naprosto nije verovatno da od toga nešto ima; ali, to što nisu osobito "realne" ni slučajno ne znači da ne proizvode posledice u realnosti – srećom, mnogo više političkoj nego sva-

Slovenijom etc. ili su zlonamerno iskonstruisane ili su naprosto diletantske, jer su prilike sasvim drugačije. Pa ljudi božiji, ni jednom velikom frankofonom Kvebeku ne uspeva decenijama da utemelji politiku nezavisnosti kao pobedničku, kao što to verovatno neće u dogledno vreme uspeti ni Kataloniji, pa ni Škotskoj, a kamoli da je to realna opcija za Vojvodinu (bez obzira kako je intimno vrednujete; lično sam tu sasvim ravnodušan).

Da rezimiramo: 1. ne, Vojvodina se neće ni na koji način, i šta god ko radio, ugasiti i utopiti u isfantaziranu "glajhšalt-Srbiju", jer se spontano, samom sobom odupire tome; 2. ne, Vojvodina se neće "otcepiti" i postati nezavisna država, sa stolicom u UN i graničnom rampom između Batajnice i Nove Pazove (ili pak postati deo neke druge države, koja nije Republika Srbija). To što ima ljudi koji maštaju bilo o jednoj ili drugoj varijanti ne treba da bude tabuizovano, nego njihove ideje, želje i projekcije treba da budu tretirane kao sasvim legalne i legitime – sve dok ne podrazumevaju bilo kakvo nasilje. Tabuizovanje i guranje u podzemlje samo jača njihov "subverzivni" potencijal, a jača ga sasvim veštački – utoliko i nezdravo – jer su prirodni uslovi za njihov bitniji rast inače vrlo mršavi. Treba, dakle, bez kompleksa osvestiti to *političko nesvesno* i pustiti ga da priča. Pa dobro, a šta ćemo onda dobiti? Nešto slično kvazipolitičkim prepirkama Čvarkova i Torbice u *Državnom poslu*: oni toroču li toroču svoje mantre, dok je stvarni život postojano negde drugde. ¶

VREME *Klub dobrih poslovnih ideja* USPEHA!

REDOVNI PODLISTAK NEDELJNIKA "VREME", IZLAZI SVAKOG PRVOG ČETVRTKA U MESECU

ROLF JENSEN

Srpski lideri da
potpišu ugovor
sa budućnošću

WMF 2013

U središtu novih
komunikacija

SRĐAN LAZOVIĆ, BAT

950.000.000 €
za budžet Srbije

Za deset godina uplatili smo 950 miliona evra u srpski budžet

“Iako postoje brojne predrasude i zablude, Srbija je, zapravo, u najvećem delu regulative koja se tiče duvanske industrije već usaglašena sa aktuelnim pravnim okvirom Unije. U nekim oblastima, kao što je oglašavanje duvanskih proizvoda, ovde je regulativa čak i stroža nego što je to praksa u mnogim zemljama članicama EU”

Početkom oktobra se navršava deset godina od privatizacije Duvanske industrije Vranje od strane kompanije British American Tobacco (BAT). BAT je najrasprostranjenija duvanska grupacija na svetu, koja posluje u više od 180 zemalja. Kompanija zapošljava više od 56.000 ljudi i poseduje 44 fabrike cigareta u 39 zemalja. U toku prošle godine, BAT je na globalnom nivou prodao skoro 700 milijardi cigareta i uplatio preko 32 milijarde funti u budžete zemalja u kojima posluje. Kompanija je prisutna u Srbiji 17 godina, s tim što je 2003. privatizovala Duvansku industriju Vranje čime je postala, i do danas ostala, vodeći britanski investitor u Srbiji.

U periodu obeležavanja jubileja, o iskustvima u poslednjoj deceniji, poslovnom ambijentu i budućim planovima u Srbiji, razgovarali smo sa Srđanom Lazovićem, direktorom za korporativne i regulatorne poslove za CEFTA region i Bugarsku kompanije British American Tobacco South-East Europe d.o.o.

“VREME”: BAT ove nedelje obeležava važan jubilej – deset godina od kupovine Duvanske industrije Vranje. Kakva su vaša dosadašnja iskustva na srpskom tržištu?

SRĐAN LAZOVIĆ: Počeli smo kao predstavništvo 1996. godine, a prekretnicu je označila upravo privatizacija Duvanske industrije Vranje, 2003. godine. Time je kompanija postala jedan od najznačajnijih stranih investitora a ujedno i najveći

britanski investitor u zemlji. Srpsko tržište zauzima veoma značajnu poziciju u našim poslovnim operacijama u Jugoistočnoj Evropi, zbog čega smo se i odlučili za ovu akviziciju. Dosadašnja iskustva u Srbiji su pomešana. Još uvek ne ostvarujemo željene finansijske rezultate zbog velikog broja, uglavnom eksternih faktora na koje ne možemo da utičemo, ili možemo samo delimično. Poslednji primer u tom smislu jeste eksplozija nelegalne prodaje reznog duvana zbog koje su na gubitku i država i industrija. Sa druge strane, postoje i elementi kojima smo zadovoljni, na primer činjenicom da talentovani ljudi iz Srbije predstavljaju neprocenljiv resurs za celu BAT grupaciju. U poslednjih deset godina, više od 30 mojih kolega je otišlo da radi u BAT-ovim filijalama u inostranstvu – od Azerbejdžana, preko Češke, Nemačke do centrale u Londonu. Primera radi, danas u našoj centrali u Londonu radi šestoro Srba na veoma odgovornim poslovima za kompaniju globalno. To je najbolji pokazatelj da srpski menadžeri mogu da budu i te kako uspešni i u poređenju sa kolegama iz preko 180 drugih zemalja u kojima poslujemo. To su stvari na koje smo zaista ponosni.

Koliko je BAT doprineo ekonomiji Srbije u poslednjoj deceniji?

BAT je bio jedan od pionira stranih investicija u Srbiji. Od privatizacije fabrike pre deset godina, direktno smo investirali u Srbiju preko 200 miliona evra, od čega je

115 miliona evra uloženo u kupovinu i modernizaciju fabrike u Vranju. Zahvaljujući ovim investicijama, danas se u Vranju proizvode vodeći globalni brendovi kompanije kao što su Kent, Lucky Strike, Pall Mall i Viceroy. Verujem da je za srpsku ekonomiju i finansije mnogo važnija činjenica da smo, sve ove godine, jedan od najvećih poreskih obveznika u Srbiji. U poslednjoj deceniji uplatili smo 950 miliona evra u srpski budžet, prvenstveno kroz akcize i druge poreze. Dakle, godišnje uplatimo u proseku stotinak miliona evra u budžet Srbije.

Kako BAT doprinosi unapređenju poslovne klime?

BAT je jedan od osnivača i član Upravnog odbora Saveta stranih investitora (FIC), vodeće međunarodne poslovne asocijacije u Srbiji. Kroz aktivnosti u Savetu, kompanija se trudi da unapredi poslovnu klimu u zemlji kako bi se na taj način privukli novi strani investitori. Naš najznačajniji formalni doprinos jeste tzv. Bela knjiga, koju objavljujemo svake godine i koja sadrži konkretne preporuke upućene Vladi radi unapređenja poslovne klime u Srbiji. Uvek ističemo da su, za dalja ulaganja stranih investitora u Srbiji, predvidivost regulatornog okruženja i politička i makroekonomska stabilnost zemlje od krucijalne važnosti. Kao kompanija, BAT se uvek trudio da bude ambasador Srbije i da je promoviše kao atraktivnu investicionu destinaciju na svim inostranim forumima na koje smo bili pozvani da prenesemo svoja

FOTO: BAT

Portret

Srđan Lazović bio je jedan od studenata generacije na Ekonomskom fakultetu u Beogradu a potvrda za to su i brojne domaće i međunarodne nagrade. Njemu najdraža je Svetosavska nagrada Vlade Republike Srbije. Profesionalnu karijeru je započeo upravo u Vladi Republike Srbije, prvo u Ministarstvu za ekonomske odnose sa inostranstvom, a kada je formirana i u Kancelariji za pridruživanje Evropskoj uniji, gde je bio zadužen za ekonomski deo procesa približavanja Uniji. Procesom evropskih integracija u Srbiji bavio se još od 2002. godine i jedan je od pionira procesa evropskih integracija u Srbiji.

Od 2005. godine radi u kompaniji British American Tobacco. U januaru 2008. postavljen je na mesto direktora za korporativne i regulatorne poslove BAT-a na nivou Jugoistočne Evrope i član je UO kompanije. Važi za osobu sa dobrim poslovnim i političkim kontaktima, na prostorima bivše Jugoslavije i u Briselu i Londonu. Istovremeno je i potpredsednik UO Saveta stranih investitora, član UO KK Crvena zvezda i član UO Srpske asocijacije menadžera. Član je i srpskog ogranka Međunarodne marketinške asocijacije, Foruma poslovnih lidera i srpskog Udruženja za odnose sa javnošću. Dobitnik je i nagrade Kluba privrednih novinara i Privredne komore Srbije za najboljeg mladog menadžera u Srbiji za 2009. godinu. Oženjen je i ima dva sina, Luku i Filipa.

krucijalne važnosti. Stoga upravo na tom polju očekujemo dalji progres od strane Vlade Srbije. To podrazumeva početak pregovora sa EU, nastavak strukturnih reformi, transparentnost ukupnog poslovnog ambijenta, suzbijanje sive ekonomije, dalje eliminisanje nepotrebne birokratije na svim nivoima, nastavak borbe protiv korupcije. Svesni smo da je to lako reći ali veoma teško sprovesti u praksi. Pa ipak, svaki potez rekonstruisane Vlade u narednom periodu koji bude išao u ovom smeru imaće našu apsolutnu podršku i biće dodatni korak koji će predstaviti Srbiju kao atraktivnu investicionu destinaciju.

iskustva iz Srbije i sa tom praksom ćemo, zasigurno, nastaviti i u budućnosti.

Šta za BAT kao stranog investitora znači očekivani početak pregovora o punopravnom članstvu Srbije u EU? Kako će usaglašavanje regulative sa pravilima EU uticati na duvansku industriju u Srbiji?

Početak formalnih pregovora o članstvu u EU značiće dalju sigurnost i stabilnost za svakog investitora, bilo stranog ili domaćeg. Približavanje Uniji će svakako biti i dodatan signal potencijalnim investitorima da je Srbija zemlja sa, za njih, poznatim i transparentnim pravilima igre. Kao kompanija, pozdravljamo svaki korak koji Srbija čini na putu ka formalnom članstvu u EU. Iako postoje brojne predrasude i zablude, Srbija je, zapravo, u najvećem delu regulative koja se tiče duvanske industrije već usaglašena sa aktuelnim pravnim okvirom Unije. U nekim oblastima, kao što je oglašavanje duvanskih proizvoda, ovde je regulativa čak i stroža nego što je to praksa u mnogim zemljama članicama EU. I u oblasti akciza smo usklađeni sa EU u pogledu mešovitog akciznog sistema koji EU definiše, kao i po pitanju metodologije obračuna minimalne akcize. Međutim, dalje usaglašavanje neophodno je po pitanju iznosa same minimalne akcize koja je u Srbiji, još uvek, daleko od minimalnih zahteva Unije. Novi Zakon o akcizama, koji je stupio na snagu početkom ove godine, upravo je taj korak ka daljoj, postepenoj harmonizaciji sa EU i u ovoj oblasti.

BAT ulaže znatna sredstva u projekte korporativne društvene odgovornosti i za pomoć lokalnoj zajednici. Možete li navesti neke od najznačajnijih?

BAT je jedan od začetnika koncepta korporativno-društvenog poslovanja (CSR) u Srbiji. Zajedno sa još nekoliko društveno odgovornih kompanija, BAT je pre šest godina osnovao Forum poslovnih lidera, vodeću CSR organizaciju u zemlji. Kao jasan dokaz naših CSR napora u Srbiji u prošlosti, BAT je dobio mnoge nagrade, i na nacionalnom i na lokalnom nivou. BAT je u CSR projekte uložio više od miliona evra u poslednjoj deceniji u Srbiji. Realizovali smo više od stotinu projekata do sada u ovoj oblasti, počev od tradicionalnog izbora za najboljeg malog preduzetnika Pčinjskog okruga, preko kampanja prevencije maloletničkog pušenja, brojnih projekata u oblasti obrazovanja, kulture, donacije dva stana vrednosti 80.000 evra socijalno najugroženijim porodicama nakon zemljotresa u Kraljevu... I u budućnosti, u skladu sa svojim mogućnostima, nastavimo da ulažemo u zajednicu u kojoj živimo i radimo.

Vi lično ste i potpredsednik Saveta stranih investitora. Koja su vaša očekivanja od rekonstruisane Vlade u smislu unapređenja poslovnog ambijenta?

Za svakog investitora, predvidivost regulatornog okruženja te politička i makroekonomska stabilnost jedne zemlje su od

Srpski lideri da potpišu ugovor sa budućnošću

“U Srbiji san većine ljudi su veće plate i poslovi. U bogatim zemljama ljudi čekaju sledeći san – onaj koji ide dalje od materijalnog bogatstva. Srpski san je materijalan. Zato ljudi treba da budu ubeđeni i veruju da je moguće – da će budućnost biti bolja od sadašnjosti. To je suštinska uloga vlade upravo sada: da ponudi nadu i pokaže da privreda ide u dobrom pravcu”

Rolf Jensen, danski futurolog, pisac, predavač i autor bestselera *Društvo snova*, prevedenog na deset jezika, biće jedan od glavnih govornika na dvodnevnoj Međunarodnoj konferenciji “Kvantni skok” u organizaciji Privredne komore Srbije, koja će početi kada ovaj broj “Vremena” bude na kioscima – u četvrtak 3. oktobra. “Kvantni skok” će okupiti poslovne lidere, postojeće i potencijalne investitore, preduzetnike, vodeće svetske stručnjake i zvaničnike Vlade, kako bi kroz razmenu ideja i interakciju došli do konkretnih i delotvornih rešenja za ekonomsko okruženje u Srbiji, a između ostalih učestvovali i srpski ministri finansija, privrede, energetike, poljoprivrede, prosvete, kao i guvernerka NBS.

Jensen je tvorac koncepta budućnosti prema kom je “društvo snova” sledeći stepen koji će čovečanstvo dostići nakon informatičkog društva. Po Jensenu, informatičko doba je doba nauke, racionalnog, analize i pragmatičnosti, i upravo sada je trenutak za povratak priče, naracije i emocionalnih vrednosti. “Tržište snova će lagano prevazići tržište informatički bazirane realnosti. Tržište osećanja pomeriće tržište opipljivih produkata”, kaže Jensen u *The Dream Society*. Jensen je i vlasnik “Kompanije snova” u kojoj drži poziciju zanimljivog imena – Chief Imagination Officer (CIO) – a cilj kompanije je da daje inspiracije i ideje vodećim globalnim korporacijama kako da lakše dođu do odgovora na izazove koje budućnost donosi u procesu transformacije jednog oblika društva u drugo. Jensenova pretpostavka je da će tržište, kompanije i korporacije, kao i čitavo društvo, lagano prelaziti iz racionalnih ka emocionalnim aspektima i idejama.

“VREME”: Da li sebe smatrate uspešnim? A to pitam jer mi se čini da u sadašnjem poslovnom svetu preovlađuju kompanije koje uopšte nemaju tu humanu, emocionalnu stranu o kojoj govorite, već svetom vlada svet surovih brojki i hladnih informacija. Da li se osećate frustrirano zbog toga?

ROLF JENSEN: Pa, ako razmišljamo o proizvodima, kompanije sve više dopiru do naših srca. To važi za mobilne telefone i veliki deo sportske opreme. Na jednoj strani imamo brendirane proizvode, a na drugoj one koji su na sniženju. I jedni i drugi će postojati u budućnosti, ali oni koji su “okrenuti srcu” su na dobitku. Kada pogledam kompanije, da, razočaran sam i frustriran. Kao što kažete, to je hladan svet brojeva kojim vlada kazino zvani berza. Rezultat svega je činjenica da radnici postaju neangažovani – nije ih briga. Ovaj trend je veoma jak u SAD i ne bi trebalo da se nastavi.

U svojoj knjizi *The Dream Society* govorite o postinformatičkom društvu, kada dolazi do zasićenja informacijama i kada će poslove dobijati “ljudi i kompanije koji će se obraćati srcu, a ne glavi”. Možete li nešto više reći o toj ideji – odakle je potekla, koje su njene osnovne postavke i kada očekujete da postane preovlađujuća?

Značenje je u trendu. Želimo da znamo da ono što radimo zadovoljava potrebu, ne samo akcionare. Ne verujemo vladi i velikim kompanijama kao nekad. Vidim kako nailazi era malih preduzetnika – zbog nove tehnologije, interneta, društvenih medija i trodimenzionalnih štampača. Počinje

u SAD a onda dolazi u Evropu. To je prilika za Srbiju – ako se odreaguje na tu mogućnost. Dugi redovi u fabričkim pogonima i dalje će postojati, ali novina će biti fabrike sa jednom ili dve osobe. Videli smo kako kompanije postaju sve veće i veće, uskoro će se ovaj trend promeniti u pravcu malih kompanija.

Ko bi trebalo da budu nosioci tog novog društva – male, porodične kompanije, firme srednje veličine, ili one najveće, multinacionalne kompanije?

Prošli smo kroz depresiju i jedna važna lekcija je ova: kompanije – posebno u finansijskom sektoru – postale su suviše velike da bi vlade mogle da ih regulišu. Zato glasači malo cene kompanije, i u skoro nijednoj zemlji Zapada ne misle najbolje o vladama. Na duge staze, vlada mora da meri “sreću” – kao što meri i BDP.

Koliko ste upoznati sa problemima srpske ekonomije? Šta ćete reći učesnicima skupa “Kvantni skok”, u četvrtak 3. oktobra?

Nisam stručnjak za srpsku ekonomiju, ja sam futurolog. Tražiću od srpskih nacionalnih lidera da potpišu savez, ugovor sa budućnošću. Da osiguraju da rast dolazi i iz novih industrija. Tradicionalne industrije će ostati, ali rast mora doći od novih industrija. Govorimo uglavnom o digitalizaciji proizvodnje. Ugovor treba da potpišu i đaci, jer su oni budućnost. To je glavna tranzicija, i upamtite, budućnost i promena su blizanci. Bez promene nema budućnosti.

Srbija, kao deo Jugoslavije, imala je tokom 50-ak godina jednu vrstu utopije kao zvaničnu ideologiju, koja se potpuno urušila sa padom Berlinskog zida; potom

je desetak godina provela u ratnom stanju, da bi od 2000. do danas imala prilike da se duboko razočara i u tržišnu ekonomiju, barem u ovdašnju, "divlju" verziju. Da li ste se susretali sa kritikama da su vaše ideje isuviše utopističke?

Političko vođstvo u mnogim privredama u razvoju širom sveta ponudilo je ovu ili onu ideologiju kao pravu politiku, ali većina stanovništva samo želi da više zarađuje. Sada je ovo mogućnost, pošto su vlade promenile smer. To se desilo u Kini i Brazilu i u mnogim drugim zemljama. To je slučaj i u Srbiji, iako je tranzicija ka tržišnoj ekonomiji teška, bilo joj je potrebno više vremena nego što sam očekivao. Možda ste u pravu kada je reč o trendovima, ali je tajming možda suviše optimističan. Ja sam bio suviše optimističan.

Takođe, mislite li da uopšte ima smisla govoriti o humanom, ljudskom biznisu

u nerazvijenim, tranzicionim zemljama, u kojima tek treba očekivati dalji rast nezaposlenosti, smanjenje potrošnje i restrukturiranje maltene celokupne prirede (barem tako kaže neoliberalna mantra)?

U srcu svake privrede su ljudi. U srpskoj i mnogim drugim privredama u tranziciji, san većine ljudi su veće plate i poslovi. U bogatim zemljama ljudi čekaju sledeći san – onaj koji ide dalje od materijalnog bogatstva. Ovaj san ne nudi vlada, ali on mora doći od svakog pojedinca – vas i mene. Srpski san je materijalan. Zato ljudi treba da budu ubeđeni i veruju da je moguće – da će budućnost biti bolja od sadašnjosti. To je suštinska uloga vlade upravo sada: da ponudi nadu i pokaže da privreda ide u dobrom pravcu. To je razlog moje sugestije: potpišite savez sa budućnošću.

MOJA DESETKA

Osiguranje u Nedelji štednje

Malo kome je prva asocijacija na štednju – osiguravajuća kuća. Ali, mešovito životno osiguranje i jeste jednim delom štednja, a kroz poseban program "Moja desetka" u kompaniji Wiener Städtische osiguranja možete dobiti i čitavih 50 odsto više nego što ste uložili.

Ulaganje u mešovito životno osiguranje "Moja desetka" isplativije je nego u bilo koji drugi proizvod: jednokratnom uplatom premije sa periodom osiguranja od deset godina, ostvaruje se profit veći od 50 odsto!

Ova vrsta osiguranja se ugovara isključivo na deset godina, mogu je ugovoriti osobe od 14 do 65 godina, a minimalan iznos jednokratne uplate je 2000 evra.

Ovo je znatno više nego kada se uplaćuje osiguranje života na klasičan način, a više je i od bilo kog drugog vida investiranja: "Moja desetka" je poklon kompanije Wiener Städtische osiguranja svojim sugrađanima povodom desetogodišnjice uspešnog poslovanja u Srbiji.

Jednokratna uplata	Period osiguranja	Garantovana isplata
3000 evra	10 godina	4700 evra
10.000 evra	10 godina	15.553 evra

Ovi iznosi isplaćuju se osiguraniku u slučaju doživljenja. S obzirom da je reč o mešovitom osiguranju života, vlasnik polise ima osiguravajuće pokriće i u slučaju smrti, a tada je iznos isti kao kod klasičnog osiguranja života sa jednokratnom premijom osiguranja.

U Nedelji štednje, svratite u Wiener Städtische osiguranje: povodom 10 godina poslovanja naše kompanije u Srbiji, pripremili smo vam jedinstvenu mogućnost – da dobijete 50 odsto više nego što ste uložili!

190 GODINA TRADICIJE.

MERCEDES-BENZ

Nova S-Klasa

Kompanija Mercedes-Benz Srbija i Crna Gora je prvi put u Srbiji, u elitnom prostoru Jugoslovenskog dramskog pozorišta, predstavila "najbolji automobil na svetu" – novu S-Klasu. Lider tehnoloških inovacija u svetskom automobilizmu zasenio je goste kako automobilom koji je došao "pravo iz budućnosti" tako i ekskluzivnom premijerom koja je umetničkom notom pratila visok nivo luksuza i estetike. Gosti su se uverili da je sa svoja tri razvojna prioriteta "Intelligent Drive", "Efficient Technology" i "Essence of Luxury" nova S-Klasa pomerila granice tehnologije na mnogim poljima. Nova S-Klasa poseduje najnaprednije sisteme koji registruju blizinu pešaka, rupe i izbočine na putu, prepoznaju boju svetala na semaforu, automatski podešavaju maksimalan nivo komfora za svakog vozača... Premijeri nove S-Klase su, između ostalih, prisustvovali i nemački ambasador Heinz Wilhelm, prestolonaslednik princ Aleksandar Karađorđević i princeza Katarina i vice-konzul Ambasade Švajcarske g. Michael Ostojic.

BAT

Godišnjica uspešne privatizacije

Kompanija British American Tobacco (BAT) obeležila je 10 godina od uspešne privatizacije Duvanske industrije Vranje na svečanoj proslavi u svojoj fabrici u Vranju (vidi intervju sa Srđanom Lazovićem u ovom broju "Vremena uspeha"). Na svečanoj ceremoniji predsednik Vlade Ivica Dačić je istakao: "Srbija je pouzdana i sigurna destinacija za investitore, a jedan od najboljih primera za to je i uspešna privatizacija Duvanske industrije Vranje pre deset godina. Sve aktivnosti Vlade Republike Srbije

u narednom periodu biće usmerene na to da obezbedimo što više direktnih investicija, a kompanija British American Tobacco sigurno nam može pomoći u tome da predstavimo Srbiju kao atraktivnu investicionu destinaciju. Kao ozbiljan partner Vlade Srbije u protekloj deceniji, BAT predstavlja motor razvoja privrede ne samo juga Srbije već i cele zemlje. Nadam se da će i druge vodeće svetske kompanije u drugim industrijama slediti primer British American Tobaccoa."

"Tržište Srbije je oduvek zauzimalo veoma važno mesto u okviru naših poslovnih operacija u Jugoistočnoj Evropi i upravo je to bio glavni razlog za kupovinu fabrike u Vranju pre deset godina", rekao je Tanos Trimis, generalni direktor BAT-a za Srbiju, Crnu Goru i Bugarsku, i dodao: "BAT ima dugoročne planove u Srbiji. Mi smo okrenuti budućnosti i očekujemo da će fabrika u Vranju jednog dana biti proizvodni centar ne samo za CEFTA region već i za mnoge zemlje Evropske unije."

ATLANTIC GRUPA

Nova fabrika

Atlantic Grupa je potpisivanjem predugovora u Industrijskom parku Nova Gradiška započela ulaganje u novu fabriku za proizvodnju energetskih pločica iz asortimana sportske i aktivne ishrane. Reč je o projektu ukupne vrednosti od 16,1 milion evra koji će u prvoj godini proizvodnje otvoriti 50, a uz planirani rast poslovanja 160 novih radnih mesta. Nakon potrebnih priprema, početak gradnje fabrike planira se za april 2014. godine, a prvi proizvodi s novih linija na tržištu očekuju se u prvom kvartalu 2015.

"S velikim zadovoljstvom ulazimo u ovaj projekat, pre svega zbog toga što stvaramo novu vrednost na najdirektniji način – izgradnjom, proizvodnjom, zapošljavanjem, što će na kraju rezultirati izvozom vlastitih proizvoda visokog kvaliteta na svetsko, primarno evropsko tržište", izjavio je Emil Tedeschi, predsednik Uprave Atlantic Grupe.

DOW JONES INDEX

Lideri u održivosti

Sredinom septembra Dow Jones je objavio godišnju rang-listu korporativnih lidera koji posluju u skladu sa principima održivog razvoja. Indeks održivosti DJSI postao je glavna referenca za priznavanje svetskih lidera u oblasti korporativne održivosti. Dva indeksa Dau Džons ocenjuju 2500 najvećih svetskih kompanija (u pogledu tržišne kapitalizacije) na osnovu analize njihovog ekonomskog, ekološkog i društvenog učinka. Nakon procene niza opštih i specifičnih parametara, samo prvih 10 odsto kompanija bivaju uvrštene.

Na polju telekomunikacija Telenor Grupa se nalazi među vodećim svetskim liderima – Telenor se 12 godina zaredom nalazi na ovoj listi, a ove godine Grupa je imala 90 poena (od mogućih 100), čime je popravila rezultat za sedam poena u odnosu na prethodnu godinu. Takođe, u ovogodišnjem izveštaju "Global 500 Climate Change Report" organizacije Carbon Disclosure Project Telenor Grupa nalazi se na trećem mestu u odnosu na desetu poziciju prošle godine. Prvi put ove godine Telenor Grupa uvrštena je i među lidere prema učinku na polju klimatskih promena. Ovo rangiranje ističe značaj kompanija koje su se našle na listi FTSE Global Equity Index Series (Global 500), a koje su potvrdile posvećenost očuvanju životne sredine, saopšteno je iz Telenora. Takođe, kompanija Coca-Cola HBC AG (Coca-Cola HBC), jedna od najvećih svetskih punionica proizvoda kompanije Coca-Cola, šesti put zaredom je uvrštena u Indeks održivosti Dau Džons. Kompanija je na prvom mestu u Evropi i drugom na svetu po održivosti među proizvođačima napitaka. Ukupan rezultat kompanije Coca-Cola Hellenic za ovu godinu iznosi 81 odsto, što je dva poena više u odnosu na prošlu godinu.

U Indeksu održivosti Dau Džons za Evropu, Coca-Cola HBC ostvarila je najbolje rezultate u sektoru napitaka na osnovu ekološke politike/sistema upravljanja (100 odsto), društvenog izveštavanja (86 odsto) i upravljanja lancem nabavke (83 odsto).

SAMSUNG

Noviteti na CE&HA sajmu

Kompanija Samsung Electronics treći put zaredom učestvovala je na Sajmu računara, potrošačke elektronike i kućnih aparata "CE&HA". U fokusu su bili pametni uređaji za domaćinstvo, novi usisivači iz serije VC3050, ali i noviteti UHD TV F9000, Galaxy Note 3 i Galaxy Gear nedavno predstavljeni na IFA sajmu u Berlinu. "Kompanija Samsung Electronics svoja istraživanja posvećuje potrošačima, kreirajući proizvode koji ljudima unapređuju život i čine ga jednostavnijim i lakšim. U potpunosti smo posvećeni željama i potrebama potrošača, te sa tim ciljem razvijamo smart koncept koji donosi veliku uštedu vremena i energije, ali i mogućnost da se istovremeno koristi

veći broj međusobno povezanih uređaja. Na CE&HA sajmu predstavljamo brojne novitete iz svih kategorija, i ponosni smo na činjenicu da ovim još jednom potvrđujemo leadersku poziciju na tržištu", rekao je Dušan Milovanović, rukovodilac odeljenja robe široke potrošnje u kompaniji Samsung Electronics.

SAINT-GOBAIN WEBER I FONDACIJA "ANA I VLADE DIVAC"

Uspešno završen projekat "Da svi pomognemo"

Zahvaljujući inicijativi zaposlenih u kompaniji Weber, fondacija "Saint-Gobain Initiative" donirala je 100.000 evra, čime su prikupljena neophodna sredstva za izgradnju četvrte zgrade i završen kompleks za socijalno stanovanje u zaštićenim uslovima u Beogradu. Projekat socijalnog stanovanja u zaštićenim uslovima, koji se sprovodi od 2010. godine, pokrenula je i realizovala Fondacija "Ana i Vlade Divac" u saradnji sa Visokim komesarijatom Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR), Komesarijatom za izbeglice i migracije

VICTORIA GROUP

Otvorene nove operacione sale Kliničkog centra Srbije

Predstavnici kompanije Victoria Group i Urgentnog centra svečano su otvorili renovirano Odeljenje urgentne urologije Kliničkog centra Srbije. Donacijom kompanije Victoria Group, u iznosu od 200.000 evra, obezbeđena je izgradnja dve najsavremenije operacione sale, gde će se obavljati transplantacije jetre i bubrega, kao i odeljenja intenzivne nege za oporavak pacijenata nakon obavljenih zahvata. Kompletom renoviranju ovih prostorija prethodila je još jedna donacija ove kompanije, ukupne vrednosti 50.000 evra, kojom su nabavljena dva aparata, od čega se pomoću jednog od njih, Pathfast aparata, određuju biomarkeri sepse, jednog od najčešćih uzroka smrti kod pacijenata u jedinici intenzivne nege.

Direktor Urgentnog centra KCS dr Zlatibor Lončar zahvalio je kompaniji Victoria Group na donaciji, podsetio je da su rado vi na sanaciji operacionih sala i odeljenja intenzivne nege trajali šest meseci i istakao da će sada kapacitet Odeljenja urgentne urologije biti daleko veći, što će omogućiti da se obavi i veći broj hirurških intervencija, veći broj transplantacija nego što je to bilo moguće dok je u funkciji bila samo jedna operaciona sala. Na odeljenju intenzivne nege, zahvaljujući rekonstrukciji, biće omogućen ne samo smeštaj većeg broja pacijenata nakon

operacionih zahvata već i lečenje u daleko boljim, savremenim uslovima, naglasio je dr Lončar.

"Victoria Group od svog osnivanja ulaže u društvenu zajednicu i do sada je donacijama pomogla više od 1000 pojedinaca i organizacija uz brojne akcije na nacionalnom i lokalnom nivou. Donacija Urgentnom centru KCS nastavak je ove prakse, a naša želja je zapravo bila da na ovaj način istovremeno omogućimo da se u Srbiji obavi veći broj složenih operacionih zahvata, kao što su transplantacija jetre i bubrega, i time omogućimo da se ove operacije obavljaju u našim ustanovama, da pacijenti ne odlaze u inostranstvo, da pomognemo znatno većem broju ljudi na sistemski i održiv način", rekao je Zoran Mitrović, direktor kompanije Victoria Group.

TIKVEŠ

Zlato u Nemačkoj

Tikvešovo belo teroar vino Barovo berba 2012. osvojilo je zlatnu medalju na prestižnom takmičenju Mundus Vini, koje se po 13. put održava u Nemačkoj, i na kome je najveća makedonska vinarija osvojila i jednu srebrnu medalju za vino Temjanika Special Selection iz iste berbe.

Godinama međunarodni žiri u sastavu od 250 sudija, degustatora iz 45 zemalja, bira najbolje u ponudi od 6000 vina iz najpoznatijih svetskih vinskih regiona. Ovo je treće zlato i osmo srebro za visokokvalitetna vina Tikveš na ovom prestižnom takmičenju.

Sa najnovijim nagradama, ukupan broj značajnih odličja koja su ove godine osvojila vrhunska makedonska vina iz Tikveša na prestižnim svetskim vinskim takmičenjima dostigao je 44.

Republike Srbije i Gradom Beogradom, koji je obezbedio zemljište sa kompletnom infrastrukturom za izgradnju četiri objekta. Međunarodna organizacija za migracije (IOM) sprovodi projekat, a Radio-televizija Srbije podržala je projekat u svojstvu medijskog pokrovitelja. Po završetku ovog projekta, 80 porodica biće smešteno u četiri zgrade, čime će biti omogućeno zatvaranje dva od preostala tri kolektivna centra u Beogradu. U okviru nacionalne kampanje "Da svi pomognemo!" prikupljena su i sredstva za otkup 43 seoska domaćinstva i izgradnju dve montažne kuće za izbegla i raseljena lica. Kampanjom je zbrinuto 65 porodica, odnosno 260 lica koja do sada nisu imala sopstveni krov nad glavom i živeli su u izuzetno teškim uslovima.

WIENER STÄDTISCHE OSIGURANJE

Počinje osma WSO odbojkaška liga

Ovogodišnje elitno odbojkaško takmičenje u Srbiji i u sezoni 2013/2014. zvaće se Wiener Städtische Liga, zahvaljujući sponzorskom ugovoru između kompanije Wiener Städtische osiguranje, Odbojkaškog saveza Srbije i Udruženja odbojkaških klubova prvih liga (UOKPL) koji se potpisuje osmi put zaredom.

U predstojećoj sezoni biće odigrane maksimalno 244 utakmice – po 122 u muškoj i u ženskoj konkurenciji. Nastaviće se i praksa dodele nagrada najboljem igraču i igračici meseca, kao i najboljem mladom igraču i mladoj igračici sezone, koji se biraju zajedno sa "Sportskim žurnalom".

PROCREDIT BANKA

Otvorena nova energetska efikasna ekspozitura

Nova regionalna i energetska efikasna ekspozitura ProCredit banke otvorena je 1. oktobra u Nišu. Zahvaljujući modernom načinu izgradnje, savremenim materijalima i alternativnim sistemima grejanja, hlađenja i osvetljenja, nova regionalna ekspozitura ProCredit banke u Nišu ispunjavaće

najviše svetske standarde u oblasti energetske efikasnosti, uštede energije i očuvanja životne sredine. Na taj način, nova "zeleni" ekspozitura će godišnje, u odnosu na objekte iste veličine u Srbiji, trošiti čak 30 puta manje energije za zagrevanje svih prostorija, devet puta manje energije za hlađenje i 10 puta manje struje za kompletno spoljno i unutrašnje osvetljenje.

U samom objektu postavljena je savremena LED rasveta, energetska efikasan sistem grejanja i hlađenja putem toplotne pumpe i moderan ventilacioni sistem, dok se na vrhu ekspoziture nalazi zeleni krov oplemenjen cvećem, travom i drvećem, kao i solarni kolektori koji će zagrevati sanitarnu vodu.

BANCA INTESA

Mesec po mesec štednja

Banca Intesa obohatila je ponudu depozitnih proizvoda uvođenjem novog štednog modela – "Mesec po mesec štednja". U pitanju je vid oročene štednje koji uključuje redovne mesečne uplate u iznosu za koji se klijent opredeli, prema sopstvenim finansijskim mogućnostima. Štednja po modelu "Mesec po mesec štednja" omogućena je svim građanima, bez obzira da li su klijenti Banca Intesa ili neke druge banke, u dinarima i evrima. Minimalan iznos redovne mesečne uplate iznosi 2000 dinara odnosno 20 evra, a građani imaju mogućnost da u toku perioda oročenja povećaju visinu ugovorenog mesečnog depozita. Planiranje štednje u određenom vremenskom periodu daje mogućnost klijentu da uštedi tačnu sumu novca koju želi da iskoristi za neku dugoročniju namenu. Pri otvaranju štednog računa "Mesec po mesec štednja" klijent se opredeljuje za iznos koji može da izdvoji od redovnih mesečnih primanja a dosadašnje iskustvo pokazuje da građani najlakše štede ukoliko odmah po prijemu zarade ili penzije odvoje sredstva za ovu namenu. Ukoliko korisnik ovog štednog proizvoda iz bilo kog razloga ne uspe da deponuje sve planirane uloge, Banca Intesa će isplatiti ugovorenu dobit od kamate u slučaju da su u jednoj godini propuštene najviše dve uplate.

U središtu novih komunikacija

Od 19. do 22. septembra u Rovinju je po šesti put održan Weekend Media Festival. U četiri stare, adaptirane fabričke hale Tvornice duhana Rovinj tako je ponovo okupljen veliki broj – oko četiri hiljade, prema rečima organizatora – učesnika i posetilaca, među njima mnoga poznata lica iz sveta biznisa, kulture, politike i zabave

PANEL REGIONALNI BENELUXS

FOTO: R. Marković

Iako Weekend Media Festival važi za najveće regionalno okupljanje industrije komunikacija, ove godine fokus je malo pomeren ka svetu biznisa, pa su među najposećenijim panelima bili, između ostalog, "Financijska industrija u novom tehnološkom okruženju" i "Regionalni Benelux", uz učešće poznatih (čitaj: velikih) igrača iz sveta hrvatske finansijske industrije i regionalnih poslovnih ljudi.

Predsednici uprave Croatia osiguranja Krešimir Starčević, uprave Zagrebačke banke Franjo Luković, Raiffeisen banke Zdenko Adrović i Tonči Korunić, suvlasnik Intercapitala, saglasili su se da banke, u ovom novom dobu velikih tehnoloških promena, moraju da nađu nov poslovni model – model poslovanja koji bi mogao da pomiri dve suprotstavljene tendencije: fantastičnu brzinu kojom tehnologije menjaju svakodnevni život građana sa urođenom oprežnošću i konzervativnošću banaka i finansijskih ustanova uopšte. "Današnje banke prvo smišljaju proizvode, a tek onda za njih traže klijente, dok bi banke budućnosti trebale na temelju baza podataka o klijentima smišljati posebne proizvode za postojeće, individualne klijente", rekao je predsednik uprave Zagrebačke banke, dok je procena njegovog kolege Adrovića iz Raiffeisen banke bila da će, nakon neminovnog uvođenja virtuelnih bankarskih ekspozitura, doći do

gašenja "stvarnih", fizički postojećih, što bi dovelo do gubitka radnih mesta.

Veliko interesovanje vladalo je i za panel "Regionalni Benelux", gde se diskutovalo o mogućnosti udruživanja regionalnih kompanija i zajedničkog nastupa na globalnom tržištu. Miodrag Kostić, vlasnik MK Grupe, ponovio je da je ovakvo udruživanje neminovno ukoliko kompanije ne žele da ih "pojedaju" veliki igrači sa svetskog tržišta, te da bi se udruživanjem došlo do sinergije, pa "jedan plus jedan ne bi bilo dva, već tri". Za razliku od Kostića, Zvonimir Mršić, predsednik uprave Podravke izjavio je da danas ovakva spajanja nemaju smisla – do njih nije došlo kada je trebalo, pre nekoliko godina, a i udružene, ovdašnje regionalne kompanije opet bi bile premale za svetsko tržište. Po njegovim rečima, udruživanje ima smisla samo sa ciljem zajedničkog izlaska na treća tržišta. Vedrana Jelušić Kašić, iz hrvatske kancelarije Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), dodala je da su se stvari promenile hrvatskim ulaskom u EU, te da bi za stvaranje "regionalnog Beneluksa" trebalo da i ostale zemlje što pre uđu u Evropsku uniju.

Na panelu "Yesterday's Papers", urednici štampanih medija razgovarali su o trenutnom stanju novina u regionu, naročito poslovnih medija. Zajednički zaključak Miodraga Šajatovića, glavnog urednika

poslovnog magazina "Lider", i Viktora Vrešnika, glavnog urednika "Jutarnjeg lista", bio je da poslovni mediji nisu uspeali da edukuju svoje čitaoce – a to se, po njihovim rečima, vidi i po tome kakvu vlast ti čitaoci biraju. Ser Džefri Oven, nekadašnji glavni urednik "Fajnenšel tajmsa", rekao je da su neki problemi poslovnih medija isti svuda u svetu (uspon onlajn i pad štampanih medija), ali da su neki tipični za regiju Jugoistočne Evrope – pre svega nedovoljna edukacija novinara, odlazak dobrih novinara u druge sektore i raširena korupcija.

Najzad, sudbinom štampanih medija bavio se i panel "Povratak otptrintanih!". Uprkos sugestivnom nazivu i diskutantima (predsednik uprave Europa Digital Tomislav Wruss, zamenik izvršnog direktora grupe za digitalne medije Ringier Axel Springer media Srbija Jovan Protić, direktor za Hrvatsku Styria Media International AG Boris Trupčević i izvršna direktorka Media Print Makedonija Jana Stanisavljeva), koji su iz svog ugla govorili kako su štampani mediji daleko od izumiranja, najrečitije je o krizi štampe govorila – publika. Na poziv moderatora, prisutni su "glasali" dizanjem ruke: ko je tog jutra kupio neki štampani medij, ko je uspeo da prelista neke novine, a ko je vesti čitao na internetu – najmanje je bilo onih prvih, najviše je bilo čitalaca digitalnih medija.

www.kids-fest.com

9. Kids Fest

Od 14. do 20. oktobra

Upoznaj čarobno
filmsko carstvo!

SPONZORI

MEDIJSKI SPONZORI

Kukovo leto

Pre neznano koliko godina spomenuh se u sumorno decembarsko poslepopodne da za dve nedelje dolazi i moja slava, Sveti Nikola, daj da se i ja malko odužim zaštitniku moje porodice, ionako uvek sviram oslanjajući se na širokogrudost sveca, odem u ribarnicu gde sam običavao jesti potaž od gambora, jeste malo katolički i jadranski, ali će mi to što sam redovan gost pomoći da uđem na listu čekanja za ribu, jer zacemento ima svečara koji su se toga spomenuli toga i pre mene, tako i bi, u ribarnici mi kažu: "Da ste vi živi i zdravi, mi smo

Da li se predsedniku Prometej urezao u đlačko sećanje više nego drugi likovi iz grčke mitologije? Je li čitajući pomislio: bokte, ovaj ko naš Tesla, šta je sve dao ondašnjem čovečanstvu, a kako mu je uzvraćeno!?

Neka je i neko iz kabineta predložio da u govoranciju o Tesli ubaci Prometeja, opet je predsednik morao da prođe lično kroz gradivo, da nije čitao i Židovog "Loše okovanog Prometeja"? Ma zašto bi i to čitao, autor je, idući dosta ispred

Možeš kao član biblioteke i sam da se u okv. sv. mogućnosti uzdižeš, još je bolje ako za ispit na fakultetu moraš pročitati kapitalna književna dela, predsedniku je Eshil izgleda još u svežem i lepom sećanju

prebukirani bili još pre mesec dana..." – "Dobro onda", kazao sam, "prijavljujem se za decembar naredne godine, nadam se da sam tu među prvima..." Zloupotrebio sam priču o Lali, onu kad je trebalo da putuje ranim jutarnjim vozom, pa je, predostrožan kako ga je Bog stvorio i savestan, došao bio na stanicu već posle ponoći, prillegao na klupu, san ga prevario, voz je nakratko stao, zapištao na odlasku, namernik se probudio i, šta može, krenuo kući: "Moram sutra ranije da dođem na stanicu..."

Naredne se jeseni moj riblji tj. slavski fijasko ponovio sa ajvarom. Moja poznanica – neka ostane anonimna: za jednoga privatnika pravi i prodaje prehrambene produkte koji ne pripadaju oblasti turšije – za svoje lične klijente pravi ilegalan premda odličan ajvar, pitam je bi li me stavila na spisak, reče da sam za tu sezonu debelo zakasnio, ima još dve tegle pekmeza od šljiva, ali je ceo tiraž ajvara, premda još nenapravljenog, planuo još pre mesec dana, te sam i nju počastio rabljenom dosetkom, neka me upiše za 2014. godinu, ali pod kodnim imenom Sveti Nikola, da se gazda ne naljuti i na mene, ako slučajno natrapa na njenu crnoberzijan-sku beležnicu.

Bio bih ovo zaboravio, dosta stvari, i vrednijih i korisnijih, zaboravljam, kad ti moj predsednik nadmaši i mene i Lalu, bunovnog i malo ozeblog od spavancije na rebrastoj, još u ono doba ergonomskoj klupi jž: dok je kragujevački Prometej otkrivao spomenik srpskom Prometeju u Njujorku, u Beogradu zabraniše Parada ponosa: "E, od trenutka kad je Parada propala, otpočinjemo svi do jednoga rad na organizaciji buduće parade!" – zavetovao se predsednik Nikolić, smrtno, da ne kažem grobljanski ili grobarski ozbiljan. Mala šala iz ribarnice temelj je, zar, državne politike, ideja vodilja (vodvilja) šefa države: da nas ne odvede ona ka drugim mitovima, o Sizifu, ili o Tantaluu? Parada biće na kukovo leto, ili što bi predsednik rekao: Ad Kalendas Graecas!

svog vremena koje kao i današnja Srbija beše oskudevalo u gejparadama priznao da ga muška lepota uzbuđuje kao što seksualne pravovernike, da ne kažem seksualne pravoslavce, veseli i privlači ubavinja suprotnog im pola! Ne. Nadahnjivao se naš prezident samo Eshilom, koji se, kad god nije radio na nekoj drami, borio protiv bele kuge okomivše se na milu Heladu, najskuplju grčku reč!

Uvek kad pišem o predsedniku tražim za njega olakšavajuće okolnosti kojih je, sreća živa, uvek tušta i tma. Vratija se barba iz Amerike: džetleg, Obama, prevaljene časovne zone i morske milje, Farenhajt protiv našeg Celzijusa, u glavi mu se sve izmešalo, te sanja sebe u kavezu pod udarima munja koje su usled blizine Atlantika mnogo jače od ovih naših, umereno kontinentalnih, te se pojavljuje Šešelj, ali sa razdeljkom na sredini, očesljet kao vizionar, a tako ti, kume Tomo, najmlađi doktor nauka u SFRJ otvara vrata i pušta munje u kavez, nisam ja kum, ja sam Tesla-Prometej, službeno sam na Kavkazu, budi se dok Gruzinka sa obrvama poput Krajišnikovih ili prof. Marića zamahuje na krvokljunog orla drvenom obramicom, uh, ti si, Olivero, sanjam neke budalaštine, nego, kad sam u avionu ka Njujorku čitao o Prometeju nisam bio načisto je li to neki grčki, mali Kavkaz, obično brdo, ili su Jelini još u ono vreme znali za pravi, da kažemo sovjetski Kavkaz, što će reći da je Prometej praktično bio isteran iz Evropske unije, antičkog Teslu premestili su tamo gde je za njih bio kraj sveta, da ga osim orla koji mu kljuca džigericu muči i homesickness, how is my English, upotrebio sam nekoliko puta i homesick, to je već fluentarija, kao kad kod nas lekari kažu laringit...

To je, i druge stvari koje mi naravno izmiču, prolazilo kroz predsednikovu glavu, kao kroz glavu deteta koje je preučilo, tja, Palma javno kumi Vladu da zabrani Paradu ponosa, može mu se kad nije šef države, a ja kako da popravim utisak koji su Aca i Ivica ostavili na milu Evropu, nego da kažem kako ćemo od ovog trena pripremati naredni Prajd, Bože Prajde, ti što spase od propasti dosad nas...

„Kad može Dominik Stros-Kan da nas savetuje, što ja ne mogu da budem gradonačelnik!“

foto: FoNet

MILUTIN MRKONJIĆ,
bivši ministar,
sada poslanik SPS („Kurir“)

Zoran Živković,

bivši gradonačelnik Niša i bivši premijer, kritikovao je gradsku vlast u Nišu, jer je organizovala koncert Svetlane Ražnatović: “Potpuno je besmisleno da Niš bude povezan sa nečim što se u neko staro vreme definisalo kao šund i da svoju afirmaciju vidi tako što će podržati koncert jedne gospođe koja je osuđena za razna krivična dela i bila privođena u akciji ‘Sablja’.”

Borislav Pelević,

narodni poslanik i kum gospođe Ražnatović, ustaje u odbranu kume i Niša: “Moram da istaknem da je mnogo sumnjivije vino koje Živković proizvodi od najpopularnije pevačice na Balkanu. Tačno je da je Svetlana hapšena, ali u njegovoj ‘Sablji’, koju je organizovao sa Čedomirom Jovanovićem da bi prikriili svoja nedela...”

foto: Vesna Anđić

Dragan Marković Palma,

gradonačelnik Jagodine, poručuje: “Kakav, bre, Živković? Koga on još zanima?”

foto: Vesna Anđić

Aleksandar Vuković,

iz Kulturnog centra u Nišu, poručio je Živkoviću da je trebalo da dođe na koncert jer: “Cecini fanovi i te kao znaju njenu prošlost, ali je opet podržavaju”. (“Informer”)

foto: Reuters

Damijan Oklopčič,

glumac i muzičar, uz to proizvođač sira, govori o Salmi Hajek, holivudskoj glumici koja je mesec dana snimala u Beogradu i izazvala kontradiktorne stavove o svom karakteru i ponašanju. Salma je slučajno na setu probala sir koji je ekipi doneo Oklopčič, ujedno i suvlasnik organske farme koja sir proizvodi: “Tokom snimanja filma *Everli* ja sam jednom prilikom na set našem šminkeru doneo sir koji ja proizvodim na farmi koju sam nazvao po mojoj ćerki Evi. Međutim, izgleda da je moj sir probala i Salma, koja mi je kasnije prišla na hodniku i rekla mi da joj se mnogo sviđa, ali da je jela samo malo, pa me zamolila da joj donesem više. Ja sam joj doneo dve tegle kako bi mogla da ih ponese, a onda sam donosio stalno na set sir za nju i celu ekipu. Taj sir spremamo po posebnom receptu i stavljamo ga u maslinovo ulje sa ruzmarinom i veoma ljutim paprikama. A ono što je zanimljivo je da Salmi te paprike iz tegle, koje su živi otrov koliko su ljute, uopšte nisu bile ljute. Mnogo je simpatična, ma Salma je super, pravi je šmeker i veoma je opuštена i nasmejana.” (“Alo”)

Suzana Mančić,

“jedna od najlepših televizijskih voditeljki”, oporavlja se posle operacije kuka i upozorava: “Ovo je teška i velika operacija. Većito opterećena linijom, insistirala sam da jedem isključivo bolničku hranu, ne bih li usput malo smršala. Nažalost, iz dana u dan sam dobijala temperaturu. Lekari nisu razumeli o čemu se radi, jer je postoperativni tok bio u okviru propisanih medicinskih parametara. Na kraju su došli do zaključka da mi je krvna slika ispod granica normale i da moram na transfuziju.”

foto: M. Milenković

Gloria: “To saznanje Suzanu je prenerazilo. Ruke su joj bile već skroz modre od infuzije zbog užasno loših vena.”

Suzana: “Tek tada sam shvatila koliko je hrana važna. Pozvala sam mog prijatelja, poznatog beogradskog ugostitelja, i zamolila ga da mi svakoga dana pošalje biftek u bolnicu. Posle prvog ručka počela je da mi se popravlja krvna slika. Bila mi je to dobra lekcija da na liniji ne insistiram nauštrb zdravlja. Mislim kako to treba da znaju svi koji po svaku cenu žele da budu vitki i mršavi. Ne možete izgubiti 12 kilograma za nedelju dana. To je sumanuto i veoma opasno!”

Sa kakvim mislima je Suzana krenula na operaciju: “Nikome nije jednostavno da uđe u operacionu salu. Trenuci kada vam život i sudbina pređu u tuđe ruke svakoga nateraju da shvati koliko je mali i bespomoćan. Razne misli su mi prolazile kroz glavu. Pitala sam se šta će biti ako neko ima loš dan i napravi grešku, od anesteziologa do mog doktora u kome inače beskrajno verujem. Uvek postoji onaj promil verovatnoće da nešto krene po zlu. Čak sam razmišljala šta će moje kćerke Teodora i Natalija da rade, ako kojim slučajem umrem!” (“Gloria”)

Ivica Dačić,

predsednik Vlade Srbije, na svečanom prijemu bruća na Univerzitet Megatrend, otkrio je da je on lično pre dve godine uputio molbu rektoru i vlasniku Megatrenda "da omogući besplatan upis studenata, želeo da obezbedi studije i za one čiji su roditelji u teškoj finansijskoj situaciji": "Došli smo do toga da se leči i školuje samo onaj ko ima para, a to nije pravedno. Zato mi je drago što je Mića to tada prihvatio i što je to nastavio i ove godine, a nadam se da će možda i naredne."

Šta su premijerove želje: "Posao, posao, posao. Biću radostan kada svako od vas bude imao radno mesto, to će biti moj cilj i cele vlade, jer od toga zavisi budućnost Srbije." ("Blic")

Aco Pejović,

pevač narodne muzike, proveo je četiri dana u Hilandar, "da bi se odmorio i usmerio svu energiju pred koncert u Areni": "Hilandar sam posetio treći put. Išao sam sa svojim kumom Nebojšom Mrvaljevićem Mrvom, drugom iz detinjstva Milanom Krpovićem Krpom i još dvadesetak prijatelja. Brodom smo obilazili jednu stranu Svete gore i sve manastire na njoj. Najjači utisak na mene ostavila je isposnica Svetog Save, koja se nalazi u Kareji. Iako sam tu bio treći put, uvek je iznova doživljavam kao nešto posebno."

Šta je na Acu ostavilo najjači utisak: "Bdenje u Hilandar i razgovor sa monasima mnogo mi je značio. Osećaj koji vas obuzme na Svetoj gori teško je opisati rečima. To mora da se doživi i zato od srca preporučujem svima da, ukoliko nisu, što pre posete Hilandar."

("Večernje novosti")

foto: M. Milenković

Vesna Dedić,

tv novinarka i pisac bestseler romana, na pitanje da li njena kćerka više ceni majku pisca ili majku novinarku, kaže: "Lenka nije gledala nijednu moju emisiju niti pročitala ijedan moj roman. Ona ima 12 godina i more svojih interesovanja. Njen odnos prema mom poslu je isti kao kada bih radila za kasom u dragstoru. Nervira je kada je posmatraju kao ćerku nekoga koga svi znaju, a ismejava one koji u meni vide bilo šta drugo osim obične majke i domaćice." ("Večernje novosti")

Marijana Mateus,

"zgodna dizajnerka", izazvala je saobraćajnu nesreću u Beogradu, ali je "zbog unapred ugovorenih obaveza morala sutradan da otputuje u London, vidno potresena. Incident u saobraćaju poremetio joj je planove, te je odustala od velike rođendanske žurke koju je planirala": "Sreća je da vreme leči sve. Stres koji sam doživela tog dana kada sam imala udes, mnogo je manji. Nažalost, nisam bila raspoložena za proslavu rođendana, pa sam dan mog rođenja obeležila ručkom sa decom i najbližim prijateljima u jednom restoranu u Londonu."

Ipak, optimizam ne napušta Marijanu: "Nemila situacija koja mi se desila ipak je bila sreća u nesreći, a ja sam to shvatila kao upozorenje sa neba – da malo usporim!" ("Halo")

Veljko

Kuzmančević,

suprug Verice Rakočević, govori o problemima koje imaju zbog velike razlike u godinama: "Crkveno i građansko je u zemlji Srbiji oduvek bilo dijametralno suprotno. U ovom trenutku građanski smo izgovorili i zavetovali svoju ljubav pred prijateljima. Crkveno venčanje je čin koji će se svakako dogoditi i pred Bogom uz blagoslov našeg sveštenika, bez obzira na to što se spekuliše da li je to moguće ili nije. Ljubav kao istina i iskreno osećanje ne može biti prepreka nijednoj religiji." ("Story")

Aleksandra Doknić,

aktuelna Mis Srbije, otkriva svoja iskustva i nedaće na takmičenju za Mis sveta koje je održano na Baliu: "Mnoge devojke i nisu čule za Srbiju, ili ne znaju gde je. Trudila sam se da svojoj generaciji lepota opišem svoju zemlju, kulturu, običaje, folklor, a kad god zapne, za objašnjavanje iskoristim čoveka broj jedan u svetu, a to je Novak Đoković. Sto puta sam rekla: 'Hvala ti Novače, što postojiš', jer posle pominjanja njegovog imena komunikacija je uvek lakša." ("Informer")

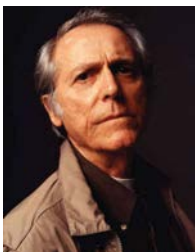
foto: M. Milenković

BADER-MAJNHOF

ULRIKE MAJNHOF: *Portret iz mladosti*, slika Gerharda Rihtera (1988)

U izdanju beogradske "Geopoetike" upravo je izašla zbirka priča američkog pisca Dona DeLila pod naslovom *Anđeo Esmeralda*. Uz dozvolu izdavača, "Vreme" donosi jednu od priča iz ove knjige

Piše:
Don DeLillo

Znala je da u sobi ima još nekog. Nije bilo primetnog šuma, tek nagoveštaj iza njenih leđa, slabašno pomeranje vazduha. Neko vreme je bila sama, sedela je na klupi u sredini galerije sa slikama oko sebe, ciklusom od petnaest platna, i učinilo joj se da sedi onako kao što se sedi u kapeli, kao da bdi nad telom nekog rođaka ili prijatelja.

Tako se nekada gledalo, verovala je.

Sada je gledala u Ulrike, u njenu glavu i gornji deo tela, u ožiljak od konopca na vratu, i nije mogla jasno da dokuči kakva je naprava upotrebljena prilikom vešanja.

Čula je kako neko prilazi klupi, čula je teški korak čoveka koji je hodao vukući noge, pa je ustala i prišla slici na kojoj je bila Ulrike, jednoj od tri povezane slike, i na sve tri Ulrike je bila mrtva, ležala je na podu ćelije, okrenuta profilom. Platna su bila različite veličine. Stvarnost te žene, njena glava, vrat, ožiljak od konopca, kosa, crte lica, bili su naslikani, od jedne do druge slike, u mutnim nijansama posmrtnog pokrova, poneki detalj je na jednoj bio jasniji nego na drugoj, nejasna usta s jednog platna izgledala su gotovo potpuno prirodno na drugom, i sve je delovalo haotično.

“Šta mislite, zašto je to uradio na ovaj način?”

Nije se okrenula da ga pogleda.

“Tako osenčeno. Bez boje.”

Rekla je: “Ne znam”, i otišla do sledeće grupe slika, nazvane *Ustreljeni čovek*. Bio je to Andreas Bader. Na njega je uvek mislila pod njegovim punim imenom, ili pod prezimenom. Pomislila je na Majnhof, na nju je uvek mislila po imenu, Ulrike, a isto je bilo i sa Gudrun. “Pokušavam da dokučim šta im se dogodilo.”

“Izvršili su samoubistvo. Ili ih je ubila država.”

On reče: “Država.” A zatim ponovi tu reč, dubokim glasom, melodramatično pretećim tonom, isprobavajući način izgovora koji bi mogao delovati prikladnije.

Poželela je da se naljuti, ali je umesto toga osetila samo nejasnu tugu. Nije ličilo

na nju da upotrebi taj izraz – *država* – u okamenjenom kontekstu neprikosnovene javne sile. Nije to bio njen rečnik.

Dve slike mrtvog Badera u ćeliji bile su iste veličine, ali su se temom bavile na nešto drugačiji način, i eto šta je ona učinila, usredsredila se na razlike, ruku, košulju, nepoznati predmet na rubu slike, na nesklad ili nesigurnost.

“Ne znam šta se desilo”, rekla je. “Samo vam kažem u šta ljudi veruju. Od tada je prošlo dvadeset pet godina. Ne znam kako je bilo u to vreme, u Nemačkoj, s verzijama i otmicama.”

“Napravili su sporazum, zar ne mislite da je bilo tako?”

“Neki misle da su ubijeni u ćelijama.”

“Bio je to pakt. Oni su bili teroristi, zar ne? Kad više ne mogu da ubijaju druge ljude, onda ubiju sebe”, rekla je.

Gledala je u Andreasa Badera, najpre u jednu sliku, pa u drugu, a onda opet u onu prvu.

“Ne znam. Možda je bilo čak i gore, na neki način. Mnogo je tužnije od toga. Toliko je tuge na ovim slikama.”

“Na jednoj je osmeh”, reče on.

Bila je to Gudrun, na slici *Suočavanje 2*.

“Ne znam da li je to osmeh. Mogao bi da bude osmeh.”

“To je najjasnija slika u prostoriji. Možda i u celom muzeju. Ona se smeši”, reče on.

Okrenula se da preko cele galerije baci pogled na Gudrun, i videla čoveka na klupi, napola okrenutog prema njoj, u odelu s razvezanom kravatom, čoveka koji je prerano počeo da ćelavi. Samo ga je okrnula pogledom. Gledao je u nju, ali je ona gledala pored njega, u Gudrun odevenu u zatvorsku uniformu, Gudrun koja je stajala pored zida i smešila se, vrlo verovatno, jeste, na srednjoj slici. Tri platna na kojima je bila Gudrun, koja se možda smešila, smešila se a verovatno i nije.

“Potrebno je da budete posebno pripremljeni da biste gledali ove slike. Ne mogu da razaznam ko je ko.”

“O, da, možete. Samo gledajte. Morate da gledate.”

Mrtva

Ustreljeni čovek

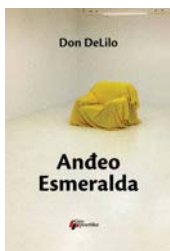

Suočavanje 2

Obešena

ilustracije: slike Gerharda Rihtera
iz ciklusa 18. oktobar 1977 (1988)

Čula je ton blagog prekora u svom glasu. Otišla je do suprotnog zida da pogleda sliku na kojoj je bila jedna od zatvorskih ćelija, s visokim policama za knjige koje su prekrivale gotovo polovinu platna, uz jedan nejasni tamni oblik, nalik na avet, koji je mogao biti kaput na vešalici.

"Vi ste student postdiplomac. Ili predajete umetnost", reče on. "A ja sam ovde, iskreno, s namerom da ubijem vreme. To radim između dva razgovora za posao."

Nije htela da mu kaže da je tu provela već puna tri dana. Prešla je do susednog zida, malo bliže njegovom mestu na klupi. Tada mu je rekla.

"Puno para", reče on. "Osim ako niste član."

"Nisam član."

"Onda predajete umetnost."

"Ne predajem umetnost."

"Voleli biste da umuknem. Umukni, Bobe. Samo što se ja ne zovem Bob."

Na slici na kojoj je bilo prikazano nošenje mrtvačkih kovčega kroz gomilu ljudi, isprva nije shvatila da su to mrtvački kovčezi. Trebalo joj je nekoliko dugih trenutaka da bi uočila i samu gomilu. Gomila je najvećim delom izgledala kao pepeljasta mrlja s nekoliko figura u središnjem delu s desne strane, razaznatljivih kao pojedinci koji su stajali leđima okrenuti posmatraču, a onda je bliže vrhu platna stajao prazan prostor, bleđa pruga zemlje ili puta, pa onda još jedna masa ljudi ili stabala drveća, i trebalo joj je malo vremena da shvati da su tri bleđa predmeta blizu sredine slike zapravo mrtvački kovčezi nošeni kroz gomilu, ili jednostavno postavljeni svaki na svoj odar.

Bila su to tela Andreasa Badera, Gudrun Enslin i čoveka čijeg imena nije mogla da se seti. Njega su ubili metkom, u ćeliji. Bader je takođe bio ustreljen. Gudrun su obesili.

Zнала je da se to dogodilo otprilike godinu i po dana posle Ulrike. Ulrike je umrla u maju, znala je to, 1976. godine.

Dvojica muškaraca ušla su u galeriju, a za njima je išla jedna žena sa štapom. Sve troje stali su ispred objašnjenja ispisanih uz slike, i počeli da čitaju.

Slika s kovčezima imala je na sebi još nešto što nije bilo lako pronaći. Ona je to pronašla tek drugog dana, juče, i kad ga je pronašla ostavilo je na nju snažan utisak, sada već i neizbežan jedan predmet u

vrhu slike, malo ulevo od sredine, možda je to bilo drvo, u nepravilnom obliku krsta.

Prišla je bliže platnu, i čula ženu sa štapom kako prelazi ka suprotnom zidu.

Zнала je da su ta platna zasnovana na fotografijama, ali ona te fotografije nikad nije videla, pa nije znala da li je na nekoj od njih postojalo neko golo drvo, mrtvo drvo pored groblja, svedeno na vretenasto stablo s jednom jedinom preostalom granom, ili dve grane koje su oblikovale poprečnu liniju blizu vrha stabla.

On je sad stajao blizu nje, onaj čovek s kojim je maločas razgovarala.

"Recite mi šta vidite. Iskreno želim da znam."

Ušla je jedna grupa ljudi, s vodičem na čelu, i ona se na trenutak okrenula, i

Da biste se osećali bespomoćno?" upita on.

"Ovde sam zato što volim ove slike. Sve više i više. U početku sam bila zbunjena, i još sam zbunjena, pomalo. Ali sada znam da volim ove slike."

Bio je to krst. Videla je to kao krst i zbog toga je osetila, s razlogom ili ne, da na toj slici postoji elemenat oprostaja, da ta dvojica muškaraca i jedna žena, teroristi, i pre njih Ulrike, terorista, nisu lišeni mogućnosti oprostaja.

Nije, međutim, pokazala taj krst čoveku koji je stajao pored nje. Nije želela to, da započnu raspravu na tu temu. Verovala je da krst nije tvorevina njene mašte, videla je krst načinjen u nekoliko slobodnih poteza četkicom, ali nije želela da iko stvori makar i začetak sumnje.

Sahrana

pogledala kako se okupljaju ispred prve slike u ciklusu, portretu Ulrike iz znatno mlađih dana, kao devojke, zapravo, odsutne i setne, s rukom i licem koji su napola lebdeli u sumornoj tami oko nje.

"Sad shvatam da prvog dana jedva da sam išta gledala. Mislila sam da gledam, ali sam tek naslućivala deo onog što je na ovim slikama. Zapravo tek počinjem da gledam."

Stajali su i gledali, zajedno, u kovčege i drveće i gomilu. Vodič je počeo da govori grupi.

"I šta osećate dok gledate?" upitao je.

"Ne znam. Zapetljano je to."

"Jer ja ne osećam ništa."

"Mislim da se osećam bespomoćno. Ove slike me nagone da shvatim koliko bespomoćno može biti jedno ljudsko biće."

"Da li ste zbog toga već tri dana ovde?"

Otišli su do snek-bara i seli na stolice postavljene pored uzanog šanka, načinjenog u dužini prozora. Gledala je u gomile ljudi na Sedmoj aveniji, pola sveta je u trku prolazilo kraj nje, i jedva da je osećala ukus onoga što je jela.

"Propustio sam onaj nalet prvog dana", reče on. "Kad cene robe lete u nebo, četiristo procenata za nekoliko sati, i stigao sam tek za naknadnu prodaju, koja je bila slaba, a onda postala još slabija."

Kad su sve stolice postale zauzete, ljudi su počeli da jedu stojeći. Poželela je da ode kući i proveriti poruke na telefonu.

"Zakazujem sastanke. Brijem se. Smešim se. Život mi je pravi pakao", reče on, ravnodušno, žvaćući hranu.

Zauzimao je dosta prostora, visok i krupan čovek s nekom opuštenošću u sebi, nečim nemarnim i zapuštenim. Neko je

pružio ruku pored nje da uzme salvetu iz kutije. Nije imala pojma šta će ona tu, u razgovoru s tim čovekom.

On reče: "Bez boje. Bez značenja."

"To što su oni radili imalo je značenje. Bilo je pogrešno, ali nije bilo slepo i prazno. Mislim da je upravo to ono za čim je tragao slikar. I kako to da se završilo na takav način? Mislim da je to pitanje koje postavlja. Svi su mrtvi."

"A kako je drugačije moglo da se završi? Recite istinu", reče on. "Vi predajete umetnost deci ometenoj u razvoju."

Nije mogla da odredi da li joj je to što je rekao bilo zanimljivo ili okrutno, ali je u izlogu videla na svom licu osmeh neodobranja.

"Ja ne predajem umetnost."

"Ovo je brza hrana koju ja pokušavam da jedem sporo. Sledeći sastanak imam tek u pola četiri. Jedite polako. I recite mi šta predajete."

"Ništa ne predajem."

Nije mu rekla da je i sama nezaposlena. Bilo joj je dojadilo da priča o svom poslu, administrativnom, kod jednog izdavača udžbenika, i zato čemu trud, pomislila je, sada kad ni taj posao ni ta firma više ne postoje.

"Problem je u tome što je protivno mojoj prirodi da jedem lagano. Moram da opominjem sebe. Ali čak ni tada ne mogu da se prilagodim."

Nije to, međutim, bilo razlog. Nije mu rekla da više nema posao, zato što bi se na taj način među njima stvorilo nešto zajedničko. Nije to želela, tu razmenu saosećanja, savezništva. Bolje da ton ostane rasut.

Pila je svoj sok od jabuke i gledala u gomilu koja je prolazila kraj njih, u lica koja su na otprilike pola sekunde delovala upečatljivo, a onda za znatno kraće vreme bila zaboravljena.

Rekao je: "Trebalo je da odemo u pravi restoran. Ovde je teško razgovarati. Ne osećate se udobno."

"Ne, lepo je ovde. Samo što sam trenutno u žurbi."

Izgledalo je kao da je razmislio o tome i onda odbacio tu pomisao, obeshrabren. Ona je pomislila da ode do toaleta, pa onda odlučila da ne ode. Pomislila je na košulju mrtvog čoveka, košulju Andreasa Badera, koja je na jednoj slici bila prljavija ili krvavija nego na drugoj.

"A imate i sastanak u tri", reče ona.

"U pola četiri. Ali to je još daleko. To je sasvim drugi svet, u kome vežem kravatu i uđem i kažem im ko sam."

Zastao je na trenutak, pa pogledao u nju.

"Sad bi trebalo da kažete: 'A ko ste vi?'"

Ponovo je videla sebe kako se osmehnula. Ali nije rekla ništa. Pomislila je da možda onaj ožiljak od konopca na Ulrikinom vratu nije bio ožiljak već sam konopac, ako je to uopšte bio konopac a ne žica ili kaiš ili nešto drugo.

Rekao je: "To je vaša replika. 'Ko ste vi? Lepo sam vam sve pripremio, a vi ste propustili šlagvort.'"

Završili su s jelom, ali njihove papirne čaše još nisu bile prazne. Razgovarali su o iznajmljivanju i zakupu, o delovima grada. Nije htela da mu kaže gde stanuje. A stanovala je svega tri bloka dalje, u izbledelej zgradi od cigala čija je ograničenja i nedostatke s vremenom počela da shvata kao tkivo vlastitog života, koje bi trebalo razlikovati od običnih svakodnevnih pritužbi.

A onda mu je ipak rekla. Razgovarali su o mestima gde može da se trči i vozi bicikl, pa je on njoj rekao gde stanuje i kojom stazom obično trči, a ona njemu kako su joj ukrali bicikl iz podruma zgrade u kojoj živi, i kad ju je upitao gde živi, ona mu je rekla, manje-više nehajno, pa je on ispio svoju dijet-kolu i pogledao kroz prozor, ili u prozor, možda, u njihov slabašni odraz udvojen na staklu.

Kad je izašla iz kupatila, on je stajao kraj prozora u kuhinji kao da čeka da se vidik materijalizuje. Napolju se nije videlo ništa osim prašnjavih cigala i stakla, zadnjeg dela industrijske zgrade s otvorenim prizemljem u susjednoj ulici.

Bila je to garsonjera, s kuhinjom koja je bila samo delimično odvojena i krevetom u uglu sobe, prilično malim, bez stubova ili uzglavlja, prekrivenim svetlim berberskim prekrivačem, jedinim predmetom u sobi koji se nečim izdvajao.

Znala je da mora da ga ponudi pićem. Osećala se nelagodno, pošto nije imala iskustva u tome, u primanju neočekivanih gostiju. Gde sesti, šta reći, bilo je tu stvari o kojima je trebalo razmisliti. Nije spomenula džin koji je držala u zamrzivaču.

"Živiš ovde, koliko dugo?"

"Nepuna četiri meseca. Često se

seljakam", reče. "Iznajmljivanje, stanovanje kod prijatelja, uvek kratkoročno. Još otkako mi se raspao brak."

"Brak."

Izgovorio je to modifikovanom verzijom one baritonske tutnjave koju je upotrebio za reč "država".

"Ja nikad nisam bio oženjen.

Možeš li da poveruješ u to?" upitao je. "Kao većina mojih prijatelja mojih godina. Zapravo svi. Oženjeni, deca, razvedeni, deca. Da li bi volela da imaš decu jednog dana?"

"Kad je to 'jednog dana'? Da, mislim da bih."

"Često mislim na decu. Od toga se osećam sebično, od toga što toliko zazirem od stvaranja porodice. Nije važno imam li posao ili nemam. Uskoro ću imati posao, i to dobar. Nije to u pitanju. U osnovi, strah me je da odgajam nekog tako sićušnog i tako nežnog."

Pili su mineralnu vodu s kriškama limuna, sedeli dijagonalno za niskim drvenim stolom, za stočićem za kojim je ona obedovala. Taj razgovor ju je malo iznenadio. Uopšte nije bio naporan, čak ni u pauzama. Pauze nisu bile neprijatne, a njegove reči delovale su iskreno.

Tada mu je zazvonio mobilni telefon. Izvukao ga je odnekud iz tela i kratko porazgovarao, a onda seo držeći tu stvarčicu u ruci, nekako zamišljen.

"Trebalo je da se setim da ga isključim. Ali uvek pomislim, ako ga isključim, šta li ću propustiti? Nešto neverovatno."

"Onaj poziv koji menja sve."

"Nešto neverovatno. Poziv koji potpuno menja život. Zato ja poštujem svoj mobilni telefon."

Poželeva je da pogleda na sat.

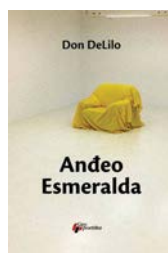
"Ovo sada, nije se ticalo tvog razgovora za posao, je li da? Da nije otkazan?"

Rekao je da nije, pa je ona krišom pogledala na sat na zidu. Zapitala se da li bi možda volela da on propusti intervju. Nije moguće da bi poželeva tako nešto.

"Možda si ista kao ja", reče on. "Moraš da dočekaš trenutak pred sam početak nečega, da bi krenula da se pripremaš za to nešto. Tek se tada uozbiljiš."

"Govorimo li mi to o očinstvu?"

"U stvari, otkazao sam sastanak. Dok si bila tamo", reče, pokazavši glavom prema kupatilu.

Osetila je čudnovat napad panike. Ispio je ostatak mineralne vode, nagnuvši glavu unatrag tako da mu je kocka leda skliznula u usta. Sedeli su tako neko vreme, sačekavši da se led otopi. A onda je on pogledao pravo u nju, dotičući prstima jedan kraj svoje kravate.

“Reci mi šta želiš.”

Ona je sedela.

“Jer, osećam da nisi spremna, a ne želim ništa da učinim pre nagljeno. Samo, znaš, mi smo ovde.”

Nije pogledala u njega.

“Nisam od onih koji hoće sve da drže pod kontrolom. Nije mi potrebno da bilo koga držim pod kontrolom. Reci mi šta želiš.”

“Ništa.”

“Časkanje, razgovor, bilo šta. Naklonost”, reče on. “Nije ovo presudan trenutak u istoriji sveta. Doći će i otići. Ali evo nas ovde, pa zato.”

“Ja bih da odeš, molim te.”

Slegnuo je ramenima i rekao: “Kako god.” I ostao da sedi.

“Rekao si: ‘Reci mi šta želiš.’ Želim da odeš.”

Ostao je da sedi. Nije se pomerao. Rekao je: “Otkazao sam to s razlogom. Ne mislim da je ovo taj razlog, ovaj razgovor. Gledam te. I kažem sebi: ‘Znaš li kako ona izgleda? Izgleda kao neko ko se od nečeg oporavlja.’”

“Spremna sam da kažem da je to bila moja greška.”

“Hoću da kažem, sad smo ovde. Kako je došlo do toga? Nije to bila greška. Hajde da budemo prijatelji”, reče on.

“Mislim da bi ovde trebalo da prekinemo.”

“Šta da prekinemo? Šta mi to radimo?”

Trudio se da zvuči blago, da primiri napetost trenutka.

“Kao da se oporavlja od nečega. Čak i u muzeju, isto sam to pomislio. U redu. Baš lepo. Ali sad smo ovde. Čitav ovaj dan, ma šta mi u njemu rekli ili uradili, doći će i otići.”

“Ne želim da nastavim s ovim.”

“Budimo prijatelji.”

“Ovo nije u redu.”

“Ne, hajde da budemo prijatelji.”

Njegov glas je u sebi imao prizvuk pristanosti koja je bila toliko lažna da je zvučala pomalo preteće. Sedela je, i nije

shvatala zašto je ostala da sedi. On se nagnuo prema njoj, lako joj položivši ruku na nadlakticu.

“Nikad ne pokušavam da kontrolišem ljude. To nisam ja.”

Ustuknula je i ustala i odjednom je on bio svuda oko nje. Pognula je glavu i okrenula je u stranu. Nije primenio silu niti pokušao da joj pomiluje grudi ili bokove, ali ju je držao pod nekim delimično opuštenim pritiskom. Na trenutak se učinilo da je nestala, ščućurena i nepomična, skrivena i bez daha. A onda se otrgla. Dozvolio joj je da to učini i pogledao u nju tako odmereno, tako procenjivački, da ga je jedva prepoznala. Odmeravao ju je, davao joj ocenu na neki strašan i poguban način.

“Budimo prijatelji”, reče on.

Shvatala je da je počela da vrti glavom, da pokušava da ne veruje u ovaj trenutak, da poveruje da ga je moguće poništiti, kao kakav nesporazum. On je gledao u nju. Stajala je blizu kreveta i upravo je ta informacija bila sadržana u njegovom pogledu, te dve stvari, ona i krevet. Slegnuo je ramenima kao da hoće da kaže: a šta bismo drugo. Jer zašto smo uopšte ovde ako ne učinimo to zbog čega smo došli? Skinuo je sako, nizom pokreta u kojima nije bilo nikakve žurbe, i koji kao da su ispunili čitavu sobu. U izgužvanoj belojoj košulji delovao je krupnije nego ikad, oznojan, potpuni neznanac. Spustio je sako uz bok, i ispružio ruku.

“Vidiš kako je to lako. Hajde sad ti. Počni od cipela”, reče. “Najpre jednu, pa drugu.”

Krenula je prema kupatilu. Nije znala šta da učini. Krenula je duž zida, pognute glave, kao

neko ko maršira naslepo, i ušla u kupatilo. Zatvorila je vrata ali se bojala da ih zaključa. Pomislila je da bi ga to razgnevalo, da bi ga podstaklo da učini nešto, još gore, da nešto polomi. Nije navukla rezu. Bila je rešena da to ne učini dok ga ne čuje kako prilazi kupatilu. Činilo joj se da se nije pomerio. Bila je sigurna, gotovo sigurna da još stoji pored stočića.

Rekla je: “Molim te, idi.”

Glas joj je zvučao neprirodno, tako pikavsko i utišano da ju je to dodatno uplašilo. A onda je čula kako se pomerio. Zvučalo je to gotovo opušteno. Bio je to nehajan pokret, bezmalo, i taj ga je pokret proveo

pored radijatora, koji je lako zazveckao, a onda u pravcu kreveta.

“Moraš da odeš”, rekla je, ovog puta glasnije.

Sedeo je na krevetu, otkopčavajući kaiš. To je ono što je pomislila da je čula, to kako vrh kaiša klizi napolje a onda i kratki metalni zvuk. Čula je otvaranje patent-zatvarača.

Stajala je kraj vrata kupatila. Posle nekoliko trenutaka čula ga je kako diše, bio je to zvuk neke usredsređene aktivnosti, nazalan i pravilan. Stajala je i čekala, oborene glave, naslonjena na vrata. Mogla je samo da osluškuje i čeka.

Kad je završio, nastala je poduža tišina, a onda nekakvo šuškanje i pomeranje. Učinilo joj se da ga je čula kako oblači sako. Sada joj je prišao bliže. Shvatala je da je mogla da zaključa vrata ranije, dok je bio na krevetu. Stajala je i čekala. A onda je osetila kako se naslonio na vrata, svom težinom, na samo dva centimetra od nje, nije gurao vrata već ih je pritiskao. Navukla je rezu, tiho. On je stajao oslonjen, dišao, tonuo u vrata.

Rekao joj je: “Oprosti mi.”

Glas mu je bio jedva čujan, nalik na tiho ječanje. Stajala je, i čekala.

Rekao je: “Strašno mi je žao. Izvini. Ne znam šta da kažem.”

Čekala je da ode. Kad ga je čula kako prolazi kroz sobu i zatvara vrata za sobom, konačno, sačekala je još čitav minut. Potom je izašla iz kupatila i zaključala ulazna vrata.

Sada je sve videla udvostručeno. Bila je tamo gde je želela da bude, i to sama, ali ništa više nije bilo isto. Gad. Gotovo svaka stvar u sobi imala je dvostruki efekat bila je ono što je zaista bila i ono na šta je asociirala u njenom umu. Izašla je da prošetala, a kad se vratila i dalje se osećala ta spona, pored stočića, na krevetu, u kupatilu. Gad. Večerala je u malom obližnjem restoranu i rano otišla na spavanje

Kad se sledećeg jutra vratila u muzej, on je sedeo sam u galeriji, na klupi u sredini prostorije, leđima okrenut ulazu, zagledan u poslednju sliku u ciklusu, daleko najveću i možda najzujbudljiviju, onu s mrtvačkim kovčezima i krstom, koja se zvala *Sahrana*.

¶

Preveo: ZORAN PAUNOVIĆ

Teško je razumeti

Mnoge pozorišne predstave viđene na ovogodišnjem BITEF-u pomerale su granice pozorišta ka stranputicama, koje su bile ne samo nemušte nego i neinteligentne

Ako se ovogodišnji, 47. BITEF održao, po rečima autora selekcije, "najvećim delom zahvaljujući mišlju stranih kulturnih centara ili pomoću ličnih kontakata i privatnih boravaka selektora u inostranstvu", to se jasno i videlo. Teško da je bilo i jedne pozorišne predstave u ovogodišnjoj selekciji, koja bi nama, koji tolike godine živimo za naš septembarski festival, bila istinski "bitefovska".

Kakve su bile pozvane predstave?

Dve su hipoteke stavljene na račun poslednjeg Sterijinog pozorja, i obe su apostrofirane u postojećoj BITEF-ovoj selekciji: rečeno je da dve predstave o ubistvu Zorana Đinđića nepravedno nisu bile odabrane za najveći domaći festival i da *Galeb* Tomija Janežića nije tamo dostojno vrednovan. Obe ove opaske su, u obrazloženju BITEF-ove selekcije, jasno je, neukusne. Spadaju u red malograđanskih nadmudrivanja selektora, žirija, festivalskih administracija, teatarskih znalaca i njihovih fanova.

BUDŽET, BUDŽET, BUDŽET

Što se dve značajne, politički obojene predstave o ubistvu Đinđića tiče, one su sada dobile svoju punu satisfakciju davanjem Gran prija "Mira Trailović" jednoj od njih, od strane BITEF-ovog kompetentnog i stručnog žirija. No, šta je sa Janežićevim i, u izvesnoj meri, Čehovljevim *Galebom*? Kako to da ga ni ovaj žiri nije uočio kao favorita za glavnu nagradu, ni za jednu nagradu, bolje reći, nego ga je publika, onoliko koliko ih je ostalo do kraja šestočasovne predstave i glasalo, proglasila za najbolju po svom sudu?

Budžet, budžet, budžet... Reći, reći, reći, rekao bi Šekspir. A šta je sa kvalitetom predstava, bez obzira na njihovu cenu? "Bitefovska", u žargonu fanova našeg festivala, označava neobičnu, provokativnu, subverzivnu pozorišnu predstavu, koja se otima klasičnom teatru i njegovom emotivnom tumačenju. Takvom

Iz predstave *Žene u Narodnoj skupštini*, režija Nikola Zavišić, Narodno pozorište, Subotica

predstavom nazivali smo nekad *Brisanje* Kristijana Lupe igrano na BITEF-u, koje je trajalo mnogo sati i bilo svima zanimljivo, imalo se o čemu razgovarati. Ne samo zbog trajanja novosadskog *Galeba*, Lupa se, sa nostalgijom, pominjao i kao model festivalske predstave koja pomera granice estetike i recepcije pozorišta, a da to pomeranje ima smisla. Mnoge pozorišne predstave, ovogodišnje pogotovo, pomerale su granice pozorišta ka stranputicama, koje su bile ne samo nemušte, nego i u krajnjoj meri neinteligentne.

To se ponajviše odnosi na francusku predstavu *Beograd*, koju je publika imala priliku da vidi u Erport situju, u prostoru Starog hangara. Mnogi od nas su lutali kroz mračnu novobeogradsku noć, i na kraju nabasali na pomenuti hangar, u kome se odvijala lažno antička, lažno politička, lažno beogradska, i najpre lažno pozorišna predstava Kompanije Espas komin. Neki mladi ljudi, zamišljajući, valjda, da su akteri Sartrovih *Priljavih ruku*, izgovarali su kobasičaste traktate o odnosu oca Nobelovca i sina novinara istraživača, na fonu, šatro, Miloševićeve sahrane, zatočeništva u Beogradu i svakakvih koještarija. Svi podaci izmišljeni, svi tragovi

lažni. Oni pozorišni. A oni stvarni, životni, o njima i da ne govorimo.

Još jedna "spopletena" predstava se pojavila u UK "Vuku", pristigla iz Subotice, po motivima Aristofanove komedije *Žene u Narodnoj skupštini*, u režiji Nikole Zavišića. Zaista, bilo bi smešno, da nije tužno! Galimatijas stilova, jevtinih štosova, izrugivanja glumcima i publici, sve na štetu mučenog Aristofana, koji je u svom V veku pre nove ere bio stvarno subverzivan, političan i radikalan u svojim iskošenim, komediografskim stavovima.

Pozvane su bile i dve donekle smislene predstave, obe "nedopečene" za ozbiljne festivale kakav je BITEF.

Festival je otvoren predstavom *Before Your Very Eyes*, Umetničkog centra KAMPO, nemačkog pozorišnog kolektiva Gob Skvod. Sedmoro flamanske dece odrastaju i "počinju da liče na nas" pred našim očima, u dijalogu sa samima sobom, snimljenima na video pre nekoliko godina. Interesantno, muzički odlično, atraktivno za omladinske festivale, prejednostavno za pozorišne sladokusce.

Europeana češkog Pozorišta na balustradi, autora Jana Mikulašeka, po istoi-menom romanu Patrika Ouržednika, ostavila je, najpre, utisak da će biti inspirativna farsa na kolektivnu glupost evropske civilizacije, ali se, ka kraju pretvorila u samodovoljnu repetitivnu mnogo puta viđenih motiva i rešenja iz korpusa, na primer, Martalerovih predstava. Od Čeha se mnoogo više očekivalo.

FAVORITI

Dva favorita 47. BITEF-a su, svakako, bile predstave *Oluja*, po malo poznatom tekstu Ostrovskog, u režiji slovenačkog reditelja Jerneja Lorencija i *Teško je biti Bog* Kornela Mundrucua. Ansambli Mladinskog gledališta iz Ljubljane, maestralno je, moglo bi se reći, u *Oluji* odigrao vatromet izukršanih malograđanskih društvenih dija-gnoza onog i ovog vremena. Između Katarine i Borisa se rasplamsa zabranjena

Ljubav, i to rezultira sofisticiranom pozorišnom igrom iskrenosti i podlosti, u raznim varijacijama. Gospodski razvučena, bahato lična i prilično patriotski, mada ironično, intonirana predstava. Bravo za odluku "Politikinog" žirija, da ovoj predstavi da svoju nagradu!

Drugi favorit je bio mađarski filmski i pozorišni reditelj Kornel Mundrucu, sa svojom predstavom *Teško je biti Bog*, koja je pozajmila slogan 47. BITEF-u, i pomalo zaličila, žanrovski, na naš film *Mi nismo anđeli*. Najavljena kao hard kor nasilja, poniženja i devastiranja (ženskog) bića, bila je, tamo daleko na Savskom nasipu, u noći kad se nebo prolomilo od kiše, igrana u Kargo logističkom centru, na sceni postavljenoj na dva šlepera, u kojima se šiju "Guči" farmerke danju, a trguje ljubavlju, pornografijom i životom noću. Žanrovski pomešana ka crnom dens makabru, sa songovima, duhovnim božjim bićem na videu, vrlo zanimljivo režirana u mešanju izraza filma, videa i pozorišta, ova predstava je publiku i žiri ostavila hladnim, jer nije imala ničega izrazitog, osim želje da bude drugačija.

Dve predstave o ubistvu Đinđića, *Galeb*, *Post skriptum* Crnogorskog narodnog pozorišta, autorke Varje Đukić, 55+ Boruta Šeparovića i "Montažstroja" iz Zagreba, *Mandićstroj* Bojana Jablaneca i Marka Mandića, u izvođenju "Via negativa" iz Ljubljane, uz pomenutu slovenačku *Oluju* su branili i odbranili boje bivše domovine.

Predstava 55+, u kojoj Borut Šeparović dovodi preko trideset naturščika tog uzrasta iz Zagreba, da, najpre, ispričavaju, ukratko, svoj "naj-doživljaj", a posle da "mitinguju" na temu nevidljivosti starih, dobitnik je Specijalne nagrade 47. BITEF-a, bez velikog pokrića. Sve je to lepo i krasno i sažalili smo se, i nad njima i, boga mi, nad nama, ali je previše lako postignuto, previše ilustrativno i premalo stoji na čvrstim pozorišnim nogama, makar i u dokumentarnom teatru.

I opet. Ako je Zoran Đinđić Olivera Frlića (jedno stvarno dragoceno scensko istorijsko delo u našem vremenu) najbolja predstava ovog BITEF-a, šta to, onda, nije bilo u redu sa ostalim predstavama, za koje je toliko truda uloženo da se finansiraju milosrđem, ili privatnim selektorskim snalaženjem?

Nije, izgleda, sve u lovi. A u čemu je, daleko smo od odgovora.

DRAGANA BOŠKOVIĆ

Sve se osipa

Dino Batalja je bio autentični genije stripa i istovremeno jedan od najvećih grafičkih umetnika u stripskom mediju.

U izdanju beogradskog "Makonda" upravo je izašla zbirka njegovih stripova, integral jedinstven u svetu po tome što se u njemu nalaze sve Bataljine interpretacije književnih dela – od Hofmana, Poa i Stivenzona do Lovkrafta, Mejrinka i Bihnera – u formi kratke priče, a u žanru fantastike i horora

Dino Batalja (1923–1983) jedan je od najvećih svetskih crtača stripa. Nazivali su ga *Majstorom Tame*. Ovo se može i treba shvatiti šire metaforično, u dvostrukom značenju. Reč je o građenju vizuelne poetike *chiaroscuro* u jednom specifičnom pravcu koji nije

nastavljanje i sleđenje škole Miltona Kana, ali i građenju ukupne stripske poetike u pravcu psihološke tenzije i atmosfere *žanra tajanstva i mašte*. I to je dobro izabrani opis "Batalja žanra", jer fantastika ili horor ne iscrpljuju do kraja široki raspon njegovih stripskih interpretacija u knjizi naslovljenoj upravo *Priče tajanstva i mašte* koju je objavio beogradski "Makondo".

Ja lično bih ga nazvao majstorom sepije, majstorom pešćanih satova čiji pesak sipi kroz njegove stripove. Batalja je duboko u duši klasičar jedne posebne, ironične vrste, kakav je možda bio Borhes. Bataljini stripovi postajali su klasici u trenutku kada su izlazili, a ne mnogo docnije.

Pored adaptacija književnih dela kao generalne usmerenosti Bataljinog opusa, jedan od bitnih žanrovskih fokusa su mu gotske kratke priče, nekoliko stripova s religioznom tematikom, klasične satire, viteške romanse, bajke... Vesterne i piratske stripove radio je na početku karijere, okušao se u ratnom, detektivskom i naučnofantastičnom žanru. Pred kraj života uradio je nekoliko stripova koje bih nazvao meditativno avanturističkim.

NEVREMENOST

Šta srećemo u ovom "Makondovom" izdanju Bataljinih stripova? Već prva tabla *Olimpije* po priči E. T. A. Hofmana počinje maestralno. Nagoveštava nam čitalački hedonizam koji je kombinacija horora i ironičnog smeška autora, njegovu ljubav prema "memljivoj starini" klasičnih priča tajanstva i mašte. Prvi prizor dominira čitavom stranicom. Neverovatno visoka hoklica na kojoj sedi profesor Spalancani i neverovatno dugački krajevi njegovog fraka obećavaju nešto groteskno. To se naslućuje i iz njegovog kabina punog prašnjavih knjiga, kostura,

anatomskih crteža i nereda. Zatim srećemo Natanijela, studenta medicine koji živi u zgradi preko-

puta. Kontrast je jasan. Student je mlad, romantičan, neiskusan, pomalo užtogljen. Dvojicu protagonista dele krovovi učmalog gradića, a lukavi smešak na licu profesora sluti nekakvu zavrslamu. Prva stranica je kompoziciono obavila sve što je trebalo. Uspostavila je mizanscen. Mi se osećamo gotovo kao da smo u pozorištu, kao da gledamo predstavu koja započinje. Batalja je digao zavesu i majstorski nas uvukao u zbivanje koje nagoveštava nešto "starinski neobično". Samo ova tabla je dovoljna da nam izmami osmeh u susretu s Bataljinim ironičnim majstorstvom sekvencijalnosti, arhitektonske postavke početka priče, ulaska u jedan svet!

Već na sledećoj stranici kod Natanijela se stvorio u sobi ulični prodavac čiji bismo izgled danas opisali kao *steampunk*. Ih, ala bi Batalja uživao i u tom stilizacijskom talasu, zato što spaja starinu s ironijom. Na ulici su maškare, karnevalska atmosfera, koja doduše nema venecijansku ikonografiju. Ko je čitao bajke i bio dete, zna da prodavčeva ponuda ne nagoveštava ništa dobro. Natanijel se isprva opire, a zatim pasivno pristaje na ponudu. Od tada, siroti mladić se zahvaćen vrtlogom opsesije mentalno spušta spiralno nadole. A stepenice kojima se fizički spušta i grafički se rastaču. Između realnosti i opsesije nestaje granica. Ideja romantične ljubavi da se samo uz baš tu, opsesivno izabranu osobu (da li je reč o osobi, ili našoj projekciji?) jedino može biti srećan, ovde dolazi do potpunog parokizma. Ovakve priče su uvek pune značenja. Sporedni likovi kao da imaju učešća u, ili neko znanje o prokletstvu koje dolazi. Likovi su prinuđeni da urade nešto protiv svoje volje, da slede poziv nekoga (nosioca sudbinske poruke, demona ili samog Đavola).

Batalja u par momenata prikazuje lice profesorove "kćeri" Olimpije kao oči bez lica, što je možda referenca na film iz 1960. francuskog režisera i čuvenog filmskog arhiviste Žorža Franžua čiji naslov upravo tako glasi, *Oči bez lica*, a u kojem otac pokušava da bude "inženjer" izgubljenog lica svoje kćeri. I tako nas Batalja preko

Natanijelove apstraktne opsesije Olimpijom za koju se ispostavlja da je tek lutka, mrtvi prazni predmet, vraća u lutkarsko pozorište u koje nas je uveo s početka. Siroti Natanijel se izgubljeno vrti kao čigra, bez sopstvene volje, nošen spinom koji je zavrtela ruka ironičnog majstora, obožavaoca groteske. A grad? Ne znamo koji je to grad ili gradić. U dva prizora, međutim, vidimo da je reč o gradu koji je na vodi, ili makar na reci. Ah, ti Venecijanci i Amsterdamci (kojima već više od dvadeset godina pripadam i ja), voda je ušla u naš mentalni sklop. ... Prašina, paučina, istrošenost, dekadencija, melanholija. Uske uličice, venecijanske ili onakve kakve se sreću u primorskim gradovima. S druge strane, takođe opresivna atmosfera kafkijanskih geta Srednje Evrope, pre svega Praga. Ulice su popločane kaldrmom. Ne pripadaju ovom vremenu.

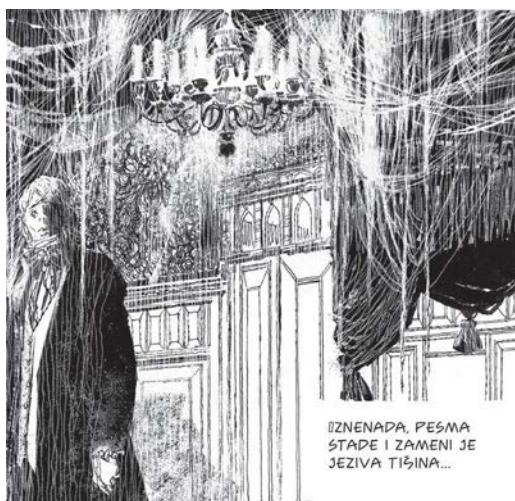
KOMPOZICIJA, POETIKA, UTICAJI

Bataljini stripovi su ikonografski fascinantni, urađeni s opsesivnom pažnjom za detalj, za arhitekturu, scenografiju, kostimografiju, mizanscen, kompoziciju svih tih elemenata i dinamiku figura među njima, osvetljenje... Kažu da je bio perfekcionista. To nije nimalo teško zaklju-

čiti ponirući u Bataljine stripske table. Filigranski rad nekad je toliko savršen da poželimo iskorak iz tog savršenstva, trenutak manje savršene ljudskosti. Neobično osećanje. Takvo se osećanje ponekad rađa pred tablama Vinzora Mekeja, Mebijusa, Hala Fostera, Vorena Taftsa... Naravno, stvarati

U SVOM
KABINETU PRI
ERLANGENSKOM
UNIVERZITETU,
PROFESOR
SPALANGANI
BDI ZADUBLJEN
U SVOJA
ISTRAŽIVANJA.

IZNENADA, PESMA
STADE I ZAMENI JE
JEZIVA TIŠINA...

MAJSTORSKI RAD: Kadrovi iz stripova Dina Batalje

JEDAN TRENUTAK NEPAŽNJE... VISIO SAM O UŽADI BALONA,
ČVRSTO ZATVORIVŠI OČI...

Malog Nema, zagonetno savršenstvo s početaka istorije nedeljnog novinskog stripa, *Princa Valijanta* kako ga je radio Hal Foster, *Lensa* iz pera Vorena Taftsa, stripove kao što su ih radili Serđo Topi ili Dino Batalja, ili način na koji danas crta Trevis Čerist jeste donkihotovski, ali svaka epoha u istoriji stripa traži svog perfekcionista i njegov nezamenjivi stil.

Koliko je Batalja rasan crtač i u kojoj meri vlada savršenstvom kompozicije dovoljno ćemo se uveriti ako pogledamo prvu stranicu *Pada kuće Ašer*. Bataljin odlazak u stilizaciju i povratak u realizam odvija se s takvom lakoćom da može izmaći našoj pažnji. Genijalno kombinovanje realizma, dubine prostora u koju zaranja jahač na konju i plošnosti, dekorativne tekture crteža a la Gustav Klimt, uz centralni logo naslova priče, sve to čini savršenu kompoziciju stranice. Ovo je tek jedno od bezbrojnih Bataljinih kompozicionih poigravanja. Ili recimo, pretapanje prizora koji svojim dođirom namerno unose ambivalenciju u redosled čitanja uokvirujući ostale prizore na stranici. A pri svemu tome, nikada nećemo osetiti artifičijelnost, iznuđenost u kompoziciji pri brojnim preklapanjima, urastanjima figure u drugi prizor, kaskadnim rezanjima prizora, stvaranju velikih belina između prizora, kombinovanjem naglašenih *chiaroscuro* efekata s peskovitim iščezavanjima u nijansama sive.

Kod Batalje možemo govoriti o snažnom uticaju nemačkog nemog ekspresionističkog filma, pravaca Art Nouevau, Art Deco, francuskog simbolističkog slikara Odilona Redona, Egona Šilea i Gustava Klimta, japanskih slikara, italijanskog slikara Đovanija Fatorija, u pogledu

opsesije uniformama uticaj francuskog slikara akademiste Eduara Detaja, poluzvaničnog umetnika francuske armije, i u istom duhu Pola Grolerona, engleskog ilustratora bajki u viktorijskom stilu Artura Rakama... Bataljin pristup stripu je jedan od najreferencijalnijih pristupa koje znam. Međutim, za razliku od eksplicitno citatnih stripova kojih danas ima sve više, Bataljinom karakteru, kulturi i osećaju za ironiju mnogo su više odgovarale diskretnije reference, "pa ko uhvati, uhvati". S obzirom na samosvojnost i crtačku zrelost Bataljinog rukopisa, najčešće možemo govoriti o njegovom konstantnom, ali tihom slanju signala i referenci na druga dela kulture. A gore nabrojani uticaji su sve vreme prisutni u njegovom delu, svari u neponovljivom i savršeno prepoznatljivom Bataljinom crtačkom rukopisu.

Uvek radoznao, Uvek precizan,
Dampier je ispitivao obalu,
otkrivao podvodne grebene,
sprudove...

NA JUGOISTOKU
SE NALAZI NIZ POD-
VODNIH UREDA. BILO BI
OPASNO PRISTATI.

STRAH I SMEH

Vojcek (po drami Georga Bihnera, po kojoj će Verner Hercog snimiti film 1979), po radikalnosti pripovesti, mogao bi da se nađe i među najžešćim radikalnim stripovima *Treće generacije*. *Vojcek* je, iako nedovršena, jedna od najizvođenijih i najuticajnijih drama nemačkog teatra. Zovu je tragedijom socijalne klase. Milosti, čak ni ironične, za junaka ovde nema. U ovu, od Batalje izabranu priču, prodire socijalna groza kriznih vremena. A ona je ponekad jača od bilo kog žanrovski sjajno koncipiranog horora. *Totentanc* (alegorija korišćena u delima zapadnoevropske poznosrednjovekovne umetnosti), kao i *Vojcek*, oblik su horora s primesama socijalne jezovitosti. Tome se u Bataljinom izboru autorskih adaptacija pridružuje *Golem*, priča koja socijalnu ugroženost (grupe koju ni religija, ni rasa, ni etnička grupa ne mogu u potpunosti da definišu, kao

što je čest slučaj s ljudima) uzdiže do mitskog, što je kasnije sjajno učinio Kafka u *Procesu* i *Zamku*. U *Golemu* se granice između predmeta, fasada i ljudi još radikalnije rasplinjavaju nego u ostalim Bataljinim stripovima. Za viteza mi ne znamo da li pripada fasadi zgrade s lučnim prolazom ili je samo ikonografska projekcija, hologram koji Batalja unosi u prizor. Grad se polukružno zakrivljuje i zatvara oko kabaliste Jude Leva Ben Bezazela. Pa onda skok do, do Tusitale, kako su ga zvali domoroci sa ostrva Samoa, što znači – "Onaj koji priča priče". Sva-ka neuroza po svom mehanizmu prinu- de brani se od iščeznuća, kao gospodin Hajd pred doktorom Džekilom: "Hajd se mahnito borio za svoj opstanak." To je i uslov dugotrajnosti svih naših neuroza, Hajd je za njih najbolja metafora.

© TOM TRENUTKU, STAKLENA VRATA
ZAŠKRIPAŠE I POSLASTIČAR POŽURI
KA KASI...

PAR UŠEĆERENIH
POMORANDŽI! PAR
BISKVITA OP BADEMA! PAR
UŠEĆERENIH KEŠTENA!

IZMERITE
IH, DRAGI
SUSEDE!

BLATKO!
SVE TREBA BITI
SLATKO! BATANA
MAŽE MEDOM
USNE SVOJE
ŽENE!

Roman

Kraljevstvo dronjaka

Andrzej Stasiuk: **Taksim**

preveo Siniša Kasumović

Fraktura, Zaprešić 2012.

Doći će vrijeme kad više ništa nećeš moći napraviti s takvim stvarima. Jednostavno ćeš una-prijed znati kada će, poslije ko-liko kilometara, otići u kurac. (...) Naravno, postojat će bogati-je i jeftinije verzije, za više i ma-nje kilometara, ali uvijek za jed-nokratnu upotrebu. Baš kao i to kinesko govno, koje sada moraš svugdje kupovati jer nemaš dru-gog izbora. Raspada se poslije jed-nog tjedna ili mjeseca jer kosooki mora imati posao, milijarda ko-sookih mora šljakati, moraju ne-što raditi kako se ne bi pobunili.

Da mi neko postavi – načel-no suvišan, praktično idi-otski – zadatak da izabe-rem jednog, ali samo jednog jedi-nog pisca čije bi delo bilo najbolja i najobuhvatnija paradigma istočne Evrope ogrezle u postkomunističku pometnju, nekoga ko najbolje "hva-ta" bluz slobode bez prosvetečnosti i tržišta bez blagostanja, svega ono-ga što žedno i gladno lapće kapljice i mrvice okrajaka bogatog Zapada, mislim da se ne bih dugo pre-mišljao pre nego što bih rekao: Andrzej Sta-sjuk. Rođen (1960.) i odrastao u Var-šavi, za vreme komunizma bežao od škole, vojske i ko zna još čega, što ga je koštalo i zatvora, Stasjuk već dugo, po svom atipičnom i naizgled ekscentričnom, ali vrlo promišlje-nom izboru, živi u seocetu Čarne, na potkarpatskom krajnjem jugo-istoku Poljske, a taj podatak nije tek nekakva biografska marginali-ja, nego je jedan rasni "geopoetič-ki" faktor koji na razne važne na-čine deluje na njegovo delo: Stas-juk je, naime, nekovrsni osmatrač

tehnologije na Mesecu. Slične eskapade u rasponu između komike i horora sreće-mo i u Kralju Kugi.

SAMO SRCE MEDIJA

Batalja je imao u sebi dva talenta, jedan za fluidnu filmsku sekvencu, za dinamičnu vizuelnu naraciju, i drugi za atmosferu stripske sepije, za usporavanje stripskog vremena, za majstorstvo aktiviranja pešča-nih satova. Njegovo poetičko opredeljenje vodilo ga je u klasičniju naraciju, adapti-ranje i razgovor s književnim delima. Spo-rost i atmosferu umesto brzine. Za Batalju adaptacija književnog dela ili bajke je me-ditacija. Italo Kalvino u knjizi eseja *Američ-ka predavanja*, u eseju *Brzina*, kaže: "Ovim neću da kažem da je brzina sama po sebi vrednost: narativno vreme može biti i usporavajuće, ciklično ili nepokretno. U sva-kom slučaju, pripovedanje je operacija nad trajanjem, čini koje deluju na protok vre-mena, sažimajući ga ili proširujući."

Da li je Batalja "slikar posuđen stripu", kako neki kritičari pokušavaju da pojača-ju kompliment njegovom stvaralaštvu? Ne, on je autentični genije stripa koji je istovremeno jedan od najvećih grafičkih umetnika u stripskom mediju. Šta bi bilo da je Prat postao književnik, kao što je sredinom šezdesetih na trenutke razmi-šljao; šta bi bilo da se Batalja manuo stri-pa i posvetio grafici? Oba ova pitanja po-djednako su sholastička, spekulativna pi-tanja šta bi oni pružili u jednom drugom domenu za koji su takođe pokazivali na-glašeni talent. Na spekulativna pitanja možemo beskonačno odgovarati. Jedno je, međutim, sigurno. Medij stripa bio bi bitno, tvrdim nenadoknadio, osiroma-šen za dve veoma različite, autentične stripske poetike.

ZORAN ĐUKANOVIĆ

PAD
KUĆE

JAHAO SAM GELOŠ TOG TUROBNOS,
JESENEŠ DANA TEŠKOG NEBA I
NISKIH OBLAKA, KROZ TAMNI
PEŠZAJ I OVEČE MI SE NA VIDIKU
UKAZA TUŽNO BORAVIŠTE

POK SAM SE PRIBLIŽAVAO,
OBUZELA ME JE NEKAKVA ČUJNA,
NEOBJAŠNJIVA NELAGODNOST...

PRIPRUKOS IZGLEPU KOZI SE
ODPAVAO UTSAN DREVNO-
STI ZANAK SE 30% OVEK ŽI-
VNO ŽIVSTIM, IZUZEV JEDNE
JEDVA PRIMEJNE PUKOTINE
KOJA JE PRELAZILA PREKO
GELE PRADE

Usled svih ovih poetičkih uspona uža-sa, beskrajno sam zahvalan Bataljinom ironičnom nervu da kreira *Neobičnu pustolovinu Hansa Pfala* po priči Edga-ra Alana Poa, verovatno najljupkiju od njegovih interpretacija književnih pred-ložaka u ovoj knjizi. Dirljivu nebuloznost pripovesti sledi vizuelni bravado, izvešta-čenost, izafektiranost i obezoružavajuća naivnost pripovedačkog tona. Ovo je hi-mna svim naučnim utopijama i pseudo-naučnim ekstazama imaginacije. Batalja genijalnim crtačkim eskapadama otelo-tvorava sva ova svojstva, nesmetano kli-zeći iz realizma u karikaturalnost, i na-zad. Dileme nezadrživog entuzijaste zve-kana koji naučnički doseže Mesec, i pri-tom vodi dnevnik za buduće naraštaje, Batalja prati i okružuje svakojakim pri-rodnom i ostalim nepogodama, crtežima koji "objašnjavaju" funkcionisanje be-smisla i beslovesnim prikazima života i

i merač kucajućeg bila istočnoevropske periferije, svega onoga što obično promiče ispod radara nadobudnih prestoničkih "tranziciologa", domaćih ili međunarodnih. To gde Stasjuk živi, naime, kilometarski je valjda manje udaljeno od Subotice negoli od Varšave, kamoli od Baltika, cela istočna Slovačka mu je u prvom komšiluku, Mađarska je kao na dlanu, zapadna Ukrajina je odmah iza

ugla, ni Belorusija nije daleko, a do Češke, Srbije, Rumunije ili Hrvatske je tek koji sat vožnje. Zašto je to važno? Čitaocima *Belog gavrana*, *Putu za Babadag* ili *Galicijskih priča* to ne moram posebno da objašnjavam. Novi Stasjukov roman *Taksim* gotovo da je neka vrsta "sinteze" svega ranije objavljenog, pišćev *tour de force* – a ne France... – vožen i gažen po sumornim vijugavim džadama zabačenog evroistoka.

Taksim je priča u čijem je fokusu Vladek, ali je pripoveda

Pavel. Ko su, dođavola, Vladek i Pavel?! Oh, ta Niko i Ništa sa "istorijskog" stanovišta, tek samoproglašeni "kraljevi dronjaka", putujući prodavci džidžabidža, pre svega krpica za provincijske žene sa svih strana svih granica između onih veći-

tih ištvanbiboovskih "bednih malih istočnoevropskih država", vagabundi koji torbarenjem retkih preostalih ostataka nečega not-made-in-China ne samo da zarađuju

za nešto nalik na život, nego su i medijumi kroz čije oči savršeno jasno vidimo svet kao veliku buvlju pijacu, a šta je ako ne buvlja pijaca najtačnije stanje stvari – a ne metafora, odavno je to prevazišlo metaforu! – tog Međusveta između tvrđave Zapada, ruskog carstva u dekadenciji i kineskog carstva u nadiranju... Naslov je knjiga, dakako, dobila po čuvenom stambolskom trgu, koji će se uistinu i pojaviti u razrešujućem finalu romana, ali sve do tada nećemo se micati izvan

okvira onog Međusveta koji počinje na bečkom istočnom kolodvoru, a završava se negde u Ukrajini ili u Vlaškoj niziji. Nešto, dakle, poput Velikićeve Bonavie: naslovna se odrednica čini sasvim besmislenom sve do kraja, kada se pokazuje o čemu se radi. To čime se oni, naime Pavel i Vladek, bave nije "normalan posao", ali zapravo nije ni kriminal; ne, to je – šverc. U njihovom/našem kraju sveta "normalnog posla" ili ponestaje, ili od njega nema vajde, a kriminal je nešto ili glamurozno zapadno, ili tmasto, socijalno i poludivlje jugoistočno, balkansko, kavkasko, rusko, šta li...

Naravno i dakako: Stasjuk nije ni istoričar ni sociolog nego pisac, i to od najfinije građe, doslovno je svaka od tristotinak strana ovog izvanrednog romana moćna, precizna, superiorna lekcija iz pisanja i pričanja, ovaj roman doslovno trucka i podrhtava na točkovima kamiona, i miriše, jako i nezaboravno, na mašinsko ulje, benzin, užegli sendvič, toplu kokakolu, uštavljenu kožu "šoferske" jakne, na

znoj i krv i nešto malo sperme, na lipe i breze pored drumova, na nervozne mafijaše zagasitih imena, na prosuto pivo i cvrčće kobaje, na mađarski jezik i rumunske šuške, na palanačke žene, ocvale i zapuštene a opet neuništivo, vučije i mačije poželjne, na očajničku ljubav nimalo romantičnih gubitnika, na Karpate i Balkan, na Cigane i pijane ruske carinike... Ukratko, na naš svet, na nas. Tamo gde Andrzej Stasjuk nije domaći pisac, tamo počinje pravo inostranstvo, ali to je negde daleko, čak tamo na onoj strani ulice gdje stanuju djevojčice kojima miriše koža, a te djevojčice nećete videti blizu Pavelovog i Vladekovog kamiončića, jok more, a i da ih vidite, džaba bi bilo, one su zalutale iz neke druge knjige, i tamo će se vratiti. *Taksim* je najbolji srpski roman u poslednjih mnogo godina. Srpski?! Pa da, naravno; doduše, i albanski, bugarski, rumunski, slovački, hrvatski, mađarski, rusinski, ukrajinski... pa čak i poljski, naravno.

TEOFIL PANČIĆ

SCENA

Čast

Posle Dada Đurića, Vladimira Dunjića, Jala, Milana Tucovića i Vase Dolovačkog, i mladi slikar Slavko Krunić u okviru konceptijskog rukavca "Jedan autor, jedna slika" Moderne galerije Valjevo predstavio se slikom velikog formata. Krunićevu sliku *Uprava neukaljanih časti* posetioći će moći da vide do kraja oktobra. Sam autor sugestiju naslova slike objašnjava rečima da je želeo da skrene pažnju na okolnost da su prave vrednosti skrajnute, dok autor teksta u katalogu izložbe Nataša Kristić kaže je upotrebljavajući već oprobane poluge metafore, ironije i apsurd, Krunić još jednom iskoristio formu takozvanog koordiniranog portreta. Lica prečišćenih portretnih karakteristika zauzimaju statičke položaje, a izostavljanje kontinuumu radnje

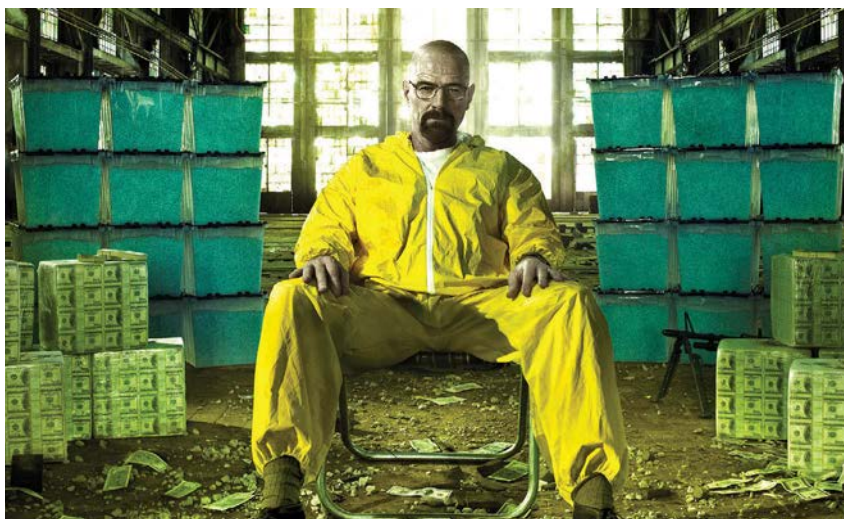
izjednačava vizuelnu vrednost ljudskih figura i objekata u okruženju. Dodatnim umirivanjem gesta i svođenjem zvučnosti

boje, autor je uspeo da ostvari željeni renesansni model harmonije...

D. TODOROVIĆ

Periodni sistem zla

Prošlog vikenda u Americi je prikazana poslednja epizoda pete sezone serije "Breaking Bad". Iako se kod nas odnedavno emituje na Pinku, u čudnim terminima, većina naših gledalaca je seriju praktično "hm, skidala" putem Torenta. Time je čudnija napetost koju sam osetio uoči kraja serije, jer se o ovom TV fenomenu govorilo sa žarom i adikcijom koju mogu da uporedim sa "Twin Peaksom" iz osamdesetih. Nakon neobjašnjivog pretovarivanja serijskog programa epskom fantastikom, ili još gore neobjašnjivom fascinacijom vampirima i zombijima, na početku emitovanja serije "Breaking Bad" postalo je jasno da je priča o propadanju hemičara iz Albuquerkija, u Novom Meksiku, kanceroznog Voltera Vajta (Brajana Kranston) – nešto drugo. Već u pokušaju prevoda (Čista hemija) gubi se nekoliko aspekata, jer tvorac serije Vins Giligan tvrdi da ovaj izraz u njegovom kraju znači "To Raise Hell". Transformacija dobrog oca porodice u misterioznog i beskrupuloznog narko-barona i proizvođača "92% čistog plavog kristal-meta" za mene od početka ima dramatiku *Zločina i kazne*, jer pokušava da odgovori na univerzalno pitanje: kako nastaje zločinac? Nakon toga sledi pitanje, nama toliko poznato: kada je dosta?

Apsolutno ne želim da vam pišem o detaljima serije, produkcije ili o nagradama koje je dobila, sve ćete to otkriti kada posle prve odgledane epizode grozničavo po internetu budete tražili marku Hajzenbergovih kola, ili slušali narko-korida muziku iz serije. U ovakvim remek-delima, sve je tu sa svrhom, odeća, pesme, hrana, hemijske supstance, a mitomanija je otišla do te mere da

u poslednjoj epizodi zaludenici "vide" hemijski znak za element kojim se leči rak pluća.

Glavna etička dilema glavnog junaka, perspektivnog hemičara istraživača koji želi da ekonomski obezbedi porodicu, jer će izvesno umreti od raka, dobija epske razmere jer uništava brak sa Skajler (Ana Gun) i gubi poverenje sina – čiji je heroj bio. Tu je i asistent, bivši učenik i sitni dilera Džesi Pinkmen (Aron Pol) na kojem se kao na portretu Dorijana Greja tokom serije vidi propadanje Voltera Vajta.

Gluma u kojoj se tokom najtežih scena gotovo ne govori, međuljudski i porodični odnosi koje vidimo u svim nijansama dobra i zla, simbolika američkog juga, mistika Meksika koji je uvek tu, ispod granične crte i tik ispod linije svesti.

Glavnog glumca je autor serije upoznao kao scenarista "Dosijea X", u epizodi kada je glumio rasistu i ultradesničara koji Moldera drži kao taoca. Tada je primetio neverovatnu moć transformacije ovog glumca, da u trenu izvede taj trik i od apsolutnog antiheroja postane simpatičan. Ta jungovska crta između svesnog i nesvesnog, svetla i senke, dobra i zla u svima nama – osnovna je tema koja pokreće priču.

Tek na samom kraju, u oproštaju od supruge, Volter priznaje zašto je u stvari prešao na tamnu stranu. Tada otkrivamo ono što je najstrašnija poruka: radio je to jer mu se dopalo, jer je bio najbolji u tome, "jer se osećao živim!"

Zavodljivost zla je biblijska tema, taj osećaj svemoći koji ubica ima nad žrtvom, naučnog znanja u službi zla, bilo da se hemijom stvara atomska bomba ili "kuva" savršen kristal-met. Gotovo sve reference na hemiju su autentične,

a osim kristalizacije, misteriozna materija je i otrov ricin, koji je čekao do poslednje epizode da bi dobio pun smisao. Još su alhemičari govorili o procesu purifikacije, kojim se stvara kamen mudrosti; ovde je to, paradoksalno, kristal, plava droga. Tokom alhemijske transmutacije alhemičar se takođe menja, bilo da se traga za kamenom mudrosti ili većitim životom. Ovde je glavnom glumcu smrt neprestano za vratom – u njemu otkucava kancer pluća, nevidljivi ubica.

Epski kraj ipak donosi iskupljenje, neću vam detaljima kvariti užitek gledanja, ali stvari laboratorijski precizno dolaze na svoje mesto. Ovo je sa stanovišta produkcije hrabro i iskreno jer nastavka, izvesno, neće biti. Što se etičkih i socijalnih posledica tiče, nije slučajno da se u doba Obamine reforme zdravstvenog sistema i krize budžeta postavlja dilema da li će se nastavnicima okrenuti kriminalu jer nemaju novca za lečenje.

Zatvorena su vrata pokušajima, poput slučaja "Sopranovih", da se dosnimavaju epizode pod pritiskom oöogromnog novca. Savršenog kraja ipak nema. Nikada nećemo saznati zašto je Volt uopšte napustio perspektivnu karijeru i partnerstvo u kompaniji "Gray" sa Eliotom i Grečnom Švarc. Kako rekoše u "Njujork tajmsu", ovo je tajna koju je Volter sa sobom odneo u grob! Ah, da, još jedna važna paralela sa životom. Jedini lik koji uspešno izbegne kaznu je konselijere, čuvar novca i ljigavac koji vam mora postati simpatičan – advokat Sol Gudman. Možda ćemo samo imati priliku da jednom vidimo – njegovu priču. On je trenutno nestao negde na severu, ali kako reklama kaže – Call Saul!

DRAGAN ILIĆ

Zločini i kazna

Ubistvo grčkog muzičara, pesnika i levičara Pavla Fisasa izazvalo je lavinu, koja je dovela do masovnog hapšenja rukovodstva, poslanika, članova i saradnika neonacističke partije Zlatna zora. Pitanje je, međutim, šta su grčke vlasti do sada čekale

Za "Vreme" iz Soluna

U subotu 28. septembra u 6.40 ujutro grčka antiteroristička jedinica je u atinskom naselju Pefki upala u kuću Nikosa Mihaloljakosa, vođe ultradesne, neonacističke stranke Zlatna zora (ZZ), i uhapsili ga. Pronašli su 43.100 evra, tri pištolja za koje nije imao dozvolu, kompjutere, flešove i gomilu dokaznog materijala o nezakonitim aktivnostima ove stranke. Sledećeg dana su uhapšena još četiri od osamnaest narodnih poslanika ZZ.

Zamenik "firera" Hristos Papas se krio dva dana, da bi se na kraju sam predao. Izdata su ukupno 32 naloga za hapšenje, a do sada su već uhapšene 22 osobe, među kojima i tri narodne poslanice, oficiri i saradnici Zlatne zore zaposleni u policiji. Sve njih tužilaštvo tereti za organizovanje terorističkih akcija i aktivno učešće u organizovanoj kriminalnoj bandi.

Ovom, za grčke uslove neobično brzom akcijom pravosudnih i policijskih organa slomljena je kičma Zlatne zore, koja je sada i zvanično dobila atribut kriminalne bande. Optužnica na devet strana navodi ubistva, premlaćivanja, rasističke napade, ucene, nedozvoljeno posedovanje oružja, "pružanje zaštite", pranje prljavog novca i druge kriminalne radnje kao deo aktivnosti pripadnika Zlatne zore. U zaključku optužnice su detaljno opisani način funkcionisanja, struktura i hijerarhija ove organizacije. Nikos Mihaloljakos, koji je na njenom čelu od 1987. godine, u statutu stranke se opisuje kao "firer-princ".

Po prvi put od kada je 1974. godine pala grčka hunta uhapšeni su lider neke političke partije i njeni poslanici, bez prava

da se pozovu na poslanički imunitet. Ova hapšenja su većini Grka, koji sebe smatraju pripadnicima demokratskog bloka, donela neku vrstu olakšanja jer predstavljaju početak kraja neonacističke Zlatne zore. Kap u prepunoj čaši bilo je ubistvo 34-godišnjeg Grka, muzičara, repera i hip-hop pesnika Pavlosa Fisasa.

NEĆU VALJDA DA SE BOJIM

On je izdahnuo u naručju svoje devojke 17. septembra oko ponoći ispred kafića "Koral" u Pirejskom radničkom naselju Keracini. *Killah-P*, kako glasi Pavlovo umetničko ime, bio je poznat po anti-fašističkim i antirasističkim stihovima.

Hladnokrvnom ubistvu prethodila je žučna prepirka u kafiću između Pavlovih prijatelja i društva koje je, kako se pokazalo, bilo sastavljeno od pripadnika Zlatne zore. Već posle prvih uvreda zlatnozoraši su krenuli da telefoniraju i za svega nekoliko minuta se ispred kafića okupilo tridesetak tipova obrijanih glava, nabil-dovanih mišića, u crnim majicama sa ili bez simbola Zlatne zore, naoružanih palicama i bodežima. Odmah su fizički napali Pavlovu šestorku, naočigled sablaznutih prolaznika, od kojih je neko obavestio policiju.

Iako su na mesto događaja ubrzo stigla četiri pripadnika specijalne policije DIAS, Jorgos Rupakijas (45), koji je svojim kolima blokirao ulicu, prišao je Pavlosu ot-pozadi, stegao ga jednom rukom čvrsto oko vrata, a drugom mu stiletom (bodežom naoštrenim s obe strane) zadao tri udarca u predelu srca. Pavlos je izdišući vikao i pokazivao na Rupakijasa: "Ovaj me je ubo nožem, ubo me je..." Na to je

reagovala mlada policajka koja je bez mnogo razmišljanja sama razoružala i uhapsila ubicu. Iako ih je zvala, nijedan kolega joj nije pritekao u pomoć.

"Mogli su da ga spreče", govorila je kasnije Kilahova devojka, "samo da su hteli... Bili su tu pre ubice!" Istraga je kasnije otkrila da je Rupakijas radio za Zlatnu zoru i izvršavao naređenja viših rukovodilaca. Kada je počelo da se razmatava klupko ovog političkog ubistva, razotkriveni su

atinskog firera

OPTUŽEN ZA RASISTIČKE NAPADE, UCENE, PRANJE NOVCA...: Vođa Zlatne zore Nikos Mihaloljakos

Foto: AP

mračna uloga i podzemni rad jedne od najgorih neonacističkih organizacija savremene Evrope.

Istraga je pokazala da ubistvo Pavla Fisasas nije bilo nimalo slučajno, da je već duže vreme bio na meti neonacista zbog svojih stihova kojima je kritikovao fašizam i rasizam. U svojoj poslednjoj pesmi je pevao: "Neću valjda da se bojim!"

Reakcije na ubistvo mladog repera su bile burne. Reagovali su svi, počevši od

raznih antifašističkih pokreta, političkih stranaka, levih i desnih, nezavisnih radničkih sindikata, umetnika i poznatih muzičara koji su organizovali koncerte u znak protesta i sećanja na Pavla Fisasas. Reagovali su i međunarodni mediji i evropska zajednica, što je konačno primoralo grčku vladu (Nova demokratija i Pasok), koja je sve do ovih poslednjih događaja pokazivala čudnu toleranciju prema neonacističkoj Zlatnoj zori, da odlučno reaguje.

NEONACISTIČKI AKTIVIZAM

Posle junskih izbora 2012. i ulaska Zlatne zore u skupštinu sa 6,9 odsto glasova i osamnaest poslanika, ova stranka se, blago rečeno, obezobrazila. Zloupotrebljavajući očaj velikog dela grčkog društva zbog bezizlaznog ekonomskog stanja izazvanog krizom, siromaštvom i nezaposlenošću, proširila je svoje aktivnosti i učestala napade na manjine. Organizovali su kancelarije i grupe po celoj Grčkoj, praveći po

nacističkom modelu "bataljone za napad" koji su prolazili kroz vojnu obuku i često organizovali provokativne parade sa nacističkim pozdravima i svastikama, ali i razne "predstave" u propagandne svrhe, na primer distribuciju hrane i donacije "samo za Grke".

Istovremeno su proganjali Pakistance u Atini, egipatske radnike u pirejskoj luci, tukli članove grčke komunističke partije, te "prodavali zaštitu" noćnim klubovima sukobljavajući se sa albanskom mafijom. Metodичno gradeći lažni "antisistemijski profil koji se suprotstavlja korumpiranom i potčinjenom političkom sistemu koji rasprodaje Grčku strancima", Zlatna zora je uspjela da osvoji simpatije mnogih očajnih glasača, razočaranih u demokraciju i u državni sistem. Poslednja istraživanja javnog mnjenja su pokazala da im se potencijalni broj glasača popeo na petnaest odsto, da su se po popularnosti popeli na visoko treće mesto, sa ambicijama da dođu na vlast.

Sve to, međutim, nije bilo dovoljno grčkoj vladi da zazvoni na uzbunu, uprkos stalnim upozorenjima levičarskih stranaka i nevladinih organizacija. Možda čak ni ubistvo Pavla Fisasa ni stalne

antifašističke demonstracije po celoj zemlji ne bi bili dovoljan razlog za obračun sa Zlatnom zorom. Ključ za promenu stava vlade prema ovom fenomenu su po svoj prilici bili neki telefonski pozivi nekih moćnih operatera EU upućeni premijeru Adonisu Samarasu, kao što je bio poziv predsednika Evropskog parlamenta Martina Šulca. Suština poruke je bila upozorenje da Vlada Grčke bez obzira na političku cenu mora odlučno da reaguje po pitanju Zlatne zore, te da bi u suprotnom moglo da bude dovedeno u pitanje grčko predsedavanje Evropskom unijom u prvoj polovini 2014. godine, koje u suprotnom svakako ne bi bilo dotirano iz evropskih izvora.

PROTIVNAPAD DEMOKRATIJE

Tako je Adonis Samaras nekoliko dana posle ubistva atinskog repera izjavio kratko i kategorično: "Odlučni smo da obezbedimo red i stabilnost u zemlji. Ići ćemo do kraja. Završićemo sa neonacistima. Došao je kraj nasilju odakle god da dolazi."

Prethodno je izdao naređenje ministru za javni red i mir da ubrza detaljnu istragu i sudske procese kako bi se Zlatna zora

stavila s one strane zakona.

Zaobilazeći dugačke procedure, ministar Nikos Dendijas je predao sve dosije grčkom vrhovnom sudu. Za nekoliko dana je sakupljeno 1200 stranica koje

SIEG HEIL: Zbor Zlatne zore u Atini

Foto: REUTERS

Foto: AP

ŽRTVA NACISTIČKOG NAPADA: Pavle Fisas poznatiji pod reperskim imenom Killah-P

Veza sa Evropom

Kada je Anders Bering Brejvik u Norveškoj ubio preko osamdeset svojih sugrađana i postavio na internet svoj manifest pod naslovom "2083. – Evropski proglas nezavisnosti", malo ko je primetio da je postojala jedna grčka partija čijoj se aktivnosti Brejvik divio – ime joj je bilo Zlatna zora. Tada, u julu 2011, Zlatna zora je još uvek bila mala beznačajna ultradesna partija sa oko 0,3 odsto glasova. Međutim, ekonomska kriza, masovna nezaposlenost, osiromašenje velikog dela grčkog stanovništva, ali i negiranje postojećeg političkog sistema, odvelo je Zlatnu zoru do izborne eksplozije, te se tako u junu 2012. popela na sedam odsto. To, naravno, nije prošlo nezapaženo u krugovima evropskih ekstremno desnih i neonacističkih partija, koje su u Zlatnoj zori prepoznale uspešan primer strategije i taktike koje bi mogle da primene u svojim zemljama.

Pre par meseci su vođe jedne nemačke neonacističke partije iz Bavorske posetili kancelarije ZZ u grčkoj skupštini, predstavljajući se kao "aktivisti". Pre godinu dana u Trstu je ultradesničar Alesandro Gardosi osnovao organizaciju "Alba Dorata", što na italijanskom znači Zlatna zora, kao ogranak ekstremističke grčke stranke koja se pre svega prepoznaje po svojoj rasističkoj i homofobičnoj ideologiji.

Istina je da ZZ nema mnogo sličnosti sa ostalim evropskim ultradesnim strankama, osim sa mađarskim Jobikom, koji je osvojio gotovo 17 odsto glasova i zauzima treće mesto na poslednjim poslaničkim izborima u Mađarskoj. Strategija, propaganda, rasistički napadi, teror, ali i vojna obuka članova Jobika prilično podsećaju na metode Zlatne zore, ali nikako ne bi mogli da se poistovete. Članovi ZZ navodno su imali veze i sa nekim ultradesničarskim strankama u Srbiji, kao što je Obraz, dok nasuprot tome nemaju neke posebne veze sa bugarskom ultradesnom partijom ATAKA, koja je isto skočila na prethodnim izborima na 7,4 odsto.

Poslednjih godina širom Evrope ultradesničari, neonacisti i evroskeptici beleže na izborima sve veći uspeh, politički profitirajući od ekonomske krize, ali i od činjenice da većina proevropskih demokratskih partija pokazuje neku vrstu utrućuća i nemoći da pronađu rešenja za probleme, te nemaju jasnu viziju o tome kako da se vrate na put progressa i blagostanja za sve evropske narode. Preti opasnost da će se na sledećim izborima za Evropski parlament ove, za sada prilično razjedinjene antievropske partije ako još više ojačaju sabiti u zajednički front i na taj način raditi protiv daljnjeg proširenja EU, a na njenom razbijanju.

su razotkrile najmanje 32 krivična dela, u koja je direktno ili indirektno bila upletena skoro cela vojna hijerarhija Zlatne zore. Pruženi su dokazi koji ovu političku partiju karakterišu kao razbojničku bandu, a članstvo u kriminalnoj organizaciji po grčkom zakonodavstvu podrazumeva kaznu od najmanje deset godina robije. Čim je zaključena istraga, krenula su i hapšenja počevši sa "firerom" Nikosom Mihaloljakosom.

"Demokratija čisti neonaciste", pisao je trijumfalno nedeljnik "To Vima", a ministar javnog reda je obećavao da će istraga ići do kraja, tj. do razotkrivanja finansijera Zlatne zore među kojima su i neki brodovlasnici, tajkuni, ali i sveštenici. "Svojom krvlju je Pavlos Fisas promenio grčku političku scenu", rekao je Stelios Kuloglu, čuveni grčki slobodni novinar, a u jednom dirljivom govoru gospodin Pavlos, mitropolit grada Sijatiste, rekao je: "Možda niste znali, ali sada znate. Jeste li se sada probudili? Sada se ne možete pravdati niti neznanjem niti pobunom niti očajem. Jer, nema većeg očaja od nacizma. Ako na njega pristanete, pripremite se da i vi jednog dana plaćete za svojim detetom. Jer, nacizam nema prijatelje, ima samo žrtve."

Na početku su mnogi članovi grčke koalicione vlade, naročito Nove

demokratije, bili tolerantni prema neonacistima, verujući kako će se sa ulaskom u skupštinu "pripitomiti", kako će ih asimilirati demokratski politički sistem, a neki su se čak nadali i budućoj saradnji. Ali, i glavna opoziciona stranka – leva Siriza – zadovoljno je posmatrala kako ekstremna desnica uzima sve više glasova Novoj demokratiji. Takvim stavom su obe strane davale sve više prostora i vremena neonacistima.

Najnovija istraživanja javnog mnjenja pokazuju da im je rejting pao veoma nisko i da će fašistoizacija grčkog društva ipak biti na vreme zaustavljena, jer je ovaj fenomen samo posledica nezapamćene ekonomske krize. Postoji i drugi scenario: da 18 poslanika Zlatne zore

daju kolektivnu ostavku vodeći tako zemlju u prevremene izbore, osim ako se sve ostale stranke u skupštini ne slože da pronađu neko novo rešenje u postojećim ustavnim okvirima. Pozitivno je to što se i levi i desni slažu da ne treba da se dopusti da se demokratija ucenjuje. Bez obzira na to li će prevremenih izbora biti ili ne, sigurno je da na njima neonacistička Zlatna zora neće učestvovati. Naravno, nije isključeno da će se u ovim vremenima grčke krize pojaviti neke druge ultradesne partije, pod drugim imenima, ali za grčke neonaciste ovo je početak kraja.

GEORGIOS STAMKOS I MILICA KOSANOVIĆ

Autori su osnivači i urednici grčkog nezavisnog časopisa "Zenith"

Lex bumerang

Vlada Zorana Milanovića nepromišljeno i brzopleto je napravila nešto za šta se ispostavilo da je neoprostivi *faux pas* za Brisel i birokratiju Evropske unije. Represalijske – sasvim zaslužene, uostalom – došle su odmah: zaprećeno je sankcijama i ostalim što sledi. A sve to zbog zbunjenosti hrvatske vlade

PRAVILA, PRAVILA: Dizanje Hrvatske zastave pred Evropskim parlamentom u Strazburu

Foto: REUTERS

Sad već famozni "Lex Perković", zakon kojime je Hrvatska nekoliko dana po prijemu u punopravno članstvo EU pokušala da izigra potpisane obaveze u pristupnom ugovoru, skupo će koštati premijera Milanovića. Ne u finansijskom smislu, zbog pretnji iz Brise-la da Hrvatska neće dobiti nekih 80 miliona evra, a dobiće pojačanu kontrolu za već isplaćenih 40 miliona ako se ne urazumi; već u smislu političke uverljivosti i solidnosti. Naime, dobar je običaj poštovati potpisane obaveze, mada se taj običaj u ovim krajevima smatra za puku formalnost koja se izvrđava ako treba i ako

nam je to od koristi. A kad zbog toga popijemo grdnju i šamar, onda je to zato što nas "mrze svetski moćnici".

Da se podsetimo: deo obaveza preuzetih pri stupanju u Evropsku uniju odnosi se i na njene opšteobavezujuće propise. Jedan od njih je primena evropskog naloga za hapšenje. Pri pristupanju buduće su članice imale priliku da – ali odmah! – moraju da zatraže vremensko ograničenje za krivična dela koja će biti predmet tog naloga. Hrvatska to nije učinila tada; sada se vade da su dobili krivični prevod teksta: da je prevodilac pomešao *must* (mora) i *may* (može). E, pa pisalo je

da mora, a ne da može. U međuvremenu je Nemačka od Hrvatske zatražila da joj – po evropskom nalogu za hapšenje – izruči izvesnog gospodina Josipa Perkovića, jer da bi hteli da ga nešto pitaju u vezi sa izvesnim ubistvom iz 1983. Tada se Milanovićeva vlada okliznula: na brzinu su doneli zakon o primeni "evropskog uhiđenog naloga" koji da će se primenjivati samo za krivična dela počinjena posle jula 2002. U Briselu su, naravno i očekivano, pobesneli: čekajte, jeste li lepo potpisali i tada niste imali primedbe, a sada nas (Nemačku, to jest, što nije mala razlika) zavljučite sa naknadno donetim preciziranjem za koje je vreme davno prošlo. Evropski nalog za hapšenje prihvata se po principu "taknuto – maknuto"; nema naknadnih reklamacija.

MAJSTOR BATINAŠ

Slučaj Perković upao je, međutim, u krajnje složen politički kontekst i u Hrvata i u Evropskoj uniji, a u još složeniji krivično-pravni kontekst u Nemačkoj. Josip Perković bio je dugogodišnji radnik Državne sigurnosti RSUP SR Hrvatske, a od 1979. do 1986. načelnik Drugog odjela SDS-a (neprijateljska emigracija). Od 1991. pridružio se Tuđmanu i HDZ-u, činio im je razne usluge, bio načelnik sis (vojna služba bezbednosti) i lično za Tuđmana radio bezbednosne provere za razne hrvatske manje ili više ustaške emigrante koji su navalili iz beloga sveta, a koje je Tuđman jako voleo i postavljao na ključna mesta – ali i za druge ljude, pretežno bivše oficire JNA koji su se opredelili za Hrvatsku. Tuđman mu je verovao, kako izgleda bezrezervno. Sada je brigadir (to je kod njih nešto između pukovnika i general-majora) u penziji. Njegov sin Saša savetnik je za bezbednost Ive Josipovića, a pre njega Stipe Mesića. Reč je, dakle, o ozbiljnom čoveku. Uzgred, ovih dana pojavio se izvesni Dobroslov Gračanin, major JNA

NISMO MI "PTIČJI REZERVAT":
Perković, Milanović i Van Ronpuij

Foto: REUTERS

u ostavci koji se vratio u Hrvatsku krajem 1991. jer mu je bilo svega dosta. Bio je uhapšen, tukli su ga kao vola u kupusu i na kraju pustili (sada je u Holandiji). On je, kaže, na slikama prepoznao Perkovića; zvao ga je "majstor", jer ga je tukao stručno i samo kad je hteo da dozna istinu, za razliku od amatera iz sis. Iz Gračaninogovog opisa taktike ispitivanja vidi se da je reč o profesionalcu. On je podnosio više krivičnih prijava za zlostavu u službi, ali ga je hrvatsko pravosuđe ignorisalo i odbijalo da Perkovića pozove čak i kao svedoka.

Gde sad tu spadaju Nemci i gđa Merkel, koju hrvatski mediji stalno prozivaju? Da podsetimo opet: novembra 1983. u Frankfurtu je ubijen izvesni Stjepan Đureković, u garaži izvesnog Krunoslava Pratesa. Taj Đureković bio je važan direktor u INA, pa je pobjegao u Nemačku i tamo se predstavljao kao politički emigrant (dosta neuverljivo, uostalom). Taj Prates bio je saradnik Udbe, na vezi sa Perkovićem. Nemačka je policija utvrdila da je Prates ubicama dao ključ garaže, pa su Đurekovića tamo dočekali i ubili nepoznati počinio: dva metka u leđa (oba smrtonosna) i još sekira u glavu, za svaki slučaj. Pratesa je uhapsilo i tek 2008. osudilo na doživotni zatvor, a Perkovića je pozvalo na saslušanje. Nije se odazvao, pa je Nemačka 2009. raspisala poternicu i ucevu od 12 hiljada evra. To suđenje Pratesu, međutim, zanimljivo je: utvrđeno je sudski da je Đureković bio agent nemačke spoljne obaveštajne službe BND (*Bundesnachrichtendienst*) dok je bio u INA, ali to je duža priča. Bitno je da je doživotna presuda bila zasnovana na iskazu izvesnog Vinka Sindičića, riječkog gangstera i honorarnog ubice one Udbe. Taj

Sindičić upleo je Perkovića u priču, što je vrhunska nezahvalnost, jer ga je Perković više puta spasavao od krivičnog progona u Rijeci i drugde, kao svoju saradničku vezu. Ovog proleća Sindičić je Saveznom tužilaštvu SR Nemačke poslao overenu izjavu kojom se odriče svega što je na suđenju Pratesu rekao i sve to proglašava ništavnim.

UGROŽAVANJE MITA

Tako se cela ova mračna priča polako svela na dve ličnosti iz obaveštajnog i kriminalnog polusveta: Sindičića i Perkovića. Sindičić je tu manje važan: on se svog iskaza odrekao u maju ove godine, kad je situacija sa Perkovićem i Nemcima već eskalirala, što nešto znači, pošto on živi u Rijeci i ima tamo poslovne interese. Perković pak zna svašta i verovatno je hrvatskim vlastima skrenuo pažnju da bi njegov iskaz pred nemačkim sudom mogao biti, hajde da kažemo, delikatan, je li. Zagrebački filozof iz Berlina Boris Buden to je ovih dana objasnio grubo i precizno: "...na koncu bi se mogla ispostaviti stravična istina koja bi srušila mit o borbi Hrvata za samostalnost. A to je vjerovatno saznanje da je samostalna hrvatska država ustaško-udbaška tvorevina uspostavljena u suprotnosti s najvitalnijim interesima hrvatskoga naroda" (intervju zagrebačkim "Novostima").

S druge strane, nemačke i briselske, stvari su takođe složenije nego što izgledaju. Nemci – najjača strana u igri – ne vole da im neko ubija njihove špijune na njihovoj teritoriji i zato su zapeli da tu priču kad-tad rasvetle. Jedna je stvar ubiti ekstremnog emigranta-teroristu; sasvim druga stvar je ubiti našeg obaveštajnog

agenta. Ako dođe – a sva je prilika da će tako biti – do revizije procesa Pratesu, sve ide iz početka i tu je Perković važan. Iz Brisela i EU, međutim, celu priču vodi gđa Vivijan Reding, zatucana antikomunistkinja kojoj su komunistički zločini ravni nacističkim i to čak javno govori. Upravo je ona zasela na grbaču Milanovićevoj vladi i pokrenula pripreme radnje za uvođenje sankcija Hrvatskoj ako smesta ne promeni taj blesavi "Lex Perković".

Sve je to hrvatska vlada mogla i morala da nasluti odmah, ali zbog nečega nije. Shvativši donekle prekasno da je đavo odneo šalu, Milanović je krenuo da se cenjka na balkanski način: te nije Hrvatska "ptičji rezervat"; te mi suvereni; te dobro, hoćemo, ali od 15. jula 2014. Kad su mu iz Brisela podvignuli da tako ne može, rekao je da će se taj nesrećni zakon ukinuti, pa će evropski nalog za hapšenje važiti od 1. januara 2014. Onda je, a da ga niko nije pitao, izjavio da će njegova stranka SDP predložiti zakon po kome teška ubistva ne zastarevaju, što bi tražilo i promenu Ustava. Stvar je u tome, kažu razumni ljudi i poznavaooci stvari hrvatskih, što bi Milanović najradije da Perkoviću sude u Hrvatskoj, a to se dade odlagati i razvlačiti, sve u nadi da Perković možda umre, što njemu očito ne pada na pamet; očigledno je zdrav i pri sebi. To bi odgovaralo i onima iz HDZ-a, jer bi Perković i o njima i o Tuđmanu imao šta da ispriča – ako se naljuti. Sve nekako izgleda da je Boris Buden dobro pogodio.

Cela ta zapetljancija bila je očigledno nepotrebna i od nje je samo šteta, a korist nikakva. Kažu da za politiku treba i pameti; biće da su u pravu.

MILOŠ VASIĆ

Jenki se vraća kući

Veliki broj američkih firmi svoju proizvodnju iz Kine seli kući. SAD imaju šansu da u narednim godinama smanje trgovinski deficit sa Kinom, koji je 2012. iznosio 315 milijardi dolara. Kina pak svoju proizvodnju sve više okreće domaćoj potrošnji, koja je porasla usled veće kupovne moći armije od stotina miliona radnika

Svaka velika promena počinje malim koracima. Tako i izjave sve većeg broja predstavnika američkih firmi koje najavljuju povlačenje svojih fabrika iz Kine nazad u SAD, možda predstavljaju uvertiru u krupnije globalne promene.

U godini kada se obeležavaju četiri decenije od razmene oficira za vezu između SAD i Kine i na taj način defakto uspostavljanja političko-ekonomske saradnje, ovo je možda prvi put u kinesko-američkim odnosima da momentum prelazi na stranu Sjedinjenih Država. Kina je uspešla da veštom politikom nakon izlaska na svetsku scenu krajem sedamdesetih godina prošlog veka stekne dominantnu partnersku poziciju: dotadašnji "balast" od par stotina miliona gladnih usta pretvorila je u komparativnu prednost – jeftinu radnu snagu na globalnom tržištu rada. Međutim, izgleda da ta jeftina radna snaga više nije toliko gladna, pa samim tim ni jeftina.

Svetsku pažnju izazvao je pre manje od dve nedelje izveštaj Boston konsalting grupe, vodeće međunarodne kompanije specijalizovane za upravljački konsalting. Njihova istraživanja su pokazala da 21 odsto kompanija (uzorak je činilo preko 200 američkih firmi koje posluju u Kini) radi na prebacivanju svojih fabričkih postrojenja nazad u SAD ili planira da to uradi u naredne dve godine. Još 33 odsto je reklo da to razmatraju ili da će razmotriti u bliskoj budućnosti.

Ovi podaci pokazuju značajne tendencije, posebno ako se uporede sa sličnim istraživanjem Boston konsalting grupe iz prošle godine, kada je samo 10 odsto firmi radilo na prebacivanju svoje proizvodnje, dok je 27 odsto razmatralo ovo pitanje. Najnovije firme koje su najavile svoje povlačenje iz Kine su K'Nex, proizvođač igračka, Trellis Earth Products, proizvođač torbi i asesoara od bioplastike, i Handful, proizvođač ženskog veša, čime

SVE VEĆI PROHTEVI: Radnici SAIC motors u Šangaju

Fotografije: REUTERS

je ova tema samo postala još aktuelnija (odranije su slične najave stigle i iz General Electric Co., Whirlpoola i Caterpillara).

JEFTINIJE, EFIKASNIJE, ČISTIJE

Prema izveštaju BKG, 43 odsto anketiranih kao razlog promenjene poslovne politike navelo je troškove radne snage; 35 odsto – blizinu potrošača, dok je 34 odsto kao razlog navelo kvalitet proizvoda. Konsultant Majk Zincer smatra da su mnoge kompanije danas postale promišljenije i "sofisticiranije u razumevanju svih faktora koje treba razmotriti kada se odlučuje o proizvodnji". "Kada se u obzir uzmu svi troškovi, proizvodnja u SAD postaje posebno atraktivna", zaključuje Zincer. Pogledajmo samo jedan indikativan primer – slučaj firme Hampton Products Interantional, koja proizvodi brava i ostale delove za vrata.

Izvršni direktor Hamptona Kim Keli, navodi podatke koji bi trebalo i druge privrednike da nateraju da se zamisle. U poslednjih šest godina, cena proizvodnje jednog dela za vrata (u Kini) porasla je za 24 odsto (sa 1,77 dolara na 2,2) pre svega

zbog rasta troškova radne snage. Zajedno sa troškovima transporta u SAD cena ovog dela narasta na 2,53 dolara. Od povratka proizvodnje u SAD Hampton sada proizvodi jedan deo za 2,16 dolara, što je ušteda oko 15 odsto po komadu. Pored čisto finansijskih benefita, Keli naglašava i neke druge: bolju kontrolu proizvodnog procesa, mogućnost da se brže reaguje na zahteve potrošača, ali i manji uticaj na životnu sredinu, s obzirom da američke fabrike troše manje energije od kineskih. "Dobici su očigledni", kaže Keli, "smanjili smo troškove, unapredili poslovanje i otvorili nova radna mesta."

MADE IN USA

Upravo je ova poslednja stavka važna u daljem razmatranju pozitivnih efekata povratka američkih firmi. BSG predviđa da će do kraja decenije povratak američkih fabrika otvoriti dodatnih 600.000–1.200.000 radnih mesta u SAD. Smatra se da će se puni efekti ovih pomeranja tek osetiti u narednim godinama.

Ukoliko bi se pokazalo da svi navedeni podaci zaista najavljuju novi trend,

to bi moglo bitno da doprinese ekonomskom oporavku Amerike. Američka proizvodnja je po podacima "Vol strit žurnala" 2000. godine činila 19 odsto svetskog izvoza, dok je u 2011. pala na 11 odsto. Za to vreme kineska proizvodnja je skočila sa 7 na 21 odsto. Pored očekivanog smanjenja američke stope nezaposlenosti za koju neki stručnjaci veruju da bi se mogla spustiti na 5,4 odsto, očekivani su benefiti i na samom tržištu – Amerikanci jednostavno vole da kupuju robu *made in USA*.

Posebnu prednost u korist Amerike čini konkurentna cena radne snage, za koju BKG predviđa da će do 2015. biti između 8 i 18 odsto jeftinija od radne snage u pet velikih izvoznici orijentisanih ekonomija (Nemačka, Japan, Francuska, Italija, Velika Britanija). Međutim, ovde valja spomenuti i efekte onoga što se u Americi naziva *us shale boom* koji je u proteklom godinama stimulisao investicije u industriju koja ima visok utrošak energije, posebno petrohemijsku industriju. Reč je o pronalasku velikog broja gasnih škriljaca (nalazišta prirodnog gasa) koja obećavaju dugoročnu eksploataciju, kao i energetska nezavisnost onih država na čijoj teritoriji se nalaze. Jeftini

domaći izvori energije sa svim prethodno pobrojanim faktorima daju Sjedinjenim Državama ponovo posle dugog niza godina prednost u odnosu na Kinu.

OKRETANJE DOMAĆEM TRŽIŠTU

Na prvi pogled ovi trendovi ne izgledaju ohrabrujuće za ekonomiju NR Kine. Međutim, kada se stvari pogledaju malo dublje, uočava se da stvari nisu onakve kakve izgledaju iz jedne perspektive. Rast nadnica kineskih radnika uzrokuje povećanu kupovnu moć kineske radne snage, čime će se omogućiti kineskoj ekonomiji prelazak na novi nivo – rast zavisian i od domaće potrošnje. Kineski potrošači moći će da amortizuju prelazak na novi tip ekonomije u kojem će kineske kompanije, suočene sa povećanom domaćom tražnjom, usmeriti svoje kapacitete na njeno zadovoljavanje kroz proširivanje kapaciteta proizvodnje i zapošljavanje novih radnika. To će ujedno dovesti i do veće globalne ekonomske ravnoteže koju je Kina svojim rekordnim suficitom remetila iz godine u godinu.

Da se kineski izvoz polako smanjuje usled povećane unutrašnje tražnje pokazuju i izveštaji iz drugog kvartala

ove godine u kojima se vidi da je kineski izvoz opao za tri odsto. Ekonomista i trgovinski ekspert iz Virdžinija grupe Ernest Prig smatra da ovaj trend još nije stabilan, a da bi se iz njega mogli izvući dalekosežni zaključci, ali da smo po svemu sudeći svedoci zaokreta kineske ekonomske politike koja se sa dominantnog izvoza jeftine robe prebacuje na promovisanje domaće potrošnje.

Istovremeno, Kina pokušava da se distancira od proizvodnje robe zasnovane na jeftinoj i nedovoljno kvalifikovanoj radnoj snazi prebacujući se na proizvodnju visokotehnološke robe po zapadnim standardima, što podseća na promenu koju je doživeo Japan tokom sedamdesetih godina. Stručnjaci se slažu da je ulaganje u visokoindustrijalizovanu privredu dobra strategija kineske vlade.

Američki deficit u trgovinskim odnosima sa Kinom, koji takođe predstavlja faktor globalne ekonomske neravnoteže i koji je godinama opterećivao SAD (prošle godine je dostigao 315 milijardi dolara), mogao bi sada konačno da zaustavi svoj rast. Ovogodišnje projekcije govore da će američki deficit u ovoj godini ipak porasti na 324 milijarde, ali bi uz pozitivne trendove koji se najavljuju ova praksa mogla da se izmeni u narednim godinama (kineski suficit u spoljnotrgovinskoj razmeni sa SAD je od 1985. u konstantnom porastu, sa jedina dva blaga pada 2001. i 2009).

Uz porast američkog izvoza postoji šansa da ova promena bude konstanta u narednim godinama, što je još jedan značajan prilog tezi da su promene koje ćemo osetiti u budućnosti već počele.

Sve ovo ne bi trebalo da vodi zaključku da je preokookeanskoj proizvodnji odzvonilo. Ona je i dalje privlačna za mnoge vrste poslova, kao što je šivenje odeće ili sklapanje pametnih mobilnih telefona. To su poslovi koji i dalje zahtevaju mnogo jeftine radne snage (koja je i dalje konkurentnija u odnosu na američko tržište) ili veštine i znanje, koje danas ne postoji u SAD u tolikoj meri. Regulative i takse takođe mogu biti manje opterećujuće van Sjedinjenih Država. Mada se tas konačno polako pomera na stranu SAD, ipak ne treba očekivati dramatične promene u bližoj budućnosti.

☞ SANJA RADOVIĆ

Preorijentacija Walmarta

Značajan pokazatelj da se u razmišljanju američkih proizvođača nešto menja jeste ovogodišnja odluka trgovinskog lanca Walmart (šampiona prekookeanske kupovine) da uloži dodatnih 50 milijardi dolara (u narednih 10 godina) u kupovinu proizvoda *made in*

USA. Ova poslovna odluka objašnjava se i sve većim povlačenjem Walmartovih snabdevača sa kineskog tržišta usled promenjene poslovne klime. Walmart dodatno može da profitira zbog nastalih trendova, jer će sada kupovati istu robu mnogo bliže centrima prodaje uz manje troškove transporta.

"Ovo nije stvar visoke politike. Ovo je čisto ekonomski i finansijski interes. Ekonomski odnosi su suštinski različiti u odnosu na one osamdesetih i devedesetih", izjavio je Bil Simon, izvršni direktor američkog ogranka Walmart. Međutim, inicijativa Walmarta je skromna u odnosu na njihov ukupan godišnji promet od oko 466 milijardi dolara. Pored toga, Walmart u SAD već prodaje oko 70 odsto robe proizvedene u Americi.

Svet koji se otapa

Novi, peti IPCC izveštaj donosi seriju sumornih vesti. Više temperature, više vode, više nepogoda. Više siromaštva. I više prilika za pojedine kompanije

Prošle nedelje se desilo nešto značajno u svetu ljudi koji se bave, stvaraju ili promovišu problem globalnog zagrevanje. Vest da se Zemlja ipak ubrzano hladi, koja je nekako promakla kroz domaće medije, nije bila netačna, naprotiv – objavljena je do sada najdetaljnija analiza nemalih fizičkih promena koje se mogu očekivati do kraja veka u zagrejanosti atmosfere planete i onom što se nalazi ispod nje. Ova je analiza, ne kao u Srbiji, izazvala ogroman interes svih vodećih svjetskih medija, a na hiljade novinara je direktno izveštavalo iz Stokholma u Švedskoj gde su podaci prvi put javno saopšteni.

Naime, poznato telo Ujedinjenih nacija, Međuvladin panel o klimatskim promenama (IPCC, *Intergovernmental Panel on Climate Change*), objavilo je u prošli petak dokument koji je do sada najtačnija međunarodna naučna studija o stanju klimatskih promena, o fizičkoj osnovi fenomena i predikacijama rasta temperature koje se mogu očekivati. Ovaj

je dokument nazvan Peti izveštaj IPCC, mada je reč samo o jednoj trećini tog ambicioznog dokumenta.

Na konferenciji u Stokholmu, jedan od kopredsednika radne grupe koja je pripremala izveštaj, profesor Tomas Stoker, najavio je vrlo neugodnu budućnost za ljude na Zemlji. "Klimatske promene utiču na dva glavna resursa i ekosistema – zemlju i vodu. Ukratko, one prete našoj planeti, našem jedinom domu", rekao je Stoker, a njegove kolege kopredsednici radne grupe su se složili. Naučnici koji su rukovodili izradom ovog dokumenta saglasni su da nema gotovo nikakve sumnje da je čovek kriv za rast CO₂ i klimatske promene u periodu od 1950. do danas.

ISTRAŽIVANJE

Ovaj dokument IPCC-a pripremaao se bukvalno celu prethodnu deceniju. U njegovoj izradi je učestvovalo više od 800 naučnika, koji su izabrani sa liste od 3000 onih koji su inicijalno bili nominovani. Pripremu izveštaja realizovale su tri

radne grupe, od kojih se prva W1 bavila fizičkim procesima i upravo objavila svoju analizu, dok će grupa koja radi na adaptaciji na klimatske promene izaći sa rezultatima u martu 2014, a mesec dana kasnije biće objavljeni i rezultati grupe koja se bavi mitigacijom, smanjenjem emisije CO₂ i drugih gasova "staklene bašte".

Pre ovog, IPCC je objavio još četiri izveštaja. Četvrti izveštaj iz 2007. godine obuhvatio je podjednako složeno istraživanje i doneo čitav niz vrlo preciznih podataka o tome da je globalno zagrevanje posledica ljudskog delovanja, tako da je narednih godina izazvao čitavu lavinu političkih odluka, mobilisujući društva širom sveta da započnu procese kojima bi se nešto učinilo i stvari popravile. Čitav taj politički proces se slomio na Kjoto protokolu koji je neslavno istekao 2012. godine, a da prethodno u Kopenhagenu dve godine ranije nije donet novi međunarodni ugovor.

Zbog prevelike ekonomske cene smanjenja emisije, Kopenhaški sporazum, najveća nada klimatologa, pre tri godine nije

GLEČERI SE TOPE: Njujork bi u budućnosti mogle da ugroze klimatske promene

foto: Reuters

usvojen, a od tada do danas svetski lideri uspeavaju da se dogovore samo o prelaznim rešenjima. Kjoto protokol je usvojen 1997, ali su se njegovo potpisivanje i ratifikacija rastegli na punu deceniju. Do danas su ga ratifikovale 183 države, ali među njima nisu neki od najvećih svetskih zagađivača. Protokol je prateći dokument uz Okvirnu konvenciju UN-a o klimatskim promenama, koja je usvojena još 1992. godine na Zemaljskom samitu u Rio de Žaneiru. Konvencija predstavlja gotovo univerzalan dokument sa 192 potpisnice koje su ga ratifikovale. Nažalost, uzalud.

TEMPERATURA

Šta nam sada donosi novi, peti izveštaj? Prve analize gusto kucanog teksta, raspoređenog u 14 poglavlja i tri aneksa, sa stotinama grafikona, mapa i izuzetno detaljnim analizama modela atmosfere, pokazuju da stvari nisu dramatično katastrofične, planeta neće ispariti od previsoke temperature, ali su ipak daleko gore od onih koje smo očekivali i na koje smo navikli. Svet će se pod uticajem klimatskih promena neminovno promeniti do kraja veka, život će postati mnogo teži i pritom – daleko skuplji.

Ključni nalaz koji je privukao pažnju medija odnosi se na to ko je kriv za sumornu budućnost i on pokazuje da je to

čovjek, i to sa verovatnoćom od 95 odsto. Emisija CO₂ koju je od industrijske revolucije do danas čovek izazvao, dovela je do rasta srednje globalne temperature. Analize IPCC stručnjaka pokazale su da je koncentracija CO₂ i drugih gasova "staklene bašte" dostigla najveći nivo u poslednjih 800.000 godina.

Modeli koje je IPCC analizirao pokazuju da će rast srednje globalne temperature biti sigurno veći od 1,5 stepeni Celzijusa. Sa verovatnoćom većom od 66 odsto, naučnici u ovom izveštaju tvrde i da većina klimatskih modela pokazuje kako će rast temperature biti veći za čak 2 stepena Celzijusa do kraja 2100. godine, a verovatni su i gori scenariji. To je vrlo konkretan podatak koji sve koji su iole upućeni u ovu temu može samo da dodatno uznemiri. Prethodni, četvrti izveštaj je predviđao nepreciznije određen rast, u većem rasponu, između 1,8 do 4 stepena. Novi nalaz je znatno precizniji i, po svemu sudeći, eliminiše najbolje scenarije kojima smo se mogli nadati.

POSLEDICE

Naime, rast globalne temperature od 2 stepena do kraja veka donosi razorne posledice i ima svoju cenu. Globalni ciklus kruženja vode će se zbog rasta temperature promeniti, a razlika između sušnih i

kišnih područja će postati nalik na odnos siromašnih i bogatih u liberalnim društvima. Okeani će nastaviti da se zagrevaju (izveštaj donosi, inače, nesumnjive pokazatelje da su se okeani znatno ugrijali u poslednjih 150 godina).

Nema nikakve sumnje da će ledeni pokrivač na Arktiku i uopšte na Severnoj hemisferi početi još više da se topi – zapremena vode će se povećati. Ukupan nivo mora će nastaviti da raste narednih decenija i uništiće na stotine priobalnih područja. Uz sve to, povišena temperatura će uticati na dodatnu proizvodnju CO₂ u prirodi, što će kumulativno povećati njegov nivo i dodatno povisiti temperaturu. Ovaj ishod posebno zabrinjava jer to znači da će CO₂ u ovim okolnostima nastaviti da raste čak i kad bi ljudi sasvim prestali da ga emituju. A i to je trenutno vrlo malo verovatno, s obzirom na odnos snaga u svetu.

No, najsumornija je potencijalna opasnost da se ne realizuje najbolji mogući scenario, nego da rast temperature bude daleko viši – izveštaj predviđa ne tako malu verovatnoću da taj rast dostigne čak 8 stepeni Celzijusa, što bi označilo katastrofu gotovo bez povratka za svet koji poznajemo. Ako bi se, na primer, otopio samo onaj led koji je trenutno zamrznut na Grenlandu, došlo bi do rasta nivoa mora od 7,5 metara. U najverovatnijem

Dr Ristić

DOM ZDRAVLJA

Članica MEDIGROUP

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJARIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA I MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

01.-31.
OKTOBAR

GINEKOLOGIJA

Dr Ristić

MEDIGROUP
JEDRO

DOM ZDRAVLJA DR RISTIĆ NA DVE LOKACIJE

UBB
UNIVERZAL BANKA A.D.
BEOGRAD

Sa Vama na novoj lokaciji!

Kneginje Zorke 25-27, www.ubbad.rs

PREDVIĐENA SUŠA: Svet će se deliti na kišne (bogate) i sušne (siromašne) predele

slučaju, sudeći po IPCC-u, to se neće dogoditi, ali će nivo mora porasti dovoljno da izmeni svet koji poznajemo.

OKEANI

Nivo mora je od 1880. godine u svetu porastao skoro za čitav metar i što je posebno zanimljivo, od tada neprekidno raste. Led se jednostavno više topi na većoj temperaturi i vode ima više. Danas se analizira nekoliko opcija: srednje nizak od 0,5 metara, srednje visok od 1,2 metra i visok od više od 2 metra. Rast koji se najverovatnije može očekivati kreće se između jednog i dva metra do kraja veka.

Situacija je takva da se čak 136 velikih primorskih gradova sada nalazi pod rizikom od rasta nivoa mora. U ovim gradovima i oblastima živi 40 miliona ljudi. Kakve bi posledice mogle da se dogode u slučaju rasta nivoa mora najbolje svedoči uragan Sendi koji je prošle godine pogodio Istočnu obalu u SAD i naneo ogromnu štetu, koja je srećom bila isključivo materijalna, ali je predstavljala katastrofu čak i za bogatu državu poput Amerike.

U međuvremenu, nema nikakve sumnje da će na drugom, mnogo siromašnijem delu sveta nastati pravi vođeni pakao. Prva žrtva je ostrvska zemlja Maldivi, koja će do kraja veka biti potpuno potopljena. Ukupno 394.000 stanovnika ovih ostrva će morati da se odseli kad ih okean poplavi. Najviše ljudi je izložena u Kalkuti, Daki, Mumbaju i delovima Kine – u svakoj od tih oblasti od 10 do 15 miliona stanovnika. U slučaju pojava superoluje, opasnost bi pretila mnogo većem

stanovništvu u priobalju.

Sa druge strane, na Zapadu će najviše štete pretrpeti Majami koji će rast mora koštati više od tri biliona dolara, kao i Njujork gde se očekuje šteta od bar dva biliona. Ukupne štete samo u umerenom scenariju rasta nivoa mora biće i do 60 milijardi. Izveštaji koji će se baviti adaptacijom, kao i potonje ekonomske analize, daće preciznije podatke, ali za sada je poznat Šternov izveštaj, baziran na četvrtom IPCC izveštaju, koji predviđa da će klimatske promene koštati svet kao jedan svetski rat.

HRANA

U našim krajevima more neće rasti, naravno, ali očekivane posledice globalnog zagrevanja osetiće i neke domaće, evropske biljne kulture. Do 2050. godine očekuje se rast temperature za oko jedan stepen na Britanskim ostrvima, oko 1,5 u Zapadnoj i Srednjoj Evropi i na zapadu Skandinavije, dok se na istoku Evrope, a između ostalog i u većem delu Srbije, očekuje rast srednje temperature za dva stepena. To nije nimalo srećna okolnost, posebno kad je reč o poljoprivredi. Takav regionalni rast predviđa seriju poplava sa jedne strane, dok se sa druge svuda na jugu Evrope očekuju opasni toplotni talasi i ekstremne suše.

Uzgoj žitarica će zbog suša trpeti najveće posledice na jugu Britanije, na jugu Francuske i u severnoj Poljskoj, a pored njih i – u Vojvodini. To znači samo jedno – više cene hrane. Cena namirnica u lokalnoj samoposluzi postaće sve veća i veća.

Neke namirnice, poput kafe, već do polovine veka biće praktično nedostupne. Uzgoj kultura koje rastu samo u određenim oblastima biće pod ogromnim pritiskom klimatskih promena, a cena pojedinih roba će zbog toga rasti. Očekivane posledice će svakako biti pogubnije od svih talasa svetske ekonomske krize.

Proces privikavanja već je počeo. U većini evropskih zemalja organizovane su službe za vanredne situacije i u to se poslednjih godina, nakon Kopenhagena, ulaže mnogo novca. Uporedo s tim, privatni sektor se najbrže privikava – pojedine kompanije su poslednjih godina izuzetno razvile zeleni portfolio. To podrazumeva da su svoje proizvode učinile održivim i nezavisnim od CO₂, baziranim na energiji vetra i sunca, ali ponekad i pogodnim za adaptaciju na klimatske promene. Ovi proizvodi su znatno skuplji, ali oni pokazuju kako se ekonomije velikih sila odriču uglja i postaju pripremljenije za svet koji je ugalj stvorio. I nagoveštavaju svet koji dolazi u narednim decenijama.

Na konferenciji u Stokholmu se moglo čuti kako "svet izvodi vrlo opasan eksperiment sa samim sobom". Posledice eksperimenta osećaće nove generacije, u to nema sumnje, a svaki novi IPCC izveštaj govori da je svet koji ostavljamo potomstvu u sve lošijem i lošijem stanju. Pojedinci koji se unapred priviknu, iskoristiće, kao i u svemu drugom, preimущества onoga što dolazi. Na visokoj temperaturi, naravno, neće opstati oni koji su najmanje krivi, već oni najotporniji.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Čist vazduh i pametni frižideri

Predviđanje globalnih kretanja važno je kako za politiku tako i za industriju. Ko tačno pogodi i ko se prvi prilagodi, taj će da pobedi, a ključni pojam pritom postao je “megatrend”

Mesto događaja je veličanstvena dvorana poslovne zgrade hemijskog giganta. Bord direktora razvojnih odeljenja izlazi na scenu obasjanu profesionalnom rasvetom. Izvršni direktor odeljenja za istraživanja i razvoj otvara konferenciju tezom: “Izazovi budućnosti ne mogu biti rešeni bez hemijske industrije.” Potom nabraja izazove, posebno one koji su u fokusu dotičnog giganta. “Danas ćemo predstaviti inovacije na kojima smo radili u cilju obezbeđivanja eko-efikasne konverzije i upotrebe energije”, kaže, dok se iza njega pojavljuje prezentacija čiji je ključni pojam “megatrend”, o kome se u poslednje vreme širom Evrope neprekidno razgovara.

U današnjem poslovnom svetu borba za profit sve više zavisi od spremnosti da se predvidi budućnost i na vreme daju odgovori na pitanja “izazova globalne ere”. Pitanja adaptacijskih promena i megatrendova nalaze se na vrhu shematskih prikaza praktično svih razvojnih i istraživačkih odeljenja moćnih industrija. Šta nas čeka u budućnosti, vrlo očigledno nije glavobolja samo političkih moćnika, već se o tome staraju i glavešine globalnih kompanije poput Gugla, BASF-a, ili Mercedesa.

Planeta Zemlja ima ograničene resurse prirodnih minerala, energije, vode i izvora hrane neophodnih za opstanak ljudi na način na koji su do sada navikli. To jeste rutinska priča, ali naprosto presudno važna, jer oblikuje i budućnost i sadašnjost. Dok trenutna zanesenost evropskih rukovodilaca upravo tim megatrendovima utiče na razvoj industrije i savremene ekonomije, samo prividno daje odgovore na prastaro pitanje – šta nas čeka?

PREDVIĐANJE BUDUĆNOSTI

Megatrend je značajna promena funkcionisanja društva na svim nivoima koja

će uskoro nastupiti: pre svega u ekonomiji, društvenim odnosima, ali i kada je u pitanju prirodno okruženje. Preciznije, megatrend se više odnosi na uzroke zbog kojih će se neka promena desiti, nego što je to koncept koji donosi konkretna rešenja određenih problema. Izazovi kao što su uvećanje broja stanovništva, unapređenje kvaliteta i dužine života, zagađenje životne sredine i promena političke moći, a pre svega rastući problemi izvora hrane, vode i energije su neki od uzroka budućih značajnih pomeranja koja će najviše uticati na način na koji svet funkcioniše. Ovi trendovi prisutni su već decenijama, ali znatno veći zamah će dobiti u narednih 15 do 20 godina.

Predviđanje budućnosti je nezavidan posao. Nebrojeno je primera koji su tokom istorije pokazali da se određena ekonomska ili tehnološka predviđanja nisu ispunila i da je civilizacija otišla u posve drugom pravcu. Na primer, mnogi su predviđali “kancelarije bez papira”, a danas smo svedoci da se i pored elektronske pošte i računara papir troši više nego ikada. Međutim, neki trendovi ipak uspevaju da se nazru.

Broj ljudi na zemlji do 2030. popeće se na oko 8,3 milijarde (7,1 milijarda u 2012), a demografski trendovi pokazuju da će se poremetiti postojeći ekonomski i politički uslovi i odnosi u raznim zemljama. Na primer, migracija je znatno veća, što dovodi do brojnih pograničnih izazova. Jak faktor megapromena je i rastuća urbanizacija koja posebno utiče na sektor usluga, na proizvodnju i potrošnju vode i hrane i još više na zagađenje sredine. U naredne dve decenije obrazac urbanog rasta će izgledati upadljivo drugačije od načina rasta gradova s kraja 20. veka – dinamika koja je omogućila većinu od 27 današnjih megalopolisa (gradova sa populacijom većom od deset miliona). Te

RAZVOJ MEGAPOLISA: Šangaj

nove metropolitanske regije će se rasuti po multi-jurisdikcijama kreirajući megaregije. Projekcija je da će u narednih nekoliko decenija biti preko 40 binacionalnih i trinacionalnih metroregija.

Predviđanje budućeg razvoja jednako interesuje vlasti i velike privrednike. Tako se vlasti širom sveta, posebno zemalja u razvoju, spremaju da narednih decenija utroše preko 35 milijardi dolara na projekte javnih radova i infrastrukturu “pametnih” gradova. Sa ovako značajnim investicijama u infrastrukturu pametnih gradova u afričkim, latinoameričkim i posebno azijskim urbanim središtima, epicentar inovacija “pametnih” gradova će se spontano izmestiti iz zapadnih zemalja. Infrastruktura inteligentnih gradova predstavlja ogromno tržište za razne industrije, a posebno industrije informacione i održive tehnologije na kojima će se zasnivati razvoj megagradova.

Izazovi

Povećana potražnja za hranom, vodom i energijom je direktna posledica rasta ukupne populacije za oko 40 odsto, ali čitavih 50 odsto zbog načina života srednje klase. Svet poslednjih sedam godina konzumira više hrane nego što proizvede. Godišnji izveštaj Ujedinjenih nacija pokazuje da će 2030. godine, ukoliko se nešto ne promeni, globalna godišnja potreba za vodom dostići 6,9 milijardi kubnih metara, što je 40 odsto iznad trenutnih održivih zaliha. Porast potrebe rastućeg stanovništva za mesom rapidno raste, a trend smanjenja cene hrane će prosto biti obustavljen. Prema izveštaju američke administracije za informacije o energiji (EIA), primarni izvor energije su i dalje fosilna goriva i to prema sledećem rasporedu: nafta 36 odsto, ugalj

27,4 odsto, prirodni gas 23, što je ukupno 86,4 odsto ukupne potrošene energije u 2007. godini. Manje od 15 odsto svetske potrošnje energije se zadovoljava nefosilnim gorivima koja predstavljaju alternativne izvore energije u koje spada energija voda 6,3 odsto, nuklearna 8,5 i druge (geotermalna, solarna, energija vetra, drveta i otpada) svega 0,9 odsto.

klimatskih promena, evropski i kineski lideri su ipak uspeali da se početkom ove godine dogovore o zajedničkim naporima za smanjenje emisije gasova staklene bašte. Pored strategije smanjenja zagađenja Projekat održivog okruženja EU i Kine ima za cilj da osnaži i ekonomsku saradnju dve zajednice i da osigura izlazak evropskih kompanija zelene industrije na kinesko tržište.

Upravo ta posebna politika EU prema klimatskim promenama doprinela je razvoju održivih programa. Evropska komisija je poslednjih godina posebno razmatrala strategije smanjenja zagađenosti vazduha po kojoj do 2050. EU planira da umanji emisiju ugljen-dioksida za čitavih 80 odsto od nivoa iz 1990, za šta će biti potrebna udružena akcija vodećih sektora: industrije, transporta, građevine i poljoprivrede. Čelnici EU smatraju da ćemo u društvu sa smanjenom emisijom ugljen-dioksida moći da živimo u manje energetski opterećenim objektima sa inteligentnim sistemima grejanja i hlađenja.

Da bi se omogućila ovakva tranzicija EU će morati da investira dodatnih 270 milijardi evra ili u proseku 1,5 odsto svog godišnjeg BDP-a u naredne četiri dekade. Plan je da se do 2020. otvori novih 1,5 miliona radnih mesta, što će biti moguće ako se porez na emisiju CO₂ investira u smanjenje troškova radne snage. Energetska efikasnost će biti ključni pokretač ovakve tranzicije.

Postajući društvo smanjene emisije ugljen-dioksida, EU će moći da koristi 30 odsto manje energije u 2050. nego što je to bio slučaj u 2005. godini. Strategijama smanjenja zagađenja i kontrolom vazduha, lideri EU planiraju smanjenje broja astmatičara i pacijenata sa respiratornim oboljenjima, što će uticati na smanjenje troškova zdravstvene zaštite. Do 2050. EU bi tako mogla da uštedi preko 88 milijardi evra.

TEHNOLOŠKI ODGOVOR

Odgovore na slična pitanja daju odeljenja za istraživanja i razvoj obrazovnih i industrijskih instituta kao što je onaj s početka teksta. Mnoge od neophodnih tehnologija već postoje, ali im je potrebno dodatno unapređenje. Ključni igrači u tom smislu su industrije informacione tehnologije, automatizacije, tehnologija resursa i tehnologija zdravlja.

Informaciona tehnologija ulazi u eru "velikih" podataka: rešenja za skladištenje i obradu velikih količina podataka, tehnologije društvenih mreža i spomenuti "pametni" gradovi. Ove tehnologije mogu postati važno sredstvo koje korporacije i vlade mogu koristiti za prikupljanje informacija o okruženju, ali i o pojedincima ili grupama. Kada vam je, na primer, frižider putem interneta umrežen u sistem neke velike prehrambene kompanije koja vam isporučuje namirnice, glavni izazov može biti razvoj neke vrste Orvelovskog sistema nadgledanja i kreiranja potreba.

Međutim, jedan megatrend uporno izmiče iz vidokruga moćnika: trend osnaživanja pojedinca. Rastuće nove tehnologije proizvodnje i automatizacije kao što je adaptivna proizvodnja (3D printing) ili robotika, imaju snažan potencijal da suštinski promene proces proizvodnje u celom svetu. U tektonskim ekonomskim promenama, pojedincima i malim grupama se pruža neograničena mogućnost pristupa raznim sajber instrumentima i biotehnologiji. Jedno je pitanje funkcionisanja sveta u kome svaki pojedinac može da napravi sopstveni model fotelje, a da pritom ne konsultuje stolara, a sasvim drugo što se 3D printing skice lakog naoružanja uveliko slobodno razmenjuje putem interneta.

MARIJA NIKOLIĆ

Foto: REUTERS

Tehnološke kompanije kao što su IBM, Majkrosoft, Intel ili Cisco već uveliko pregovaraju sa gradonačelnicima o programskim sistemima za rešavanje brojnih problema: od vodosnabdevanja, preko smanjenja zagađenja vazduha do regulisanja saobraćaja.

EVROPA ČISTOG VAZDUHA

Na ontološko pitanje "šta nas čeka" odgovore nude i evropski lideri fokusirani na pitanje čistog vazduha. Pored Kine, Evropska unija je najveći zagađivač ugljen-dioksidom. Prema istraživanju Saveza za zdravlje i okolinu iz Londona, zagađenost vazduha nosi sa sobom veću stopu prevremene smrti, nego gojaznost i alkoholizam zajedno. Istraživači ovog instituta ukazuju i na to da u Evropi trenutno ima duplo više astmatičara nego što je ih bilo pre trideset godina.

Uprkos neslaganjima oko pitanja

SELO GAJ SE NALAZI NA BANATSKOJ STRANI DUNAVA, SUPROTNO OD OBALE GDE SE, U RIMSKO VREME, NALAZIO VIMINACIJUM, GLAVNI GRAD POKRAJINE GORNJA MEZIJA, KOJA JE ZAUZIMALA VEĆI DEO TERITORIJE DANAŠNJE SRBIJE. ZATO I NIJE ČUDNO DA SAM U OBLIŽNJOJ NJIVI NAKUPIO ČITAVU GOMILU FRAGMENTA KERAMIKE, ZA SAMO NEKOLIKO MINUTA... U RIMSKO VREME, OVDE STE OSEĆALI UZBUĐENJE PRED ULAZAK U VELIKI GRAD. DANAS JE POTPUNO DRUGAČIJE...

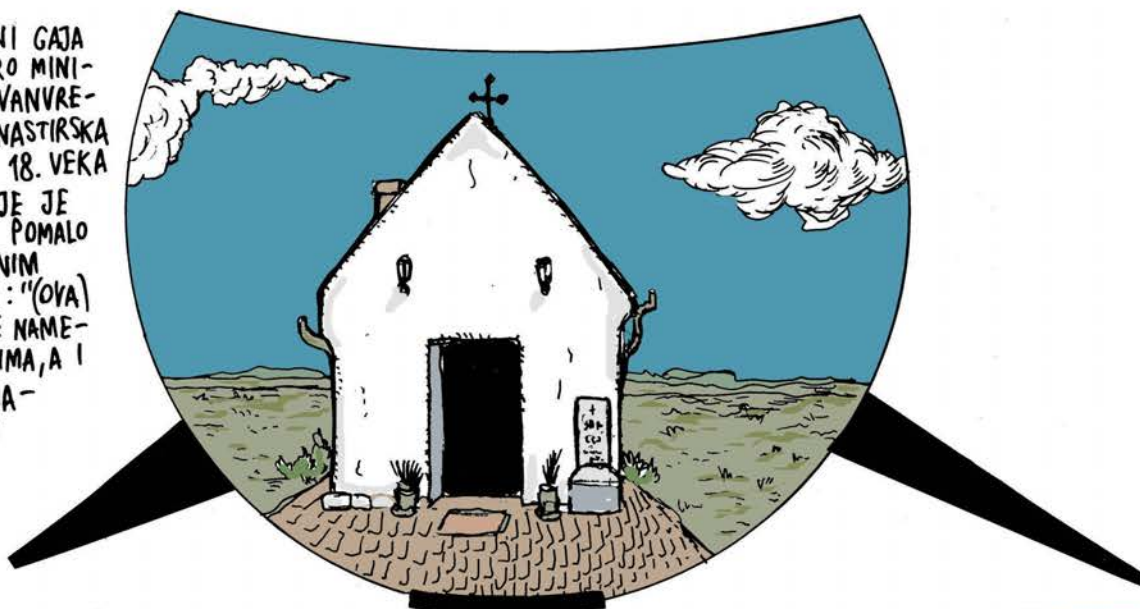
KAO I U MNOGIM SELIMA U SRBIJI, STARA SEOSKA ARHITEKTURA POLAKO NESTAJE - NEKE OD DIVNIH STARIH KUĆA PREOSTALE SU SAMO ZATO ŠTO SU NAPUŠTENE... NIKO NE ZNA KOLIKO ĆE I ONE JOŠ TRAJATI...

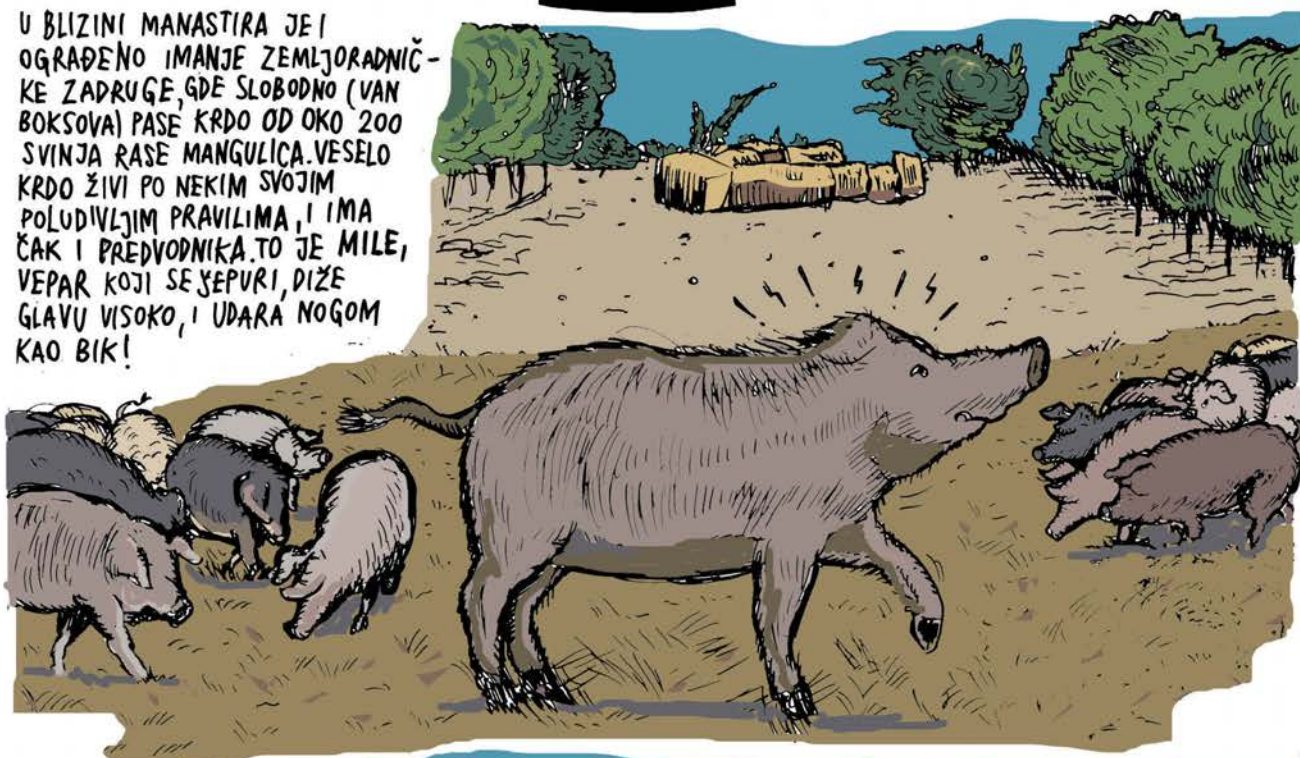
SLUČAJNO SAM NALETEO NA JATO DOMAĆIH GUSAKA NA ULICI - NEKADA JE TO BILO SASVIM UOBICAJEN SEOSKI PRIZOR, A DANAS SKORO PA EGZOTIKA...

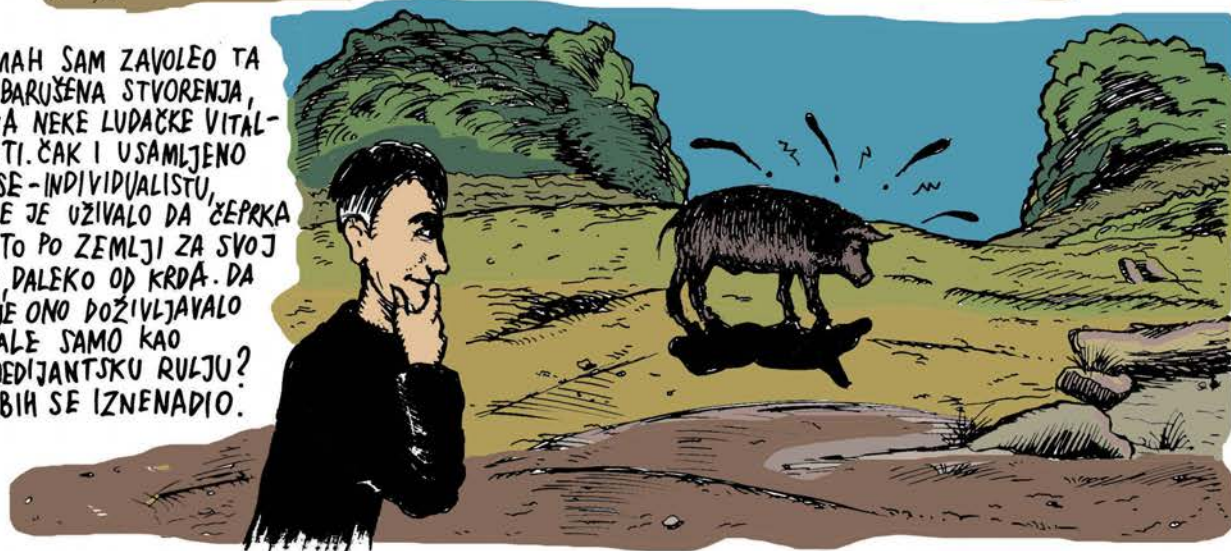
U BLIZINI GAJA
JE I SKORO MINI-
JATurna, VANVRE-
MENA MANASTIRSKA
CRKVA IZ 18. VEKA
- PORED NJE JE
ČESMA SA POMALO
ZAGONETNIM
NATPISOM: "(OVA)
VODA JE NAME-
NJENA SVIMA, A I
PAKOSNIMA -
POŠTUJTE
LJUDSKU
MUKU".

U BLIZINI MANASTIRA JE I
OGRAĐENO IMANJE ZEMLJORADNIČ-
KE ZADRUGE, GDE SLOBODNO (VAN
BOKSOVA) PASE KRDO OD OKO 200
SVINJA RASE MANGULICA. VESELO
KRDO ŽIVI PO NEKIM SVOJIM
POLUDIVLJIM PRAVILIMA, I IMA
ČAK I PREDVODNIKA. TO JE MILE,
VEPAR KOJI SE ŽEPURI, DIŽE
GLAVU VISOKO, I UDARA NOGOM
KAO BIK!

ODMAH SAM ZAVOLEO TA
RAZBARUŠENA STVORENJA,
PUNA NEKE LUDAČKE VITAL-
NOSTI. ČAK I USAMLJENO
PRASE-INDIVIDUALISTU,
KOJE JE UŽIVALO DA ŽEPRKA
NEŠTO PO ZEMLJI ZA SVOJ
ČEF, DALEKO OD KRDA. DA
LI JE ONO DOŽIVLJAVALO
OSTALE SAMO KAO
KOMEDIJANTSKU RULJU?
NE BIH SE IZNENADIO.

Tenis glavom

Nekako pravi početak je raspust između sedmog i osmog razreda osnovne škole.

Sve do tada Štrand, novosadska gradska plaža, bio je jedna od opcija za utrošiti dečiji raspust. U stvari, Novi Sad je tek koju godinu ranije silom prilika iliti onim nesretnim ratom postao središte mog letnjeg raspusta. Do tada, znalo se, kraj juna: pravac Bosna kod babe i deda na selo, za povratak ni ne pitaš, kraj avgusta uz okrenuto jagnje ti ne gine. Sve između je stvar rutine u seoskim poslovima i dečjoj razbibrizi sa vršnjacima slične sudbine, onim čiji su roditelji prirodno migrirali ka centrima već tada posrnule nam bivše države. No, to je za neku drugu priču.

Godinu dana ranije sa društvom iz razreda se krenulo pikati kocke ili nožnog tenisa, kako ko voli da kaže, ali uz kupanje, picigen – još jedna štranderska igra, i ono samo deci nalik tumaranje po plaži na putu ka novom nestašluku.

Ali to je bilo onako, na usput iscrtanom terenu i bez nekih taktičkih zamisli. No, već tada se desila sudbinska situacija.

Dva starija mangupa prijave se kao sledeći, što bi značilo da na fin način hoće da nas počiste sa lepog parčeta plaže gde može da se napravi pristojan teren. Nakon njih prijave se njihovi drugari i već u sledećem momentu mi klinci ostajemo bez našeg terena. No, reših da skupo prodam kožu. Iako smo bili znatno slabiji i tek počeli da igramo pravi tenis glavom na pesku – jer to je u stvari epohalna korekcija ovog sporta: da se lopta u protivnički teren mora prebaciti glavom – za koji mi bar hoćemo da verujemo da se igra samo u Novom Sadu, pa i naš letnji turnir skromno zvanično zovemo Svetsko prvenstvo u tenisu glavom.

Uz neizbežna laganja u brojanju i navlačenju sumnjivih lopti u našu korist, u jednom bezizlaznom poenu, sa sve osmehom na usnama insceniram posekotinu kamenčićem u pesku na koji sam stao. To je valjda bio momenat kada sam pobrao večne simpatije mog zauvek starijeg prijatelja, kuma a u prvo vreme samo partnera u tenisu glavom. Mi smo, na-

ravno, izgubili i vrlo brzo krenuli u potragu za parčetom ravnog, još neisušenog dunavskog peska koji se može naći samo uz obalu na Štrandu.

Ali već početkom sledećeg leta čim je jednom od nas zafalio partner, mozaik je bio sklopljen.

Od tada, uz sve uspone i padove u životu – teška srca kažem, već 20 godina – kreće svakog leta taj poriv da se kasno po podne bude na pesku. Prvih par godina je bilo čak i komično. Ekipa iz kraja kreće uveče na Štrand, što je za nas Limance i prva ozbiljnija večernja odrednica na početku adolescencije, a srećem ih u povratku, na pola puta, sa peskom na čelu. U to vreme nije nedostajalo energije pa bi im se, po-

sle kratkog čekiranja kući, vrlo brzo i priključio. Kasnije, kako su obaveze i neki nazovi ozbiljan život krenuli da pritiskaju, tako su ti trenuci valjda još više dobili na ceni. Zato nije ni čudo da i dandanas, nakon odigranih partija u smiraj dana, kada se raja pokupi sa plaže i kada jasno čuješ sa razglasa neprevaziđenog Marvinina Geja kako pevuši *Sexual healing*, možeš da vidiš nas, ostarelu decu, kako nakon dobre partije radosno uskačemo u Dunav vičući: "A gde ima ovo za 50 dinara!" Nažalost, vremena kao da se već ponavljaju, pa već neko usput dodaje: "A gde ima ovo za 100 dinara!" dodajući na cenu dnevne ulaznice i veliku mekiku sa kojom realno možeš da opstaneš ceo dan na plaži.

Valjda to nekako podseća na devedesete.

Svetla na Mostu slobode su se tek upalila, što prati njihov prelep odsjaj u Dunavu. Vrućina i naporan dan u gradskoj vrevi kao da su netom odneseni.

Hitam u kabinu na presvlačenje uz podsmeš kuma, iskusnog porodičnog čoveka i oca troje dece, koji se još šeretski izležava u plicaku: "Jebote, šta sve ti upakuješ u sat vremena slobode".

Osmehujem se, jer znam da ove stvari u životu može samo visok vodostaj da poremeti. Ali i to je kratkog daha.

MILOŠ KOVAČEVIĆ

THE SPARKLING EXPERIENCE

Hotel Park is located at the heart of the city, on the corner of the most beautiful Belgrade streets. Its attractive location and excellent position surrounded by greenery provides isolation from the city noise and offers the same key elements as the real park does - rest, relaxation and peace.

Renovated in 2012, Hotel Park proudly wears its three star by international standards and excellent quality of service of each of its segments. The special values of Hotel Park are its staff and high quality services that give guests a reason to come back and honestly recommend Hotel Park.

Hotel Park nalazi se u samom centru grada, na uglu najlepših beogradskih ulica. Svojom atraktivnom lokacijom i odličnom pozicijom, okružen zelenilom i izolovan od buke, omogućuje sve ono što nudi i pravi park – odmor, mir i relaksaciju.

Renoviran 2012, s ponosom ističe svoje tri zvezdice po internacionalnim standardima i odličan kvalitet svakog segmenta usluge. Posebnu dragocenost Hotela Park čini ljubazno osoblje i visok nivo servisa koji će gostima pružiti ugodan boravak i razlog da ponovo posete prestonicu Srbije.

Njegoseva 2, 11000 Belgrade, Phone: +381 11 3640-383
e-mail: reception@hotelparkbeograd.rs
www.hotelparkbeograd.rs

Welcome to
the Brand New Park

45 GODINA U SRB^{JI}

PROIZVODIMO SA PONOSOM

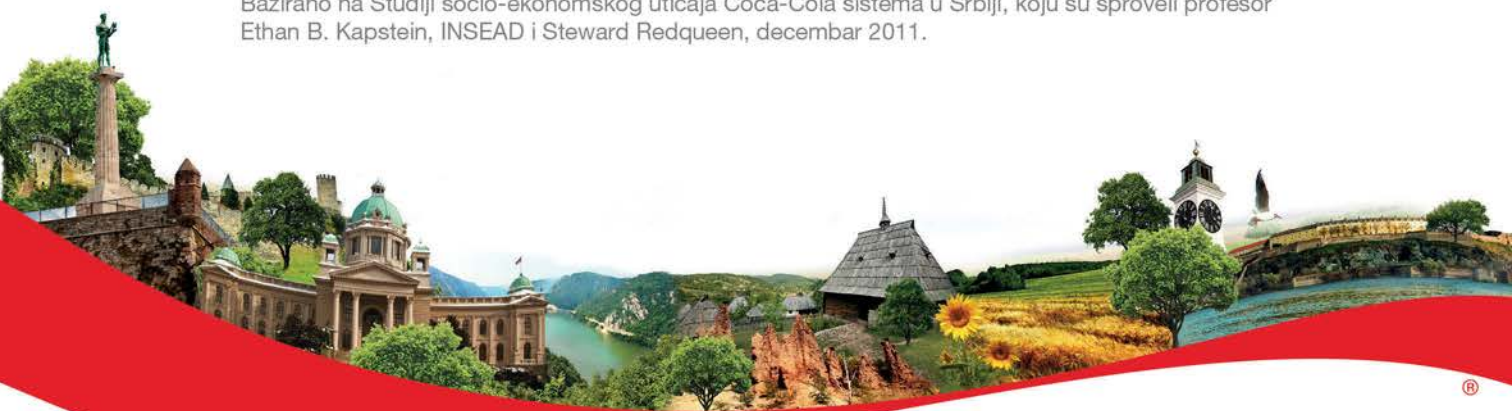
1300 NAŠIH ZAPOSLENIH U TRI FABRIKE NA TERITORIJI SRBIJE
SVAKOGA DANA PROIZVODI OSVEŽENJE ZA MILIONE GRAĐANA REGIONA.

13 NOVIH RADNIH MESTA U SRBIJI SE OTVARA KAO DIREKTNA
POSLEDICA JEDNOG NOVOG RADNOG MESTA U NAŠOJ KOMPANIJI.

69 MILIONA EVRA SMO IZDVOJILI ZA LOKALNE NABAVKE.

345 MILIONA EVRA IZNOSI DOPRINOS NAŠEG SISTEMA BRUTO
DOMAĆEM PROIZVODU SRBIJE.

Bazirano na Studiji socio-ekonomskog uticaja Coca-Cola sistema u Srbiji, koju su sproveli profesor
Ethan B. Kapstein, INSEAD i Steward Redqueen, decembar 2011.

Hellerrich Coca-Cola
Passion for Excellence

Coca-Cola

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec